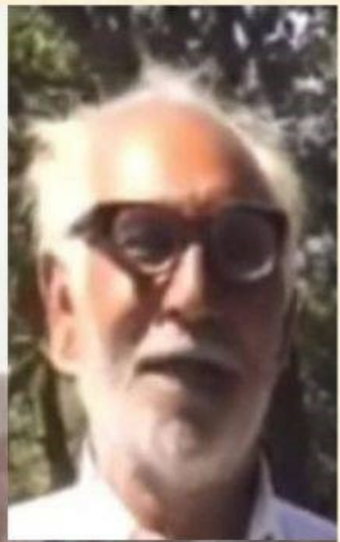
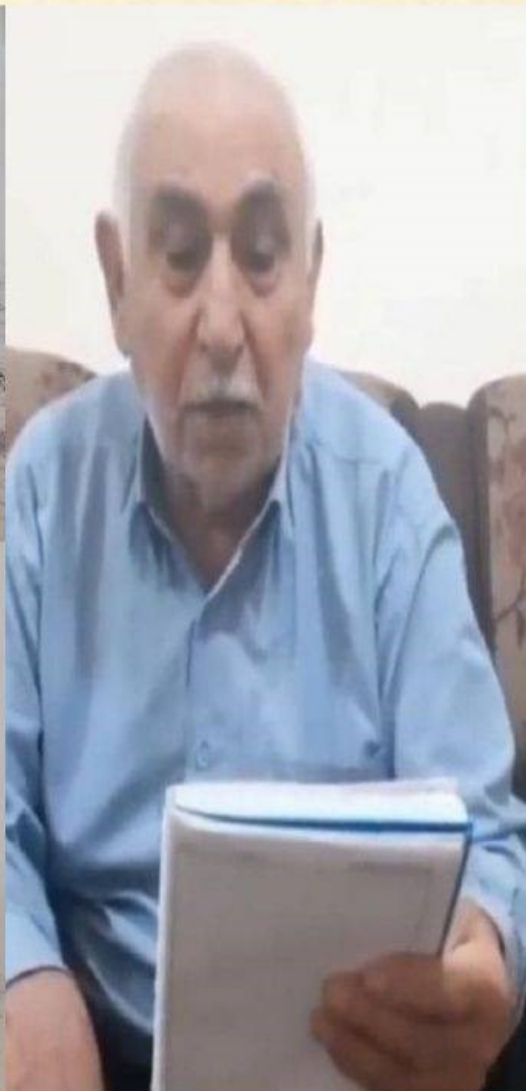
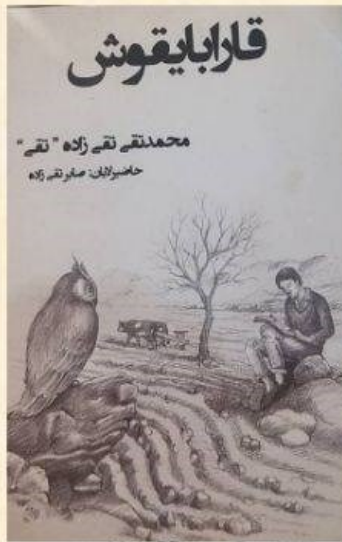

مرداد ۱۴۰۳ - شمارگان مسلسل ۲۲۷ - سال ۲۱ قیمت ۱۷۰۰۰۰ تومان

محمد تقی تقی زاده (۱۳۱۸ - ۱۴۰۳)
MƏHƏMMƏDTƏQİ TƏQİZADƏ (1939- 2024)

شماره مسلسل ۲۲۷- مرداد- سال ۱۴۰۳ - ۹۰ صفحه

مدیر مسئول سردبیر و صاحب امتیاز:

دکتر حسین شرقی دره جک (سوی تورک)

خبرنگار: فرید ستاری فر

زمینه مجله:

فرهنگی؛ مسایل اجتماعی؛ معلومات عمومی؛ طنز و سرگرمی سالم

روش مجله:

آموزشی؛ تحلیلی؛ خبری؛ اطلاع رسانی؛ پژوهشی

گستره توزیع: آذربایجانهای شرقی غربی؛ اردبیل؛ تهران

آدرس چاپخانه: تهران چهار راه خانقاه پاساژ گوهری نسب چاپ ارسباران/پ ۳

نشانی مجله تهران خیابان وصال شیرازی پلاک ۷ طبقه سوم واحد ۵

تلفن: ۰۹۱۹۲۲۸۱۹۱۶

نحوه ارسال مقاله:

تایپ شده بصورت word به ایمیل یا آدرس ماهنامه به زبانهای ترکی و فارسی

جهت معرفی آثار دو نسخه همراه با توضیح مناسب ارسال نمایید.

اشتراک ماهنامه: شش ماه ۱۰۰۰۰۰ تومان به شماره کارت بانک شهر

۷۰۰۷۸۶۴۷۹۳۸۹ به نام حسین شرقی دره جک واریز نمایید.

KHUDAFARIN

Cultural and scial mnthly magazin managing Directr

ncnessiner and chief Editr: Dr. HOSSEIN

SHARGHIDAREHJAK (SOYTÜRK)

XUDAFƏRİN

Aylıq Elmi, İctimai, mədəni Dərgi

Təsisçi və Baş Redaktor: Dr. HÜSEYN

ŞƏRQİDƏRƏCƏK (SOYTÜRK)

Say 227 Temuz – Ağustos 2024, Tehran

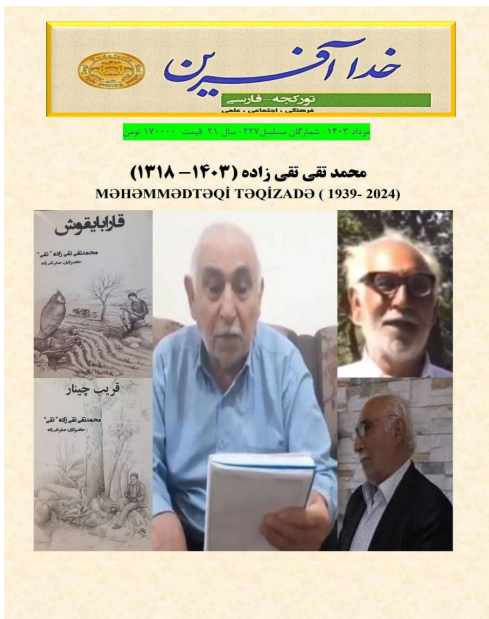
tiraj: 1000

www.khudafarin.ir

Telegram: <https://t.me/xudafarindergisi>

khudafarin@yahoo.com

خدا آفرین 227 xudafərin

ایچینده کیلر:

- ۲- آذربایجان دا سوز اینسانلاری الهاملارینی حاق دان آلیر- - - - -
- شاعیر محمدتقی تقی زاده (تقی) نین حیات یولو و شعر دونیاسینا اوتری
- ۴- بیرباخیش- - - - -
- ۱۳- میلی دموکراتیک ادبیاتیمیز- - - - -
- ۲۰- مئشه لی سویقیریمی- - - - -
- ۲۷- عراق تورکمن ادبیاتی- - - - -
- ۳۲- فولکلور آراشدیرماچیلاری نین چالیشما مؤوضوعلاری- - - - -
- ۳۷- آذربایجانین میلی دؤولتچیلیک تاریخینده گؤرکملی قادینلار- - - - -
- ۴۰- اوشاق پوزونتولاری (اختلال) حاققیندا بیغجام بیلگی- - - - -
- ۴۲- بابک- - - - -
- ۴۳- میخاییل چاخیر- - - - -
- ۴۴- ژنرال جعفر کاویان (محمدزاده) کیمدیر- - - - -
- ۵۱- خوی شهرین ده فولکلور حاققیندا چابالار- - - - -
- ۵۳- آذربایجان فولکلورونون نوع لری- - - - -
- ۵۴- آذربایجان عاشیق یارادیجیلیقی و «غلام حیدر» داستانی- - - - -
- ۵۹- حکایه لر- اویکولر: الینمیش قصاص- - - - -
- ۶۳- نگاهلی به حکایه های میرجلال پاشائیو- - - - -
- ۶۷- قدرت ابوالحسنی (سهلان) دن اویکولر- - - - -
- ۷۴- شعیریمیز- شاعیریمیز- - - - -
- ۷۵- زمر قوشو پوئماسی- - - - -
- ۸۸- انسان اعضالاری فارسجا و تورکجه- - - - -
- ۹۰- انسانهای بزرگ و برسی یک ضرب المثل- - - - -

آذربایجان دا سوز اینسانلاری الهاملارینی حاق دان آلیر. AZƏRBAYCANDA SÖZ İNSANLARI İLHAMLARINI HAQDAN ALIR.

بیر الینده ایسه قیلینج توتان خوجالاری و ایگید قیز و اوغلانلاری ایله ده آد-سان قازانمیشدیر. سوز اینجیسینین نارین آخیشی گوزل قیزلارینین قیقاجی باخیشی هم روحا هم ده وجودا ایشیق ساچان نورانی دده لريله ده مشهوردور. عزمی و رشادتی ایله دیلله دستان اولان اوغوز بویلو تورک اینسانی ایله ده اینسان سئورلیک و دونیولیک ده ده معنولیک قدر اوجادیر. عیرقی , دینی و کیملیندن آسیلی اولمایاراق قاپیسی هامییا آچیق و سفره سی بول برکتلی دیر.

اوغلانلاری ایگید قیزلاری خاتون لقبيله آنیلان بو دیاردا سوز صاحبسیز دئییل . سوزونوون آرخاسیندا سینه سپردی قادینی و بیلری بو دیارین. اورکلری گئنیش صحبتلری صاف صادق دیر. مکرسیز حيله سیزدی یورتداشلاری. بویویوب بوی آتمیشلار بالالاری آنا لایلاسی ایله و

SORUMLU MÜDİR VƏ BAŞ YAZAR:
Dr.HÜSEYN ŞƏRQİDƏRƏCƏK SOYTÜRK

مدیر مسئول و سردبیر : دکتر حسین شرقی دره جک (سوی تورک)

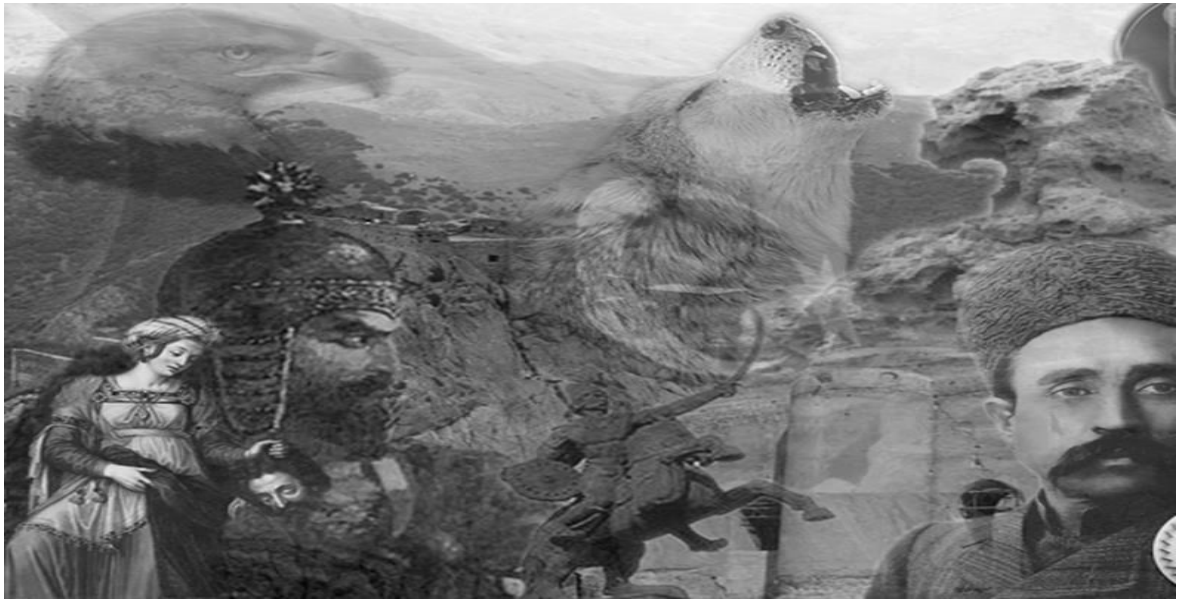
ان قدیم دوورلردن آذربایجان یورد اولاراق اینسانلاری اوز قوجاغیندا بسله میش و اونلارا وطن اولموشدور. ایلک اینسان مسکنلریندن اولان بو جغرافیا ایچینده باریندیردیگی ساغلام روحلار سایه سین ده بشری دیرلرین ان ذیروه لرینه و اورنک امثاللارینا اوجالمیشدیر.

بوردا اوخومادان شاعیر اولانلار و دونیانین او بیر طرفینی گورمه دن دنیا خریطه سینی سوزله جیزانلار اولموشلار.

سوز مولکونون خزینه داری اولان بو قوتسال دیار هم ده تانرینین سئوگی ایله تاپینیلدیگی بیرینجی تورپاق آنالاردان اولموشدور. آذربایجان سوز آنلامی اولاراق ترکیبینه باریندیردیگی مفهومی دیرلرله ده اینسانلیق آیناسی دیر.

چوبانی لقمان حکیم اولان شاعیری ده خان چوبان اولان بو یوردون قادینلاری دا خورشید بانودیر. ارلری ار اولان ایگیدلری بابک , ارلری یول گوسترن شمس تبریز تک بیر الین ده قلم

اولولارین حیدرباباسی ، سازیمین سوزو و قاراجا
 بالیق سالنامه سی دیر بورا.
 بورا قاراداغین سحرانگیز قوجاغیندا بویا باشا
 چاتان خالق شاعیری محمد تقی تقی زاده نین
 یوردودور. خدافرین عایله سی اولاراق دیرلری
 شاعیرمیزه حصر ائتدیمیز بولوموموزله اوز شرف و
 وطن بورجوموز یئرینه یئتیرمه یه جهد
 ائتمیشیک. اوماریم دنیزه بیر داملا دا اولسا اوز
 حاققینی وئرمیش اولاجاقدیر.
 سئویملی شاعیریمیزین روحونا سئوگی و
 سایقیلارلا تانیدان یولونون گئدرلی اولماسینی
 تمنی ائدیریک. اونو دیرلی یارادیجیلیقلاری ایللر
 بویو یولوموزا ایشیق توتاجاقدیر. شاعرین اثرلری
 ایشیغی سوندورولموش بیر ائودن معجزوی نوردان
 سئونلرین قلبینه و آجی خنجدیر تورک دیلین
 سئومه ین شونسیتلرین اوره یینه. بیز قارانلیقلاردا
 جوجرمه یی آشینا دان اویرندیک. سئوگینی ده
 نیفرتی ده چوخ یاخشی بیلن میللتیک.
 بیزه ائدیللن یاخشیلیقلاری و پیسللیکلری
 اونوتمایان اولوسوق بیز.
 بورا آذربایجان دیر . ظلمته نور چلنگی بخش ائدن
 قوتسال دیاردیر.

ایقارلارینا بویونلاری قیلدان اینجه دیر بو یئرین
 آدمالاری. سازی و سوز مشهمرجهان دیر . دده
 قورقود دان یادیگار آشیق صنعتی قلیج دان
 کسرلی دیر آغساققال حرمتی.
 داغلاری ووقارین تمثیلی اوبالاری بوللوغون برکت
 رمزی دیر. الی آچیق گوزو توخدور آذربایجان
 اینسانی.
 دوپ دورو بولاقلاری شاققیر شاققیر آخان
 چایلاری بهره لی بارلی تورپاقلاری بوردا یئتیشن
 اینسانلاری جانا یاخین و اوزو گولر ائتمیشدیر.
 اوزانلارین و شاعیرلرین ، قوروب یارادان ارنلرین
 ناموسلو حیالی گلینلرین و آنلارین یوردودور
 آذربایجان.
 دیلی و مکتبی یاساق اولسا دا زمرد قوشو تک
 قنین دان دوغان قهرمانلارین اولکه سی دیر
 آذربایجان.
 دیلینه قفیلار وورولسادا شعیرلر و داستانلار
 یارادان خمیری آنا سودو و آتا امه یی ایله
 یوغرولموش اصلانلارین یوردودور آذربایجان.
 آنا دیلینی آخومادان دنیا تک قوروپوب
 ساخالیان و بو دیل ده شاه اثر عرصه گتیرن

شاعیر محمدتقی تقی زاده (تقی) نین حیات یولو وشعر دونیاسینا اوتری بیرباخیش

مولف : علی تقی زاده لاریجان

حاضیر لایب : علی طالبی قایاباشی خبرنگار ادبی خدافرین

گنده بیلیردی . ایله کی ۸ کندی محصلری ۵۰ نفره چاتمازدی . شاعیر مدرسه اوزو گورمادی . اوزوندن کیچیک قارداشی انشاله دان ایسته دی کی اونا معلم اولسون و هرگون آلدیغی درسی اونا اویرتسین . بئله لیک له شاعیر یازی پوزی اویرنیدی .

قارداشیم انشاله تقی زاده اوزو شاعیردی و «حیات نغمه لری» عنوانلی بیر شعر کتابی چاپ اولوب .

سویوخ محاربه دورونده شوروی دولتی نین بوتون جمهوری لریندن رادیو واسطه سی ایله گوجلو برنامه لر یاییلیردی . آراز قیراغیندا یاشاماق قوزی آذربایجان (شوروی آذربایجانی) نین رادیو دالغالاریندان یئترلی فایدالانماق امکانی وئریردی . باکی رادیوسونون موسیقی و ادبی برنامه لری شاعیرین ایچینده کی شعر دویموسون بروزه وئرمکده بویوک تاثیر قویدو . شعره جلا وئرن ، شعری داها سئومه لی ائدن موغام موسیقی سی و آشیق موسیقی سی شاعیرین روحونا هوپوب و اله قلم آلیب اوز طبعین سیناماغا یول آچدی . منیم اوشاغلیق یاشیمدا ، اونون زمی اکیب بیچمه چاغلاری ، یازدیغی یا طبعیندن جوشان شعرلری موغام هاوالاری ایله زومزومه ائتمه سین یاخشی خاطیرلاییرام . اوللرده علی آغا واحد ، سیدعظیم شیروانی و دیگر آذربایجان شاعیرلری ، اونو غزل یازماغا یونلتدیلر .

ایلیک دفعه یازدیغی غزللری تهراندا رحمتلیک علی تبریزی یه گوستردی و اوندان مصلحتلر آلدی . یادیمدادی کی علی تبریزی اونا گوزل

شاعیر محمدتقی تقی زاده ۱۳۱۸ نجی گونش ایلی نین بیر سویوخ قیش گونونده خدافرین بولگه سی نین آراز ساحلینده یئرلشن لارجان کندینده دونیا یا گوز آچدی . البته او بولگه ده ۳ لارجان کندی اولوب . بیری اصلاندوزا گندن یولدادی کی ایندی لارجان شهری کیمی تانینیر .

باشقا ایکی سی خومارلو شهری نین گون باتان سمتینده آشاغی لارجان و یوخاری لارجان کندلری کی بیر دره ده یئرلشیر . شاعیر آشاغی لارجانلی اولوب . اونون اوشاقلیقی و درس اوخومالی یاشی آذربایجانین دموکرات فرقه سی دوریله مصادف اولوب . اوچاغدان سویله دیگی خاطره لرین چوخو ائشیتدیکلری ایدی . سونرالار بیر ابتدایی مدرسه خومارلیدا آچیلیب کی درس اوخوماغا امکانی اولان اوشاقلار اوردا تحصیله باشلاییلار . آنجاق کاسیب کند اوشاقلاری اکین و مال داوار ایشلریله عایله کومکچی سی اولماق اوچون ، هر کئندن بیر ایکی محصل مدرسه یه

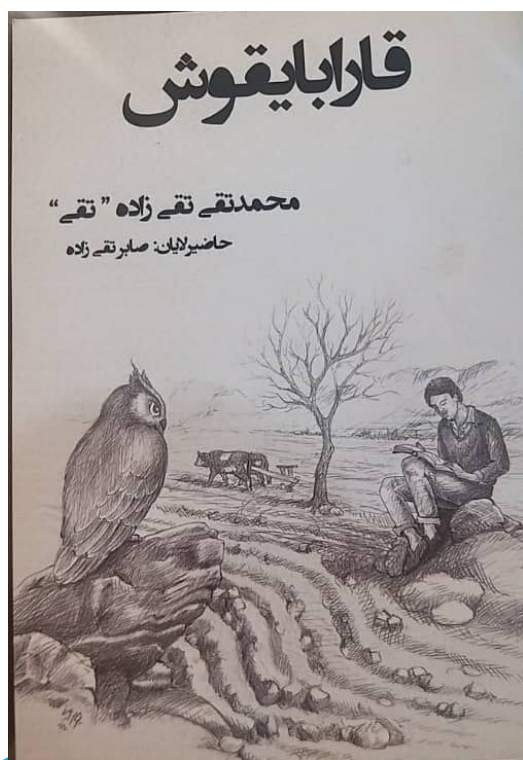
منه ده چاتدی بو بایقو مسکانی
قیش اولسون یاز اولسون یای قارا بایقوش

...

تقییم آغلارام من ظولوم ظولوم
سنیله بیریره دوشدو منزلیم
اولوم گلسه قوی قاباقجا من اولوم
ال آتیب اوز گوزون سوی قارابایقوش

بو بایقوشلا گوروش حاقدا اوغلو صابر، قارابایقوش
کتابی نین مقدمه سینده یازیر کی «شاعیر
بوراجان هر نه شعر یازمیشدی آتیب و بیرینجی
شعر کی ساخلایب بو قارابایقوش شعریدی کی
شاعیر بو گوزل قوشینان دردلشیر. ۳۷ ایلدن
سونرا بیرحالدکی پاییزین آخیر آیی نین یئلی ،
خزلی ،دومانی چنی شاعیرین اوره یین ائوین دورد
دیواریندا سارسیدیرمیش، نئچه بایاتی یازاندان
سونرا، اورک آجیسی قورتارمیر.

یئنه کونلونه قارا بایقوش دوشور. بئله خیاللارینان
کی من گوره ن بایقوش اولوب یوخسا قالیر،
ممدتقی تره سینه یوللانیر. آنجاق ۳۷ ایل اونجه

اوشاغ آرزیسینا یغتیش—دیخلاریم
قاجیب یولداشلارلا اؤتوش—دوخلاریم
دوشوب کؤلگه سینده کوف اوشدوخلاریم
اوره گیمی دلیر بو قریب چینار...
باخدیخجا قوصمه لر باشیمدان آشیر
گؤز یاشیم تۆکولور چایا قاریشیر
یارپاغلاری پیچیلداشیر دانیشیر
بلکه دیله گلیر بو قریب چینار

غزل نمونه سی بیر نوحه اوخودو. گئت گنده او
پوئما، قوشما ، بایاتی و گارایلی یازماغا اوز توتدو.
اونون قارابایقوش پوئماسی شعر وادب محیطینده
تانینماسینا و آذربایجان شاعیری کیمی
آدلانماسینا ایلک اثریدی. شاعیر ستار گولمحمدی
اونا گوجلوقوشما شاعیری دئییردی.

بیر سویوق پاییز گونی داغلاردا سیرا قایلیقین اته
یینده زمی اکن چاغی بیر بایقوش گلیب اونون
یاخینلیقینده داش اوسته اوتوروب وساعاتلار
شاعیرین زمی اکمه سینه باخیرمیش . حتی هاوا
دیشیب قار یاغسادا بایقوش داش اوستن
اوچماییب. قوشون بو رفتاری شاعیری حیرته
سالیر. اوکوزلری ، خیش آلاتی بوراخیب پنجه یین
جیبیندن کاغیز مداد چخاریب آرمود آغاجینین
دیبینده اوتوروب بئله یازیر:

منه قوربت دوشدو سنه خرابه
داشلارین اوستونده آی قارابایقوش
من سنه دردیمی دئییم بیر به بیر
سنده بو دردیمی سای قارابایقوش

....

مجنونون چوللرده اریدی جانی
قارلی داغلار قالدی کرم نیشانی

دوستونون فیکرینه قال قارا بايقوش
سندھ اونو يادا سال قارا بايقوش

...

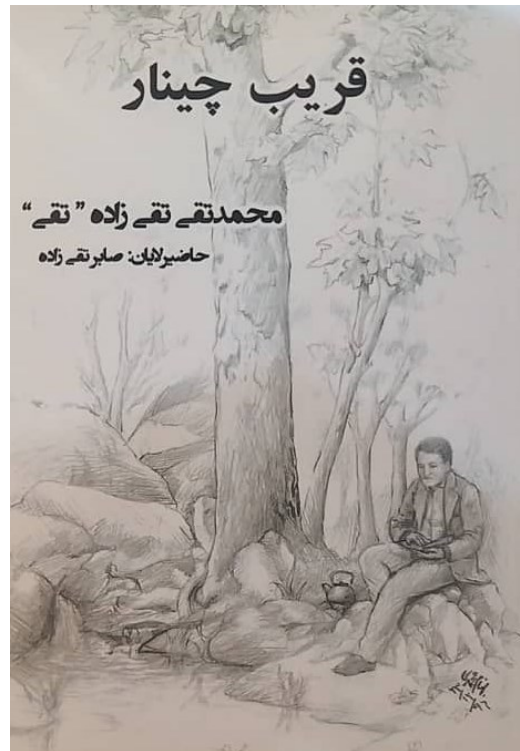
محبٲدن آیری سالما ائلینی
یاخشی ساخلا اوغلو قیزی گلینی
سيزلرین کی باغلیان یوخ دیلینی
کتاب یازا بیلسن یاز قارا بايقوش
شرمنده اولموشوق بیز قارابايقوش

...

کندده معیشت دردی و یئترلی امکاملار اولمادان
،اونون یاشیدلاری عمومیتله تهرانا کوچوب و
شهرده یاشاماگی سئچدیلر. آنجاق شاعیر هئچ
زامن طبیعتدن آیرلا بیلمدی . چتین اولسادا
کند حیاتیئن سئچدی .

رحمتلیک شاعیر سئل اوغلو واسطه سیله تبریزده
یحیی شیدا گیلین ادبی محفلینه گوداری دوشوب
شاعیرلر طرفدن آلفیشلانیب ، شعر یازماغا آرتیق
راغب اولموشدی. انقلابدان سورا بهمن آیلاری
انقلابیین ایل دونومو مناسبتله خدافرینده ، کلیر
ده و دیگر شهرلرده شعر مجلسلرینه آرديجيل
دعوت اولوب شعر وهردن بیر شیرین طنز
صحبترلرله مجلسین فزاسین گوزلشدیردی.
تخمیناً ۲۰ ایل بوندان اونجه شاعیر ستار
گولمحمدی گوزل بیر تدبیر یاراتدی. طبیعت
قوینونده ، آینالی مئشه لری و بولاغلاری کنارینده
آیدا نچه دفعه سازلی سوزلو مجلسلر قورماق.

بو ایش چوخ گوزل یئر آچدی . ایلک دفعه
شاعیری او جمعه آپاردیغیم ، منه همده اونا
شیرین خاطره اولدو . سونرالار او جمعلر شاعیرلر
و آشیقارلار اوچون بیر سیناق میدانی ، همده بیر
گون حیات قرقه شه سیندن اوزاق یاشاماغا واجب
بهانه اولدی . اوز آرالاریندا رسمی تعطیله
چئوریلدی . هله ده او مجلسلر برپا اولور.

هارا ، ایندی کی قوجالیق هارا؟ شاعیر چتینلیکله
، اوتورا اوتورا دره یه چاتیر و گورور کی ایلک
داشین اوستونده یوخ ، باشقا بیر داش اوستونده
قارا بايقوش قونوبدی. بو فیکرله کی گوره سن بو
همان بايقوشدی ، نوه سی یا نتیجه سی دیر؟
ایکینجی قارابايقوشو یازیر. »

بو ائپیزودیک پوئمانین ایکینجی قسمتی
عمومیتله نوستالوزی و طالعدن ، انادیلی حاقدا
سئخنتی لاردان و قوجالیقدان گیلئی بیر فضا
ترسیم اندیر و ایلک قارا بايقوشدان قات قات
آرتیق و اوزون بیر پوئمادی .

اوره یم یورولوب قوصصه دن قاندان
دور گل صحبت آچاخ قدیم دوراندان
یامان قوجالمیشام دوشموشم جانان
اولوبدو باشیما کول قارا بايقوش

...

گئتمز قولاغیمدان قدیمکی سسین
شیرین دویغولارین گوزل هوسین
دئییلر دوست تاپار دوستون کوهنه سین

اونا بیر خاطیرلاما (یادبود) مجلسی حاقدا
مختصر صحبت گئدیپ .یئری وار خدافرین ارشاد
اداره سی نین مسئولو ،حورمتلی امیرپور
جنلاریندان درین تشکور ائدم کی کئچمیشده
شاعیره گوزل یوبلیئی توتمودولار . همدە گله
جکده اونا خاطیرلاما مجلسی حاقدا مشارکته
سوز وئردیلر. امید ائدیرم دوستلاری و
قلمداشلاری هم او مجلسده همدە خدافرین
مجله سی نین بو نومره سینده گوزل شعر وخاطره
لرین پایلاشسینلار.

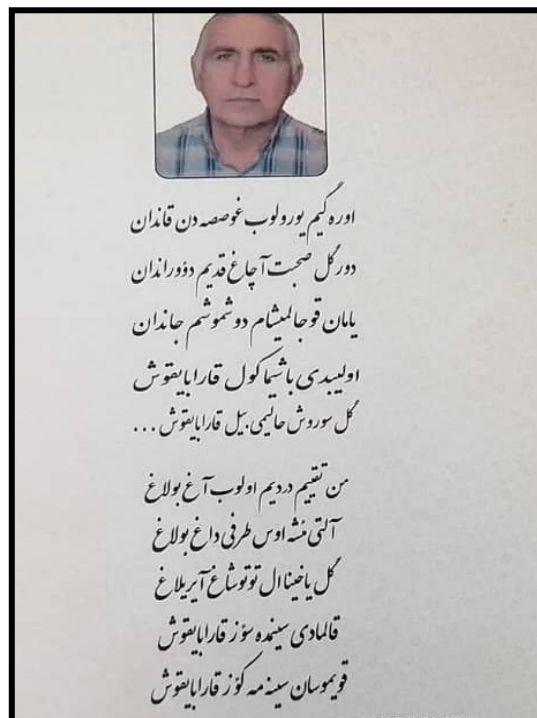
شاعیرین سازلی سوزلو تورپاغا تاپشیرما مراسیمی
اونون شانینده و روحونا اویغون بیر حرکت اولدو .
اونا خطاب بو شعری یازمیشدیم کی ختم
مراسمیندن سورا مزاری اوسته اوخودوم .
قارداشیم شاعیر تقی نین بهار کوچونه

دئمیشدین: (پاییزین اول گونلری
نارکوللاری سارالاندا گله سن
بیزیم داغلار تاماشالی داغلاردی
اوداغلاری قار آلاندا گله سن)

اگر اونوتموسان اوز دعوتی نی
اینجیمه سوزومدن ، آق ایله بیرسن
ای پاییزا قیشا قوناق چاغیران
بس یازا قوشولوب هارا گئدیرسن؟

باهار خانیم بزه ییبدی دنیانی
چیچکلر دیل آچیب دانیشیر شاعیر
سئوگیلی قوشلاردا یووا قورماغا
سونسوز هوسيله چالیشر شاعیر

کسیلن آغاجدا جوجه ریر ایندی
دوغوم فصیلیدی حیات دمییدی

شاعیردرس کلاسی کئچیرمه سه ده ، شعر
وادبیات قایدالاریندان کتابلاردا اوخوماسادا ،ذاتاً
شاعیر یاراندیغی اوچون گوزل ادبی صنعتلر
شعرلرینده گورمک اولار. منجه تشخیص صنعتی
(جانسیز یا دیلسیزه جان و شخصیت وئرمک)
اونون شعرلرینده خصوصیه پوئمالاریندا گوزل
یئرینده دی و گوزه چارپیر. قارا بايقوش و قریب
چینار اصلینده ایکی پوئما و بیر قوشمادی .
همده شاعیرین چاپ اولموش ایکی کتابی نین
عنوانی دی.بو اوچ شعربیر قوش و بیرآغاجلا
شاعیرین منظره سی و دردلشمه سی دیر. او
کتابلاردان علاوه بیر حجملی کتاب قدر شاعیرین
ال یازما شعردفترلری وار کی امید ائدیرم گله
جکده چاپ ائده بیلک .

اونون شعرلریندن ، سئوگی محبت ، طبیعت ،
وطن ، اجتماعی موضوعلار ونوستالوژینین دادین،
تامین دادماق اولار.

دوغرودان دا بو مختصر محمدتقی تقی زاده حاقدا
یازماق چوخ اوتری بیر باخیشدی .

شاعیرین بیر غزل و بیر مشهور دنیا آدلی
قوشماسین کی او حاقدا رحمتلیک زلیم خان
چوخ سئویب و شاعیره باکیدان زنگ ائتمیشدی ،
مطلبیمین سونوندا گتیریم .

غزل
آغلارام من هر گئجه بیر اهل حالین عشقینه
عقل انسان اغلایار صاحب کمالین عشقینه
گوزلریم ساکیت دورارسا من یئنه قان آغلارام
نیله ییم کی آغلیرام هر بیر خیالین عشقینه
بیرخرابه چشمه ده من اولموشام یارپیز گولو
هانسی بیر گول آغلاماز آب زولالین عشقینه
قره داغدیر قره باغ ، گهواره نازیم منیم
یوخدو من تک اغلایان هئج بیر ماحالین عشقینه
کئچدی عومروم سر به سر من چاتمادیم مقصودیمه
گاه یازیب گاه اغلارام او گول جمالین عشقینه
گوی چمندی آغ بولاغ مستی گوزلر سر به سر
آریلار حیران گزیر بوداغدا بالین عشقینه
بیرقارا گوزلو گوزل توتماز بو حالیمدان خبر
تقیما من آغلارام او خط وخالین عشقینه
بو غزلی بویوک دیکلماتور خانم کبرا میرحسینی
تاردا سگاه هاواسی موشایعتیله چوخ گوزل دکلمه
ائدیب و غزله جان وئریب .

دولیا

ازلدن منیله گئتمدین یولا
کریجین اویمادی داشیما دولیا
من ساغا اوپاندا سن اویدون سولا
نلر گتیرمدین باشیما دولیا؟

دوشمان قاباغیندا باغلاتدین منی
شیش قویوب اوجاغا داغلاتدین منی
هارددا خوشون گلدی آغلاتدین منی
بیر دونوب باخمادین یاشیما دولیا

شاعیرین طبعی نین جوشان چاغیدی
بو فصیلده اولمک گوناھ کیمیدی
**

دئمیشدین کی (طیب! دردیمه درمان
آنزا سفرینی یاز ، گئتمه لی یم)
قارشیدا کی پاییز دوستلارلا گئدیپ
سن سئون آنزانی سیر ائتمه لی یم
**

هاما چوخ چتیندی او سفر شاعیر
ایکی چای آغزیندان گئدیر آنزایا
اوردا قریب چینار گوره جک منی
یامان قاریشاجاق هارایلار هایا
**

چوخلار سوراغینی توتاجاق شاعیر
اوجاوابسیز ساواللارا نیله ییم ؟
بس قارا بايقوشون یولومو کسسه
مندن سنی سورسا اونا نه دئییم ؟
**

آنجا طبعیتین قایداسی بودور
تورپاق یارانمیشین سون منزلیدی
سن الدن گئتمه دین میلیونلار کیمی
سنه یاس ساخلایان بیر تورک ائلیدی
**

ئلدن گیدنلرین ائل آراسیندا
یادداشلارا هوپان اثری قالیر
مثله چئوریلیر شاعیرین شعری
سوزونون قیلیچ تک کسری قالیر
**

عومور بویو وصف ایله دین وطنی
بیر آن وطن عشقین سن اونوتمادین
نئجه کی تورک آدلی دیل وار نسیل وار
یادداشلارا هوپوب قالاچاق آدین

نورعلی قربانزاده

گئتسم یایلاقلارا آ شاعر تقی
یایلاق سنی خبر آلسا نه دئییم
گزیب دولانديغین اوتدوغون یئرلر
تورپاق سنی خبر آلسا نه دئییم

سیلدیریم قایالار مامیرلی داشلار
مین هوس له اوچان گؤیده کی قوشلار
یازین اوغلان چاغی یاشیل آغاجلار
یارپاق سنی خبر آلسا نه دئییم

بیلیرم او یئرده سن چوخ قالمیسان
باخیب طبیعتدن ایلهام آلمیسان
(هر بیر گوله بیر گؤز یاشی سالمیسان)
بولاق سنی خبر آلسا نه دئییم

بیردن منی گؤرسه او قارا بايقوش
سوروشسا، دئمه سم ائيله ير قارغیش
دئسم ده باهاری اولار قارلی قیش
سازاق سنی خبر آلسا نه دئییم

سنسيز منی گؤرسه او قریب چینار
سنین اؤلومونو اوزومدن قانار
آه چکیب آغلایار اود توتوب یانار
اوجاق سنی خبر آلسا نه دئییم

اوزوم کاسیب اولدوم ایشلیریم چتین
طالعیم هر یاندان کم گتدی بوتون
سنین سویوخ سوزون سویوخ صیفتین
نه میننت قالدی کی قیشیما دنیا؟

آتام بو یئرلرده قوراردی کومه
کیملردن سوزولدن گور چاتدین کیمه
قارا یئلر ووردو ساغ صیفتیمه
هاچان سورمه چکدین قاشیما دنیا؟

یئتیم اوشاق کیمی آغلادیم آستا
دایاندیم یالواردیم اوز توتان دوستا
مئشه لر سولوبدو باغچالار یاسدا
بیر یاتاق وئرمدين قوشوما دنیا

ایتیردیم غملرین حسابین سایین
لذتین گورمدیم باهارین یایین
هئی منه ایچیرتدین زهر هلایین
بیر شکر قایتمادین آشیما دنیا

اولونجه سینه می ایله دین هدف
بیر دفعه دردیمی ایله مدین دفع
نه دوشماندا قئیرت نه دوسدا شرف
قئیرتسیزلر چیخدی توشیما دنیا

من تقییم نه مجنونام نه لیلی
بو دوشگون قوجایا کیم سالار میلی
اولدوم خدمتیندن گئتدیم گیلئیلی
بیر ایشین گلمدی خوشوما دنیا.

کریج ۱۴۰۳ قرداد

آیی نین ایکلی سی

گئچدی سرحدلری نغمه فریادی
چاتمیش قولقلارا فریادی دادی
ادب زیروسینده یازیلدی آدی
نوردان دوشدو گوزو الویدا دئدی

دئدی "ممد تقی" ائل اوبا یاندی
کوورلیب اورکلر لاپ دولو قاندی
"کئیوانین" گوزونده حیات تالاندی
اؤلو گوروب بیزی الویدا دئدی

اکبر کاظمی "اٹلیار" لارجانا

لارجانا چاتمامیش ساغا دوننده
بیر شانلی تپه وار تاغی اوردادی
بیر آز بویلاناندا اوردان آشاغی
بوستانی اوردادی باغی اوردادی

بویوک یول آچیبیدی ایزلری اونون
دوست یولون گودجک گوزلری اونون
سوزولوب دوزولوب سوزلری اونون
او قریب چینارین چاغی اوردادی

یاندی اوز اودوندا یوکسه لدی توسدو
توکولوب گلدیلر قوهومو دوسدو
مخمل گئینمیشدی لارجانین اوستو
او قارا بایقوشون داغی اوردادی

خالقیمیز تیکانلی سیملری یولسا
آلینه آی اولدوز بایراغین آلسا
او تای بو تای اولسا آزادلیق اولسا
بایراق سنی خبر آلسا نه دئییم

دیلیمدن وار گلمز اؤلوبدو دئییم
تورپاقلار آلتیندا دونوبدو دئییم
اوریی نین اودو سؤنوبدو دئییم
چیراق سنی خبر آلسا نه دئییم

نورعلی دونیانلی دویوبدو یالان
یاشام لا اؤلومون آراسی بیر آن
آلینده یازدیغی یاریجیق قالان
واراق سنی خبر آلسا نه دئییم

پرویر بساوت "کئیوان" الویداع دئدی

چاندی کوچ کروانین قوجامان شاعیر
قلم دفتر سوزو الویدا دئدی
توپلادی باشینا دوستو تانیشی
گوله گوله اوزو الویدا دئدی

یاییلدی هر یانا اولوم سوراغی
بوروندو ماتمه اول قاراداغی
دوغما دیاریمیز سویله دی آغی
جان یانديران کوزو الویدا دئدی

رحیم خان چیمنی، اوغرو بولاقی،
او باللی قایادا، یادا سال منی .

گئنه ده اود توتدو باغریمین باشی،
شاعیر یازا بیلمز، آخماسا یاشی!
نه همدم، نه قارداش، نه سیرر یولداسی،
محتاجم هر زاده، یادا سال منی .

شاعیرلر ایچینده آلچاقدیر آدیم،
کاسیبام، الیمده یوخدور بیر زادیم،
تقی یم دردیمی یازدیم، آغلادیم،
چاتمادیم مورادا، یادا سال منی.

صالح صفریان "بولاق"

شعریت باغینی بورودو ساختا
پاییز خزانلشدی یاز یاسا دوشدو
طبیعت دییشدی مخمل لباسین
گئییندی قاپ قارا ناز یاسا دوشدو

اجل بالتالادی عمر باغینی
بیزدن آیری سالدی ممد تقینی
قلم جیزمالادی جان واراغینی
غملی قوشمالاردان یاز یاسا دوشدو

حایف کی عومرونو وورمادی یوزه
شاعیر تک یاشادی گیرمه دی گوزه
دفتری قلمی قالیبدی بیزه
قلم له واراغین آغی اوردادی

زامانلا یاشایار شاعیرین آدی
توکنمز شعرینین لذتی دادی
اثلیارام چوخ سئودیم منده استادی
قوشما گرایلینین تاغی اوردادی

محمدتقی تقی زاده

سنه قوربان اولوم آی چوبان قارداش،
بو گوللو صحرادا، یادا سال منی.
سول الینده توته، شیرین هاواسی،
ساغ الینده باده، یادا سال منی.

بیلمیرسن روزیگار هئچ نه لر ائتدی،
باهارین یئرینه، خزانی گتدی.
جاوانلیق بیر دفعه کوسولو گتدی،
اولموشام اوفتاده، یادا سال منی.

واریدی باشیمدا جاوانلیق جنگیم،
سارالیب، زرد اولوب، قیرمیزی رنگیم .
گئتدی آتلی گونوم، گتدی توفنگیم،
قالمیشام پیاده، یادا سال منی .

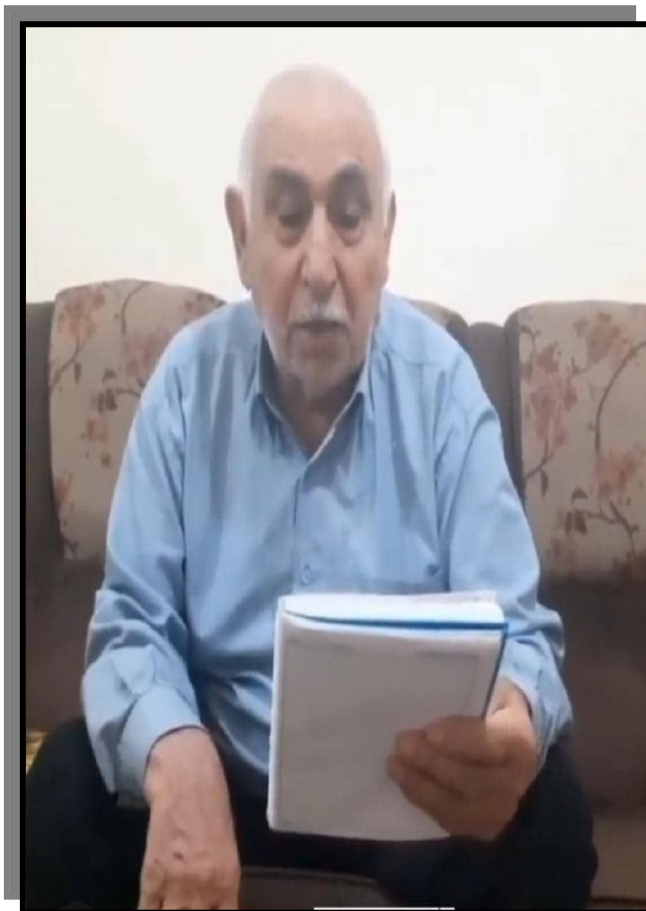
بوگون اوفتاده، بو زامان پیرم،
چرخین جفاسیندن یامان اسیرم،
طبیعت گؤزونده یانان شاعیرم،
بئله صاف و ساده، یادا سال منی .

کندلرین ایچینده گؤزلدی آغی،
یاتاق قلبیسینین قره قات باغی،

قبریم اوسته سلب آغاجی آکرسن
تورپاغین توکرسن سویون توکرسن
دهنه سینی گوز یاشیلا بوکرسن
اوردا یوزمین سلب ناز گلر آغلار

قلبیمده ذره جه تاپیلسا آرام
چرخ اوزونو بویاتی یه بویارام
گوز یاشیندان من بیر دریا قورارام
اوچوب دریالاردان قاز گلر آغلار

تقی یم سیناسان گل منی سینا
اگر یالان دئسم یوز دفعه قینا
منی قاهیم قارداش سالماز یادینا
بیرگون خاطیرلاییب اوزگه لر آغلار

گرایلی گیلی لی قوشمالار زاری
دولانیر دیلرده چارپارالاری
ساحیل بویو گزیر جان آراز باری
دیلقمین اوستونده ساز یاسا دوشدو

سنده شاعیر اولسان یانارسان بئله
شاعیرین قلبینه سوز گلر آغلار
فلک گوزون یومار چرخ دیولانار
ایری گلر آغلار دوز گلر آغلار

ممد تقی تقی زاده

بیلیمیرم دردیمی سویله ییم کیمه
مضربا سویله ییم یوخسا کی سیمه
بیر حالدیام بوگون منیم اوستومه
آللی گلر آغلار یوز گلر آغلار

یوز ایلیک دردلریم اولوبدو تزه
اوخویوب یازارام من گزه گزه
یازسام بوغملری شهره - تبریزه
اوغلان گلر آغلار قیز گلر آغلار

یای گونو باشیمدا قوپوبدو کولک
غم یوز مین طرفدن ، قلبیم اولوب تک
یوز دفعه دئییرم آماندی فلک
قویما سینه م اوسته کوز گلر آغلار

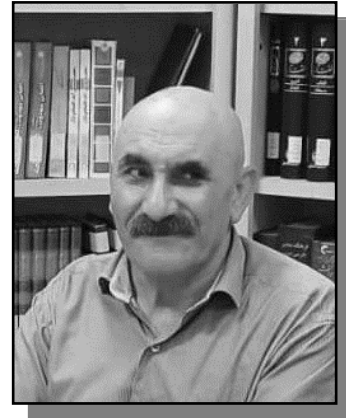
بیر یانیم غم یوردو بیر یانیم باهار
منده صنعتکارام اودا صنعتکار
اولدوغوم گونو بیلسه آشیق علسگر
آلار سینه سینه ساز گلر آغلار

دوشونجه لرينه، مشروطه اينقلابيندا چكديى زحمتلره و ادبى- ايجتماعى فعاليتلرينه گۆره، او ايللردن سۆز آچان تدقيقاتچيلارين كيتاب و مقاله لرينده تئز-تئز آدى چكيليير. مشروطه اينقلابى نين شهيدلريندن اولان سعيد سلماسى دوغما قصبهسى ديلمقاندا و سالماس شهرينده تحصيلينى بيتيرديكدن سونرا روسيادا تيجارت ايله مشغول اولان آتاسى "مشهدى خليل" ه قوشولور. سعيد سلماسى بير ايل باكى شهرينده قالير و اورانين ادبى-اجتماعى موحيطيله تانيش اولور. همين ايل باكيدا ياشايان آيدين دوشونجه لى شاعر و يازيچى محمود غنى زاده ايله ياخيندان تانيش اولور. او تانيشليق اوجوياتيندان سعيد سلماسى عصرينين گنج اديب و ميللى قهرمانلاريندان اولور. او ايرانا دؤنهرك ايلك شخص اولاراق اؤزو ايله قورشون اليغباسى اولان بير چاپخانا دزگاهى دا گتيرير و اونو تبريز شهرينده ايشه سالير. بئله ليكله، چاپخانا صنعتينين گليشمه سينه سبب اولانلاردان اولور. سعيد سلماسى بيرينجى شخص اولاراق سالماس شهرينده «سعيديه» آدلى «يئنى اصول» (تدريس شيوه سينده) آدلانان مدرسنى تيكديرير و اهالينين علمينين اينكيشافينا آتديغى آدديمينى گله جك نسيللره گؤستيرير. سعيد سلماسى آز عؤمرونده يازديغى توركجه و فارسجا شعيرلرينى تبريزده نشر اولان «مجاهد» و باكيدا نشر اولان «فيوضات» ژورناليندا نشر ائتديرميشدير. يازيلارى «سعيد سلماسى» ايمضاسى ايله چاپ اولان بو ميللى قهرمان مشروطه اينقيلابى نين اوغوروندان سونرا، عكس اينقلابچيلارين مشروطه چيلره ائتديكلرى هوجوملاردا يارانان دؤيوش مئيدانيندا دوستو و موباريز يولداشى محمود غنى زاده ايله بيرليكده خوى شهرينين ياخينليغيندا جبهه ده شهيد اولور. سعيد سلماسى شهيد اولدوغوندان ۱۰۰ ايل سونرا تبريزلى عاليم و تدقيقاتچى محمدرضا ترابى (رضا همراز) ين توپلاديغى بيوقرافيا ايله بيرگه شعيرلرى ده تبريزده ايلك دفعه اولاراق كيتاب شكلينده چاپ اولدو.

ميللى دموكراتيك ادبياتيميز

Milli demokratik ədəbiyyatımız

ائل اوغلو

سعيد سلماسى

(۱۲۸۶-۱۲۶۷)

سعيد خليل زاده سلماسى مشهدى خليل اوغلو ۱۲۶۷-جو ايلده سالماس بؤلگه سينين «ديلمقان» قصبه سينده تجارته مشغول اولان بير عائله ده آنادان اولموشدور. عائله آراسيندا اونون آدينى «آغابالا» قويسالار دا، سونرالار «سعيد سلماسى» آدى ايله گنج شاعر و ميللى قهرمان كيمي تانيندى. جمعى ۲۱ ايل عمر سورن «سعيد سلماسى» نين پارلاق ذكا و

امیر خسرو دارایی (۱۲۶۷-۱۳۳۱)

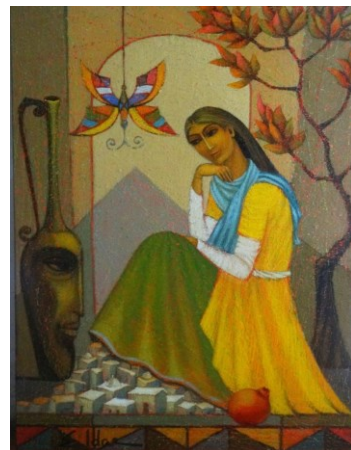

خاطرات - ی شبا بی سؤیله یه مەم
دیلشیکستە باهار عۆمرومی سن.
گۆرمە، زیر او عمر مۆهنتدن
تۆکولر قلبینە سوموم الم.
ایستە مەم من آچیلما سین قال سین،
او سیاه پردە تا ابد مستور.
توند باد - ی قضایه اوغراد ی هپ
نوگشاد - ی شکوفه - ی راز - ی حیات...
اوف! مین سده مە، سیتیم هئیها ت!
بو خراب - ی عۆمره اولدو سبب!
آه، ماضی!...
سنه مجهول قال سین، ائی گۆز لیم.

زنگان بۆلگه سی نین موترققی فیکیرلی شاعرلری
آراسیندا، ائله جه ده رضا شاه حاکیمیه تی دؤورونده
میللی موباریزلریمیز آراسیندا امیر خسرو دارایی نین
آدی همیشه ائحتراملا چکیلیر. او، یاشادیغی بۆلگه ده
بوتون ایجتماعی طبقه لری آراسیندا بیر شاهزاده یه
خاص ائحتراملا یاشامیشدیر.

امیر خسرو دارایی ۱۲۶۷-جو ایله زنگان بۆلگه
سینین طاریم ناحیه سینین بینارود کندینده آتاسی
"خسرو میرزه" نین وفاتیندن ۵ آی سونرا ایشیقلی
دونیا یا گۆز آچمیشدیر. عائله بۆیوک لری او کۆرپه یه
آتاسینین آدینی قویدولار. کۆرپه خسرو سونرالار
ضابطلیک روتبه سینده «امیر» لقبی آلدی و
شعیرلرینده ده آتاسینی یادا سالسین دئی «خسرو»
تخللوص ائدی. امیر خسرو دارایی ایلك تحصیلینی
طاریمدا، عالی تحصیلینی ایسه زنگاندا اوخوموشدور.
او درین مطالبه نتیجه سینده اؤز محلینده
«اوستادالشعرا» لقبینی ده قازانمیشدیر. فارسجا و
تورکجه شعیرلر یازاردی. بیر موباریز شاعیر کیمی
«میرزا کوچک خان جنگلی» حرکاتینا شعیرلر اتحاف
ائدرک رغبتینی گۆسترمیش، ائله جه ده آذربایجاندا
یارانان میللی حکومت دؤورونده میللی بیر شخصیت

ائتمه اصرار ائی ملک سیما،
شیمه دی یوخدور دیلینده حوزن و الم
دئیله م حقلی اعتراض ائتسمه،
چونکی مجهول دور حیات سنه.
گلیور گوشه داد - ی ایستیمداد،
هر طرفدن هوا - ی ایستیبداد.
اؤدیور جیسیم - ی میللتی مسموم
حۆکم فرما نیفاق و محو و داد.
شاد اولور دیل، گۆرونجه میللتیمین
بیر بۆلوک معریفتمی احرارین.
قطع ائدرلر قلمله ریشه سینین
شجر - ی ظلم اولان ملالین.

شاعر نظری باطنینه حوكم روادير.
گل بو نظره باخما حقارتله عزيزيم،
دونيا اوزونه بارقه-ي فيض-ي خدادير
بیر باصره دير رنگ-ي بنفشين او يانيندان
تار ديده ده آرتيق داها قوتلی ضيادير.
گر اولسا رايين ايکس ايله اجسامه مداوات
بو قوه دن ايجاد اولونان روحه غذا دير.
ايقرار دئييل، بو سؤزومو تجروبه اثبات
ائتميش کی، بو دونيانی دوزلدن اودبادير.
ائی سننی جاوان، فيکری بؤيوک قيزلار، اوغورلار،
هر قدر بو يولدا ائدسیز سعی روادير.
خسرو سیزه روحانی آتاليقدان ائدير فخر.
دائيم سیزه شاعر قوجانين شوغلو دوعا دير.

ميرزه تقی خان رفعت (۱۲۹۸-۱۲۶۷)

«ميرزا تقی خان رفعت» آغا محمد اوغلو ۱۲۶۷ جی
ایده تبریزده بیر تاجیر عائله سینده دونیا یا گلدی.
ایلک و اورتا تحصیلينی تبریزده بیتیردیکدن سونر
ایستانبولدا گئديب تجارتله مشغول اولاراق، اورادا
عثمانلی ادبیاتی ايله یاخیندن تانیس اولدو.
او، عثمانلی تورکجه سینی و فراسیز دیلینی آنا دیلی
کیمی اؤیرنمیش و او دیلرده ده شعرلر یازیرمیشدی.

کیمی اونا طرفدار اولموش و سونرا دا یاردیملارینا
گۆره قولدور پهلویلر طرفیندن جزالاندیریلیمیشدیر.
همیشه علم، آزادلیق و بشر سعادت ی اوچون
چالیشمیش بیر میللی شاعیر دیر. امیر خسروو دارایی
۱۹۵۳-جو ایله زنگاند وفات ائتدی و اؤز تاپشیریغینا
گۆره آنادان دوغولدوغو اوتاقدان تورپاغا تاپشیریلدی.
اونون ایراندا چاپ اولان اثرلری: «کیتاب شکرستان،
«منظومه مردان خاور»، «مثنوی انیس العشاق»،
«دیوان امیر خسرو دارایی»، «ارمغان زندان»، «منظومه
عمر». آدلی اثرلر دیر.
بؤيوک قاجار سولاله سیندن اولان امیر خسرو دارایی
هم لیریک، هم ده درین مضمولو اجتماعی شعرلر
یازمیشدیر.

ناز و غمزه اؤیرنیر سندن اگر جانانه لر،
مندن اؤیرنسین گرک دیوانه لیک دیوانه لر.
گر دوشمه دیوانه تک بازاره حاققیم وار منیم،
من سنین روسوای عشقین، کام آلان بیگانه لر.
من جهنم، سن گؤزل لیک شانیوی چوخ حیفظ ائله،
هر صدفده مسکن ائتمز سن کیمی دوردانه لر.
شمع تک نور جمالین رووشن ائیلر مجیلسی،
وار نئجه طاقت او شمعه یانماسین پروانه لر.
سن خوش اول، قوی مجلیس-ی عئیشین رقیبه نوش اول،
بسدی بو بیخانیما نه گوشه-ی-مئیخانه لر.
ایندی بیلدیم گاه-گاه ی گر منه لطف ائیله دین،
سالماغا گؤنلوم قوشونو دامه سپدین دانه لر.
شربت-ی مرگ ایچمه یه آماده اولماق واختیدیر،
ایچمگی لازیم اولوردوسا اگر پئیما نه لر.
سن گؤزل لیک شوهر تینده، من بلای-ی عشقده،
قوی یازیلسین قانیله عالمده بو افسانه لر.
مست اولماز باده دن خسرو اگر دریا ایچه
ائتمه سه مستانه گؤزلر غمزه-ی مستانه لر.

شاعر دئدیگین آینه-ی ذوق و صفادیر،
روح بشریتده بؤيوک راهنمادیر.
هر گؤز باخا منظره-ی ظاهری گؤزه لر،

قالخ يئریندن وطن اوغلو، نظر انت آسمانا
 اوفوقون رنگی گونشدی، نجه گۆر دۇندو قانا
 قالخ! گۆلر اوزله سلاملا، آچیلان آل سحری
 قالخ کی ایش واختی چاتیپ، گۆزلمیین اول سحری
 قالخ ایری آددميله گئت ایرلی، باشلا ایشه
 مایوس اولماق سنی بیل محو ائدجک دیر همیشه
 بیل! دؤیوش گۆزله بیر ایندی یولونو اؤنده سنین
 صاباحا سسله بیر هر آن سنی دوغما وطنین
 بیر تازا فصل گلیب دیر، یئنی نسلین باهاری
 باغلارین باغچالارین گۆر نجه آرتمیش باری
 قالخ کی خوشبختلیک اؤزو قارشینا گلیمیش گوله رک،
 قالخ دوزلت قامتینی. مئیدانا چیخ روستهم تک
 زال کیمی بارماغینی قوی کامانا، سن اوخ آت
 سسله بیر باخ سنی خوش گونلره ایندی بو حیات.

آمالیمیز

یئنه یئندی ایقبالیمیز
 حاصل اولدو آمالیمیز
 نه رؤوشن ایستقبالیمیز
 یاشاسین ایستقلالیمیز
 یاشاسین مساوات
 یاشاسین حورریت
 رؤوشن میللتین گۆزلی
 گولسون تاماما اوزلری
 باتدی سحر اولدوزلاری
 گلدی شرف گوندوزلری
 یاشاسین حورریت
 یاشاسین مساوات
 فخر او شرف میصداقیمیز
 رؤوشن هامی آفاقیمیز
 آزاد اولوب توپراغیمیز
 یایلاقیمیز، قیشلاقیمیز
 یاشاسین حورریت
 یاشاسین مساوات...

«میرزا تقی خان رفعت»، ایستانبولدا یاشادیغی ایللرده
 ایسه اورادا اولان ایرانلیلار مدرهسه سینده تدریسله ده
 مشغول اولارمیش. ۱۲۹۲-جی ایلده ایستانبولدان
 تبریزه قاییداراق، او زامانین مدرهسه لرینده فرانسیز
 دیلین تدریسی ایله مشغول اولاراق، مطبوعاتدا دا
 چالیشیرمیش.

«میرزا تقی خان رفعت» واختی ایله تبریزده مشهور
 «محمدیه» مدرهسه سینده «حبیب ساهیر» و اوستاد
 «شهریار» ین دا معلیمی اولموشدور. ایستانبولدان
 تبریزه دؤنوشو شئیخ محمد خیابانی حرکاتی ایله بیر
 زاماندا اولدوغو اوچون، اجتماعی-سیاسی و ادبی
 فعالیتلرده مشغول اولور. «میرزا تقی خان رفعت»
 همن ایللرده شئیخ محمد خیابانی نین موشاویرلریندن
 و مؤتمیدلریندن اولور. او بیر سیرا شاعر دوستلاری ایله
 «تجدد» آدلی مجله سینین نشرینه باشلایر.

«میرزا تقی خان رفعت» کلاسسیک ادبیاتدان
 قایداسینی اوزاقلاشدیریپ، یئنی چیلیگی تبلیغ
 ائدن «تجدد» مجله سینده نوواتور بیر شاعر کیمی
 ایراندا و جنوبی آذربایجاندا مودئرن ادبیاتین
 بینووره سینی قویانلاردان اولور. «میرزا تقی خان
 رفعت» سربست شئیرین بیناسینی ایراندا یاپانلاردان
 بیر اولدو. او، ۳۱ یاشیندا ایکن دوشمان الینه
 دوشمه سین دئییه شئیخ محمد خیابانی شهید اولان
 گۆننون صاباحیسی تبریزین چئوره سینده یئرلشن
 «قیزیلدیج» کندینده اینتihar ائتدی.

مزارینین یئری گیزلی قالدی و بیر موباریز شاعر
 اولدوغونا گۆره، شعیرلری یاریم قرینه دن چوخ بیر
 مودت ده یاساقلیق شرایطینده قالدی.

اونون فارسجا، تورکجه و فرانسیزجا شعیرلر یازدیغینی
 تاریخچیلریمیز خبر وئرمیشلر. الده اولان شعیرلری
 گؤستریر کی، «میرزا تقی خان رفعت» زامان شاعری
 اولاراق اودلو - آلولو میصراعلار یازیرمیش و گئیش
 بیر دنیا گۆروشه مالیک اولان شاعیرایمیش. اؤرنک
 اولاراق شعیرلریندن اؤرنکلر اوخویاق:

یازدیغی ساتیریکی شعرلریله تبریزده یایملانان مطبوعاتدا چیخیش ائدیردی. کلاسیک ادبیاتین غزل فورماسیندا یازدیغی شعرلرینده ده آنا وطن، اینسان سئورلیک، دوستلوق و محبت مۇوضولارینی ائحتیوا ائدیردی. او، ۱۳۲۵-جی ایلده میللی حؤکومت دئوریلدیکن سونرا شاه رئژیملی طرفیندن حبس اولونور و نظامی محکمه طرفیندن اونا اعدام جزاسی اعلان ائدیلیر. ۱۳۲۷-جی ایلده میللتیمیزه گؤزداغی اولسون دئییه، مینرله فداکار و آیدین فیکیرلی آذربایجانلیلار کیمی علی فطرت ده اعدام ائدیلیر و آزادلیق شهیدلری قاتارینا قوشولور.

علی فطرت (۱۲۶۸ - ۱۳۲۶)

آذربایجانیم، یاشا!
گونش کیمی نورون ساچیر هر یانا،
گؤزل وصفین گلمز سنین بیانا،
جانلار قوربان سنین کیمی مکانا،
شرافتلی منیم مکانیم، یاشا،
یاشا، یاشا، آذربایجانیم، یاشا!
توریاغین میشک-ی عنبردن یاخشیدیر،
داشلارین لعل-ی گوؤهردن یاخشیدیر،
سولارین آب-ی کوؤثردن یاخشیدیر،
سن سن منیم باغ-ی جانانیم، یاشا،
یاشا، یاشا، آذربایجانیم، یاشا!
سن بابکلر، کوراوغلولار یوردوسان،
یاتیب سنین هر گوشنده مین آسلان،
سن یئتیردین ستارخان تک قهرمان،
اولدون منیم روح-ی روانیم، یاشا،
یاشا، یاشا، آذربایجانیم، یاشا!
وطن قدری بیلن اینسان وار اولسون،
اوغلو-قیزی اونون بختیار اولسون،
وطنین سئومه یین دایم خار اولسون،
دائیم شرفلی آشیانیم، یاشا،
یاشا، یاشا، آذربایجانیم، یاشا!
قیزیل بایراق، قیزیل لشکر یاشاسین،
بیزیم عزیز، شانلی رهبر یاشاسین،
بو میللته اولان سرور یاشاسین،
بیر اونادیر منیم گومانیم، یاشا،
یاشا، یاشا، آذربایجانیم، یاشا!

محمد اوغلو علی فطرت («فطرت» شاعرین ادبی تخلصودور) ۱۲۶۸-جی ایلده تبریز شهرینده بیر روحانی عائله سینده آنادان اولموش و اورادا بویا-باشا چاتمیشدیر. ایتدایی تحصیلینی آتاسی موللا محمدین اداره و معلملیک ائتدیگی مکتبینه اَلَمیشدیر. آتاسی وفات ائتدیکن سونرا گنج یاشلاریندان درسی و مدرهسنی بوراخیب پول قازانماق اوچون بیر چاپخانادا ایشلهمهیه باشلامیشدیر. ۱۰ ایل او چاپخانادا ایشلییر و همین ایللرده ادبیاتلا ماراقلانیر.

اولر نؤوحه یازماقلا مشغول اولان علی، سونرالار ایجتماعی، سیاسی و سئوگی شعرلریده یازیر. او، چاپخانادا ایشلهمه یی بوراخیب، تبریز نظمیه اداره سینده ایشلهمهیه باشلایر. ۱۳۰۳ -جو ایلدن اعتباراً تبریز-جلفا دمیریولو اداره سینده تئلفونچو ایشله ییر. ایلک ایللرده فارسجا، سونرا آنا دیلیمیزده شعرلر یازان شاعر جنوبی آذربایجاندا میللی روحون اوپانماسینا چالیشیر. اونون گونون طلبلرینه اوغون اولاراق یازدیغی ساتیریکی و جددی شعرلری «شاهین»، «تبریز»، «سهند»، «کانون الشعرا»، «خاورنو»، «آذربایجان»، «شفق»، «وطن یولوندا» و س. قزئتلرده چاپ اولونوب اوخوجولارین سئوگیسینی قازانیر. علی فطرت ین «بايقوش و بولبول» کیتابچاسی ۱۳۱۱-جی ایلده، «دیوان فطرت» آدلی اثری ایسه ۱۳۱۶-جی ایلده تبریزده چاپ ائدیلیمیشدیر. علی فطرت بعضا ده «باجادان باخان» تخلصو ایله شئیرلر یازیب نشر ائتدیریردی. او، میللی حؤکومت زامانی تبریزده یارانان «شاعرلر مجلسی»نین فعال عضولریندن بیر اولموشدور. میللی حؤکومت زامانی داها چوخ فارس و تورک دیللرینده

مقاله‌لرله چيخيش ائدن شاعیر تام اوستادلیقلا یازدیغی ایجتماعی-سیاسی مضمونلو اثرلرله اوخوجولارین بؤیوک رغبتینی قازانمیشدیر.

میر مهدی اعتماد اد ۱۳۲۱-جی ایلده اۆلکه‌ده یارانان آزادلیقدان ایستفاده ائده رک «شاعرلر مجلسی»نی یاراتماق ایدئاسینی ایره‌لی سورور. علی فطرت، ابولقاسیم کامیل، محمد بی ریا و هلال ناصری بو ایشده اونا یاخیندان کۆمک ائدیrlر. او، میللی حۆکومت دؤورو تبریزده یارانان «شاعرلر مجلسی» آدلی ادبیات اوجاغینا صدرلیک ائدی و گنج شاعرلر تورک دیلینده یازیب- یاراتماغی اؤیره دیردی. او، هم ده میللی حۆکومتین داخیلی ایشلر ناظری اولان دوکتور "سلام اله جاوید"ین کۆمگیله تهراندا یارانان مشهور «دوستلار گؤروشو» آدلی ادبی ییغینجاغین عضولریندن و فعال اشتراکچیلاریندان بیرری اولموشدور. اونون «شانلی آذربایجان» آدلی شعر دیوانی دا بو دؤورده چاپ اولونموشدور. میللی حۆکومت زامانی یازدیغی بیر شعره ماهنی بسته له نیب مدرهسه‌لرده، میللی اوردو و فدای دسته‌لرینین نوماییشلرینده میللی مارش کیمی اوخوناردی. ۱۳۲۵-جی ایلده میللی حۆکومتین دؤولت هیمنی محض میر مهدی اعتماد ین «یاشا، یاشا، آذربایجان!» شعیری ایدی.

۱۳۲۵-جی ایلده میللی حۆکومت دئوریلدیکن سونرا مینرله فدایی لر کیمی میر مهدی اعتماد تبریزده حبس ائدیلیلر و یکی ایلدن سونرا آزاد اولونوب تهراندا سورگون ائدیلیلر. سورگونلوک ایللرینده ده او، تهراندا یاشایان آذربایجانلیلارلا بیرلیکده ادبی فعالیتلرینه داوام ائدی. میر مهدی اعتماد دوزگون، صاف، صادق بیر اینسان، موباریز شاعیر کیمی تانینیردی. میر مهدی اعتماد ین ایندییه دک ۱۴ جیلد کیتابی چاپ اولونموشدور

شعیرلرله اؤز دؤورونون ادبی، ایجتماعی جریانلارینا درین تأثیر ائدن، آذربایجانین میللی شاعری میر مهدی اعتماد ۱۳۶۰-جی ایلده تهراندا وفات ائدی، مزاری تبریزده‌دیر.

یاشا، یاشا آذربایجان!

ائی وطنیم آذربایجان،

ابدی اودلاردان نیشان.

آدلی-سانلی کئچمیشین وار،

سن بؤیوتدون قهرمانلار.

میر مهدی اعتماد (۱۲۷۸-۱۳۶۰)

سید محمد اوغلو حاجی سید مهدی اعتماد ۱۲۷۸-جو ایلده تبریزده آنادان اولموش و ۱۳۲۸-جو ایلده تهراندا سورگون اولانداک اورادا یاشامیشدیر. او، گنج یاشلاریندان شعر یازماغا باشلامیش و ادبیات عالمینده میر مهدی اعتماد آدی ایله تانینمیشدیر. تبریزین مشهور طالبیه مدرهسه‌سینده عالی تحصیل آلاق عرب دیلی و ادبیاتین دینی مدرهسه‌لرده اؤیرنیلن: صرف-نحو، فقه، اصول، معقول، منقول و فلسفه اؤیرنمیش، ادبیاتشوناس و شاعر کیمی فعالیت گؤستمیشدیر. ۲۳ یاشیندا اولارکن تبریز شهریده «آیین اخلاق» آدلی پوئماسینی یازمیش و ایلک منظوم اثرینی درس‌لیک کیتابی اولاراق نشر ائتدیرمیشدیر. او، تبریزده «اعتمادیه» مدرهسینی تاسیس ائتمیش و ۱۵ ایل اورانی اداره ائتمیشدیر. داها چوخ ایلک و اورتا مکتبلر اوچون درس‌لیکلر یازان میر مهدی اعتمادین «بدرقه الصبیان»، «میزان الانشا»، «سماوریه»، «آیین اخلاق»، «الیفبای جدید»، «هدایت الکلام»، «تحفه البیان» آدلی کیتابلاری دفعه‌لرله چاپ اولونوب گئنیش اوخوجو کوتله‌سی آراسیندا یایلمیشدیر. «وطن یولو»، «آذربایجان»، «ستاره ی آذربایجان»، «خاور نو»، «آزاد میلّت»، «اورمییه»، «جودت»، «فدایی»، «دئموکرات»، «آذربایجان اولدوزو» کیمی قازئت و ژورناللاردا شعر و

اى داغ-داشى گول، باخچاسى گول، تورپاغى مرجان،
 ائى آى كيمى اولدوزلار ايچينده اوزو تابان.
 ائى عقليميزين شووكتى، سنسن بيزه زينت،
 سنسن وئرن ائولاديوه دونيا بويو نعمت.
 يوردوم-يووام، ائللر گولو دوغما وطنيم سن،
 دونيا هاميسى بير طرفه، سنده منيم سن.
 آزادليغى چون سرو آغاجى سندن آليبدير،
 دان اولدوزو تك باش چكيب ارشه اوجاليدير.
 سندن آليز ايلههم، او داغ-داشداكى توفان،
 سن تر به وئيرسن، داش اولور لعل-ى بدخشان.
 بو قىلبرين جوشغون اولان پاك قانى سنسن،
 آذر ائلينين عززتى سنسن، جاني سنسن.
 تاريخ او اوزون كئچميشيني ياخشى يازيبدير،
 شانلى آديوى پارلاق اوركلرده قازيبدير.
 هئچ قوه جاهاندا آييرانماز سنى مندن،
 مومكونمو آييرماق اولاي بير روحى بدندن؟!
 عشق اولسون او عاشيق لره كى، باغلادى پئيمان،
 اوز جانلاريني ائيلهديلر عشقپوه قوربان.
 اوغلانلاريوين فيكرى، مرامى بودور آنجاق،
 دايم ياشا، ائى عيزز تيميز، ائى آنا تورپاق!

قوجا شرقين چيراغيسان،
 آزادليغين بايراغيسان.
 تاريخ بويونجا ياديگار
 افتخارلى اثرين وار.
 سنسن بيزه آنا، وطن،
 سنسن بيزه نعمت وئرن،
 سنسن بيزه روح-ى روان،
 ياشا، ياشا آذربايجان!
 آذربايجان، آذربايجان،
 آصلانلارين مكانيسان،
 سن قوردوغون يئنى حيات
 خالقيميزا وئردى نجات.
 گوئلر گونلر گتيريبسن،
 ستارخانلار يئتيريبسن.
 قوى يوردوموز جنت اولسون،
 دوشمن باغرى قانلا دولسون.
 عشق ديلدادهسى عالمده ياشار عيزز تيلن،
 عؤمرو كئچسه ده، ايللر بويو چوخ ذيللتيلن.
 سئوگيلى وصليني تاپماق ائله بير ساده ده گيل،
 گنديب هر كس بو يولو وصله چاتيب زحمتيلن.
 وئرسه عشق اهلينه يوز حادثه، قورخماز دايانار،
 پوزار آخيره بئله حادثنى قودرتيلن.
 عشق وعاشيق هاميسى سؤزدو، وطن عشقيني تاپ،
 بورادان روحا صفا وئر، اولاسان نصرتيلن.
 وطن عشقى هامى عشقين باشيدير، زينتيدير،
 او، ياشار هر كيم اولاي بو زينتيلن.
 خاينين كس كؤكونو، قويما دوروب قددين آچا،
 قهرمانلىق آدينى آل اؤزووه، شوهرتيلن.
 وطن عشقينده اولان جانيني بو يولدا قوبار،
 ايشى اولماز، اولاي دونيا دولوسو ثروتيلن.
 وطن عشقيله گنديب جانيني قوربان ائلين
 مرد ايگيدلر كيمي آلقيشلاناچاق حؤرمتيلن.
 «اعتماد» دئديم، ال چك بو وطن شعريندن،
 قلمى آندى يئره، باخدى منه نيغرتيلن.

تجاوزکار ارمنیستانین سلاحلی قوه‌لری، حربی بیرلشمه‌لری و اونلاری خاریج‌دن دستکله‌ین قوه‌لر طرفیندن آذربایجانین ارمنیستانلا هم سرحد قازاخ رایونونون باغانیس آیریم کندینین، آذربایجانلیلار یاشایان ایمارت قروند، توغ، سلاکتین، آخول‌لو، خوجاوند (۲۰۱۱، ۲۰-جی ایل تاریخده خوجاوند رایونونون قاراکند کندینین یاخینلیغیندا ارمنی حربی دسته‌لری طرفیندن آذربایجانا مخصوص Mi-8 مارکالی حربی هئلیکوپترین وورولماسی)، جمیللی، نبیلر، مئشه‌لی، حسن آباد، کرکیج‌ها، قایبالی، مالیبیلی، یوخاری و آشاغی قوشجولار، باش گونئی پهبه، قاراداغلی، باشلیبئل کندلرینین ایشغالی زامانی همین یاشاییش منطقه‌لرینین دینج اهالیسینین بیر حیصه‌سی قاقاق‌جادران حاضیرلانمیش پلان اساسیندا خصوصی آمان‌سیزلیقلا قتله یئتیریلیمیشدی .

آذربایجان جمهوریس‌ی باش پروکورورلوغونون معلوماتینا اساساً، ارمنیستانین سلاحلی قوه‌لری و حربی بیرلشمه‌لری طرفیندن ۹۴-۱۹۸۸-جو ایللرده آذربایجانلی ملکی اهالی هدف آلینماقلا تۆره‌دیلن ۳۸ تئروور هوجومو زامانی ۱۰ سرنیشین آوتوبوسو، ۱۱ مینیک اتومبیلی، ۱ مینیک اتومبیلی کاروانی، ۲ یوک اتومبیلی، ۶ سرنیشین قاتاری، ۲ مترو قاتاری، ۲ هئلیکوپتر، ۱ طیاره و ۱ دنیز بره‌سینده (کشتی) تۆره‌دیلن پارتلائیشلاردا ۱۱۰۵ نفر هلاک اولوب، ۱۱۸۰-دن چوخ آدام یارالانیب .

۲۳ دئکابر ۱۹۹۱-جی ایلده آذربایجان جمهوریسینین خوجالی رایونونون مئشه‌لی^۲ کندینده تۆره‌دیلن مئشه‌لی سویقیریمیندا - ۲۷ نفر اؤلدورولوب، ۲۱ نفر موختلیف بدن خسارتلری آلیب، ۲ نفر گيروو گؤتورولوب، ۴۱

مئش ۱ — آذربایجان رسپوبلیکاسینین فوجالی رایونونون مئش‌لی کنری اینتئلیباطی اراضی دایر سینده عایدیر. مئش‌لییه ۹۰ هجری ایلده کنر ایستاتوسو وئرلمیش دیر. کنر قیرقیقیز داغلارینین ایتیر، ده یئرلشیر. کنرین اراضی سیرده قیریم قهر، ایمارت، کورقان و س. مادی مرنیت نوموز لرینین نیشانلری وار دیر. ۹۱ هجری ایلده انرمینلر طرفیندن یانتریریلیب، اهالی سی ایسه دیرگین سالیتمیش دیر. ۹۲ هجری ایلده ۲۰ هجری ایلده کیمی انرمیستان سلا‌لی قو لرینین ایشغالی آلتیدر. اولوب. ۱۰ نوایبر ۲۰ هجری ایل تاری‌لی اوچ طرف‌لی بیاناتا اویغون اولاراق مئش‌لی کنری روسییا صلح مرا‌لی قو لرینین نظارت‌ده اولوب، ۱۹ سئنتیابر ۲۳ هجری ایلده آپاریلان لوکال کاراکترلی آنتو تئروور عملیاتلاری نتیج‌سیرده آذربایجان رسپوبلیکاسی سلا‌لی قو لرینین نظارتینه قایتارلمیش دیر.

مئشه‌لی سویقیریمی Meşəli soyqırımı

Doçent.Doktor Sübhan Talıblı

صبحان علی اکبر اوغلو طالیبلی،

AMEA شوقشوناسلیق اینستیتوتونون آپاریبی علمی ایشتی‌ی،

قوب، «سویقیریمی منموریال کومپلنگ سم: نین منقشیمی،

تاریخ اوزره فلسفه دوکتورو، دوستنت

برگردان: دکتر حسین شرقی

گیریش

چار روسیه‌سی و بیر سیرا دؤولتلرین هرطرفلی دسته‌یی ایله تاریخی آذربایجان تورپاقلاریندا خریستیانلاشما سیاستینه اویغون اولاراق مسکونلاشدیریلان ارمنیلر اراضیلریمیزده زامان-زامان تجاوز، سویغونچولوق، غارت، ائتنیک تمیزلеме، کوتلوی قیرغینلار، سویقیریمی حیاتا کئچیریب، خاریجی اؤلکه‌لرین سیاستینه اویغون فعالیت گؤستریلر. ۱۹۱۸-جی ایلده رئگيونال و بین‌الخالی گوجلرین هر طرفلی دسته‌یی ایله تاریخی آذربایجان تورپاقلاریندا یاراتدیقلاری «ارمنیستان» اونلارین حمایه‌سی ایله ۱۹۰۷-۱۹۰۵، ۱۹۱۸، ۱۹۲۰، ۱۹۴۸-۱۹۵۳، ۱۹۸۸-جی ایللرده، ائل‌جه‌ده ۱-جی قاراباغ محاربه‌سی دؤورونده تورک-موسلمان خالقلارینا قارشى دئپورتاسییا (سورگون)، سویقیریمی و ائتنیک تمیزلеме سیاستی حیاتا کئچیریدیلر^۱.

^۱ Bax: İnsalıq əleyhinə cinayətlər (20-ci əsr). Təbriz, Aydın kitab nəşriyyatı, 2023, 540 səh.

سس اوجالیدیجی (بلند گو) میکروفونلا خاچاتوریان آذربایجان دیلینده «کندی محاصره یه آلمیشیق، تسلیم اولون» دئییه قیشقیردی. غنیمت دایی وار ایدی اونون باشینا تخمیناً اوتوماتین بیر داراق گولله سینیی بوشالتمیشدی. بیر دفعه بادارا کندینده خاچاتوریان بیزی «نیوا» مارکالی اتومبیلینده یاندرماق ایسته ییردی...

خوجالی رایون مئشعلی کندینده ارمینیلر تکجه نووروزولار عائله سینین ۵ عضوونو ایشگنجه وئره رک اؤلدوروب. نووروز نووروزو، اونون حیات یولداشی عادیله نووروزو و بیر اوغول ایکی قیز اؤولادی بیر گنجهده محو ائدیلب. عائللین بؤیوک اؤولادی زمینه علی اوا همین دهشتلی حادثه زامانی قارداشینین، دیگر عائله عضولرین باشینا گتیرلنلردن دانیشاراق دئییر کی، «ارمینیلر عائله عضولریمی اؤلدوردن سونرا میتلره ایشگنجه وئره رک، یاندریمیشدی. باجیمین بیرینی اوره ییندن وورسالار دا، آغایند ۷۸ گولله یئری وار ایدی. هامیسینا ایشگنجه وئرمیشدی. ائویمیزی، زحمتله قوردوغوموز تصروفاتیمیزی تامامیله یاندریمیشدلار. من ده تصادفاً ساغ قالمیشام. اونلارین مقصدی هامینی قتله یئتیرمک ایدی»^۳.

ضرر چکمیش زاهد نورمحمدو بیلدیریب کی، مئشعلی دؤیوشلرینده ارمینیلر کندی فاصیله سیز آتشه معروض قویوب. ضرر چکمیشین سؤزلرینه گؤره، ارمینیلر کندی یاندریمیشدی. «آتیشما زامانی آرمایس، واقیف، خورئن و ائرنس تسلیم اولماغیمیزی و محاصره ده اولدوغوموز سؤیله دیلر. گيروولار واقیفین اجازه سی اولمادان بوراخیلمیردی. باجیمین اوشاقلاری بو حادثه لرده قتله یئتیریلدی. واقیف خاچاتوریانین عمرلوک حبس ائدیلمه سینیی طلب ائدیرم».

مئشعلی ساکینی نعمت رجب اف دئییب کی، مئشعلیده پلیس امکداهی اولوب: «بیزیم کندی بیرینجی «آلازان» لا ووردولار. اینانمازدیق بادارا کندیندن بیزه هجوم ائله سینلر. بونلار عمر بویو مئشعلی کندینین جاماعاتینین چؤره یینی یئییلر. یئدیکلری چؤره یه ده یر وئرمه دیلر. آغ ساقاللار بئله قرار وئردی کی، ایلک اولاراق قادین، قوجا، اوشاقلاری

یاشاییش ائوی و دیگر تیکیلی یاندریلیب، ۳۵۸ نفر کند ساکینی دایمی یاشاییش یئرینی ترک ائتمه یه مجبور اولوب. خوجالی رایونون مئشعلی کندینین ۴۳۰ نفر ساکینلری گورانروی رایونون عینادلی قصبه سینده مسکونلاشیلار. قتل عام نتیجه سینده مئشعلی کندینین ساکینلرینه ۱۳ ۵۶۸ ۰۶۰ مانات، دؤولته ایسه ۱۳۰ ۸۰۰ مانات مبلغینده مادی زبان دیمیشدیر .

مئشعلی فاجعه سی آذربایجان جمهوریسینین پروکورورلوق اورقانلاری طرفیندن آراشدیریلیب، جنایت مجلله سینین موختلیف ماده لری ایله جنایت ایشلری باشلانیلیب، ثبوتلار توپلانیلیب، جنایت تۇرتمیش شخصلرین بیر قیسمی معین ائدیلمکله محکمه مسؤلیتینه وئریلیب، باره لرینده عدالتلی محکمه حکملری چیخاریلیب. حادثه لری تۇرتمیش ۹ نفر ساحلی شخص باره سینده تقصیرلندیریلن شخص قیسمین ده جلب ائدیلمه حاقیندا، هابئله غیابی حبس قطعی امکان تدبیرینین سئچیلمه سی باره ده قرار قبول ائدیلب .

مئشعلی فاجعه سینین شاهیدلری

مئشعلیده باش وئرن حادثه لر زامانی کندیین مدافعه سینده اشتراک ائتمیش، کئچمیش پلیس امکداهی، کند ساکینی ضیاء الدین سالمانوو دئییر کی، گؤزو اؤنونده ارمینیلر الی یالین کند ساکینلرینه آمان وئرمه دن قتله یئتیریبلر. «منیم او واخت پلیس ایش یولداشلاریم آلا ده وئردی و اسماعیللی دا وحشیجه سینه قتله یئتیریمیشدی. بو ایشلرین باشیند دورانلاردان بیرى ده واقیف خاچاتوریان ایدی. قوهوملارینی باشینا ییغیب ساحلی دسته یاراتمیشدی. من پلیس نفری کیمی اؤزونومدافعه دسته سینده دؤیوشلرده اشتراک ائتمیشم. یادیمدا دیر کی،

³ Ermənilərin törətdiyi Məşəli qırğını - faciə şahidləri danışır - https://azertag.az/xeber/ermenilerin_toretldiyi_meseli_qirgini_facie_sahidleri_danisir_video_reportaj-2713447

اۋە ياخينلاشيب قاپيدان ايچرى بير عدد ال قومباراسى آتدى. ائلشن همين قومبارانى تپيكله ووروب چۆله چيخارتماق ايستيدىكده، قومبارا قاپينين آلتيندىكى تاختايا ديب پارتلادى و قلىپه لرى يئردە اوزانميش وضعيتده اولان چينگيز حسين اوا ديدى. اۋە ايکينجى قومبارانى ايسه واقيفين آتديغىنى گوردوم. اونون دسته سىنين قاپينلارى نئجه اۋلدوردويونون و اينسانلارى نئجه يانديردىغىنين شاهيدى اولموشام. من خاچاتريانى "لاچين" سرحد-بوراخيليش منطقه سينده ساخلانيلان زامان تلوزيوندان گۆرندە تانيديم."

محمد كاظم او و.چاتوريانين ۱۹۸۸-جى ايلدن تانيدىغىنى بيلديريب . م. كاظموو دئييب كى، خاچاتوريان ميلليت چى اولماسى و توركلره نيفرت ائتمهسى ايله تانينيب: "ذاكر نووروزوو آديند دوستوملا بيرليكده سندرليرى خانكندى شيرينده يئرلشن سوروجولوك مکتبینه وئرمه يه گئتميشديم. خانكندى شهر يول پليسى اداره سينده كئچيريلن امتحانين بيرينجى مرحله سىنى بيتيريب ايکينجى مرحله ده اشتراك ائتمك اوچون سوروجولوك مکتبینه گئدركن "قارون" آدى رستورانين قارشيسيندا ۲۰ نفره ياخين ارمنى ايلهم مباحيئه ائنديگيميزه گۆره خانكندى شهر پليسى اداره سينه آپاريلديق. خانكندى آوتوبازاسيند سوروجو ايشلميش خاچاتوريان تانيماديغيم ۵ نفر ملكى گئيملى شخصله اوتاغا داخيل اولوب بيزى دؤيمه يه باشلاديلار. واقيف بيزى دؤين زامان "سيز آذربايجانلارين كۆكونو كسمك لازيمدير" ايفاده سىنى تئز تئز ايشله ديردى."

مدافعه ناظيرليينين سابق حربى قوللوقچوسو، گيزير حسين اوچينگيزين سۆزلىرینه گۆره، قاراباغ و اطراف رايونلاردا ميللى زمينده ارمنيلرله باشلانميش دؤيوش عملياتاريندا اشتراك ائتمك اوچون ۱۹۹۱-جى ايلين نوياير آييند كۆنوللو اولاراق ۱۰ نفر دؤيوشجو ايله بيرليكده هئليكوپترلرله مئشه لى كندينه گۆندريليب: "۱۹۹۱-جى ايل سحر ساعت ۷ راده لرينده خيلى سايدا ارمنى سلاحيلىلارى هر طرفدن مئشه لى كندىنى محاصره يه آليب ميكروفونلا آذربايجان ديلينده بير نئچه دفعه "سيزه توخونماياجاغيق، تسليم اولون، كنددن چيخين گئدين!" سۆزلىرىنى دئميش، كنددن هئچ كيمين گئتمدينى گۆروب هجوملا باشلاييلار. هجوم زامانى

كنددن چيخارماق لازيمدير. بونلار كندين گونئيىنى توتدولار، اما قوزنى طرفيندن بيز قادين و اوشاقلارين بير قيسمىنى چيخارماغا نايل اولدوق. كولخوز بيناسىنى دا ووردولار. بيز اوردا مقاومت گۆسترمه يه چاليشديق. كنددن ۲۸ نفرى اۋلدوردولر، ميتلرينه ايشگنجه وئرديلر. يارالى حالدا قونشو كنده چيخديق. اورادان بيزى هئليكوپترلرله آغدامين خستخاناسينا گتيرديلر".^۴

ضرچكميش ابراهيم نورمحمدوو وورغالاير كى، كئچميش عسگران رايونونون مئشه لى كندينده عائله سى ايله بيرليكده ياشايب. اونون عائله سى آتاسى حسين، آناسى پاكيزه، حيات يولداشى چيچك، اوغلو تورال، قارداشى ميكاييل و ميكاييلين حيات يولداشى گول چۆهره دن عبارت اولوب. "سلاحيلى دستنين عضولريندن اولان واقيف خاچاتوريان و آرماس ساركيسيان سس گولنديريجى واسطه سيله جاماعاتى تسليم اولماغا چاغيريرديلار. اونلار ۵ ساعت داينامادان كندى آتسه توتدولار. عائله مين ۹ عضوونو ايتيرديم. اونلار اۋلدورولدوكدن سونرا يانديريلميشديلار. خوجالى رايونوندى يئرلشن اۋزونو مدافعه دسته سىنين حربى قوللوقچولارى و كوسالار كندىنين پليسى و اۋزونو مدافعه دسته سىنين عضولرى، همچىنين خصوصى تعييناتلى پليسى دسته سىنين عضولرى قاراقاو كندى استيقامتىندن مئشه لى كندينه كمكه گلميش و ارمنى سلاحيلىلارى كندى ترك ائتمه يه باشلاميشديلار. ارمنى سلاحيلىلارى كندى ترك ائتديكدن سونرا ميتلرى ييغا بيلميشيك. ياراليلارى آغدام رايون مركزى خسته خاناسينا آپاردىق، شهيد اولموش كند ساكىنلرينى ايسه سحرى گون، ۲۴ دئكابىر ۱۹۹۱-جى ايل تاريخده لاچين رايونونون نورالدين و فرراش كندلرينده دفن ائتديك."

مدافعه ناظيرليگىنين سابق حربى قوللوقچوسو، چاووش تمراز محمداون سۆزلىرینه گۆره، مئشه لى كندىنى ارمنى سلاحيلى دسته لرينين هجوموندىن مدافعه ائدن زامان دؤيوش يولداشى چينگيز حسين اون آياغيندن يارالانديغىنى گۆروب و اونو كند ساكىنلريندن بيرينين ائوينه ساليب: "همين واخت اينينده سارى رنگلى "افقانكا" حربى فورما اولان ارمنى سلاحيلىلاريندىن بيرى

^۴ <https://ordu.az/az/news/286878/vaqif-xacatryanin-mehkemesi-kecirilir-yenilenib>

آتشیندن ۲ مئترلییمده اولان عائله عضولریمی تخلیه ائتمهیه ایمکان یوخ ایدی. یولداشیمی و ۲ آریاشلی کۆرپه می ایتیردیم. اونلارین قادینلاردا یازیغی گلمه دی. گۆزومون قاباغیندا ۲ و ۱۷ یاشیندا اولان قیزی وحشیجه سینه قتلہ یئتیردیلر.^۵

ائلدار سالمانوو واقیف خاچاتوریانی شخصاً تانییدیغینی دئییب: «معلوم حادثه واختی ۱۶ یاشیم وار ایدی. مئشله کندينه ۲ میندن آرتیق قوشون هجوم ائتدی. بونلارین مقصدی اینسانلاری داها چوخ اسیر گۆتورمک ایدی. خاچاتوریان و اونون دسته سی قوشوموزون ائوینه اود ووروب، اونلارین چیغیرتیسینا اویناییردیلر. ایچریسینده دۆشلری کسيلمیش قادینلار اولان ۲۸ مئیت گۆردوم. من ده آنا و آتامی ایتیردیم. اونلار آذربایجانلیلارین قولقلارینی کسرک گتیرمه لرینه گۆره یاخشی پول وئیریدیلر.^۶

مئشله ی سو قیریمی تۆردیلمه سینده اشتراک ائدن واقیف خاچاتریان

مئشله ی سو قیریمی ایله باغلی بین الخالق آختاریشدا اولان ۲۹ ایول ۲۰۲۳-جو ایله لاجین سرحد-کنچید منطقه سینده ساخلانیلان ارمنیستان وطنداشی خاچاتوریان واقیف چترکزووچیچین^۷ جنایت و تررور

^۵ *Vaqif Xaçatryanın məhkəməsi olub, zərərçəkmişlər dindirilib-
https://report.az/hadise/meselide-soyqirimi-toretmekde-teqsirlendirilən-vaqif-xacaturyanin-ittiham-akti-elan-edilecek/*

^۷ واقیف خاچاتریان ایستیتاقا وئردیگی ایفادهمینده ۱۹۵۵-جی ایله کنچیش عسکران رایونونون بادارا کندينه آندان اولدوغونو بیلدیریب. همین کنده قنیدیاتدا اولماقلا یاشاییر، انولی دیر و اوچ قیز اولادی وار، عائله ده اوندان باشقا ایکی قارداشی و بیر باجیسی اولوب. باجیسی و بیر قارداشی، قارنیک اولوب. واقیف خاچاتریان ۱۹۷۳-جو ایله اوچ آیلوق حربی اوتوموبیل مکتبینی بیتیریب، ۱۹۷۶-۱۹۷۴-جی ایللرده کنچیش سوونت اوردوسو سیرالاریندا حربی خیدمتده اولوب، سونرا ایسه خانکندی شهرینده آقار-صنایع ایدارهمینده سورجوو ایشلهمهیه باشلایب. ۱۹۹۲-جی ایلین سننتیابر آییندا روبنرت کوچاریان قاراباغ کومیتهمین رهبری اولدوقدان سونرا ۵۵-۵۰ یاشینا قدر انترمنیلر اوزونو مودافعه آدی ایله خانکندی (ایستپاناکرت) شهر حربی کومیسسارلیغیندان سفربرلیکله خیدمته چاغیریلیب. بونولا علاقه دار واقیف خاچاتریان ۱۰۰-۱۰۰ یاخین بادارا کند ساکینی ایله بیرلیکده حربی کومیسسارلیغا گنیدب قنیدیاتا دوشموش و کنده قاپیتدوقدان سونرا حربی خیدمته چاغیریلانلار هر قروپدا ۳۳ نفر اولماقلا اوچ قروپا بۆلونولر. داها سونرا ایسه حربی کومیسسارلیغین حربچیلری طرفیندن کنچیش عسکران رایونونون نوراکوه کندينه آپاریلیب. اورادا اونلار ۱۰-۵ گون مدتینده سلاح دولدوروب بوشالتماق، هدفه نیشان آلیب آتش اچماق و دیگر تلیم مشقلری کنچیریلیب. تلیمدن سونرا ایسه ۱۹۹۲-جی ایلین سننتیابر آیینین اورتالاریندا واقیف خاچاتریانین

مکتبین بیناسیندا اولان دۆیوشجولر چۆله چیخارکن سونونجو اولان افسر کامیل ایوب اووو ارمنیلر گول له ایله ووروب اۆلدوردو. بوندن باشقا، کندين او بیرى باشیندا اولان پستدا دۆیوشن موسی قوناق او دا باشیندن تک تیر انداز گول له سی ایله وورولاراق اۆلدورولدو، اۆزوم ایسه ساغ آیاغیمدان گولله یاراسی آلدیم. ائلجه ده یانیمدا قومبارنین پارتلاماسی نتیجه سینده بوینومدان، بدنن ساغ حیصه سیندن و ساغ آیاغیمدان قلیه یارالاری آلمیشام.^۵ شاکر قوناق او قارداشی موسی نین مئشله ی حادثه لرینده قتلہ یئتیریلدینی بیلدیریب: "قارداشیم دۆیوشلره کۆنوللو قاتیلیمیشدی. بیز اونو کند قبیریستانلیغیندا دفن ائتدیک. قارداشیمین جسدینده ۲۰-دن چوخ گول له ایزی وار ایدی."

روزا قاسیمووا قید ائدی کى، مئشله ی حادثه لری زامانی اونون ۲۷ یاشی وار ایدی: "کنده ایدیم. آتام قتلہ یئتیریلدی، آنام ایسه آغیر یارالاندى. تقصیرلندیریلن شخصه ان آغیر جزاین وئریلمه سینى طلب ائدیره م."

سلیمان ماحمودوو بیلدیریب کى، ارمنی دۆیوشجولری اونلاردان سس گوجلندیرچی واسطه سیله تسلیم اولمالارینی طلب ائدیبلر.

ضررچکمیش نایده مهرعلی اوا مرحوم آتاسینین تقصیرلندیریلن شخصی یاخشی تانییدیغینی دئییب: "یولداشیم دۆیوشلرده ایدی. آنام آغیر خسته اولدوغوندن من آتامگیله گئتدیم. اۆزوم هامیله ایدیم و ۱ یاشلی اوشاغیم دا واردی. ارمنیلر هجوم کئچنده مئشله یه قاچدیم و ۴ گون اورادا قالدیق. اۆلادی می دا مئشده ایتیردیم."

بارات نوروزووا قید ائدی کى، عائله سی مئشله ی کندينه هجومدا اۆلدورولوب: "سونرادان اونلارین میتلرینین یاندریلدیغینی شاهیدی اولدوم. واقیف خاچاتوریان منی اوتوماتین قونداغی ایله دۆیدو. داها سونرا الیمی کمرله باغلادیلر و قولایمی کسمک ایسته دیلر."

کمال رجب او سؤیله ییب کى، مئشله ی کندينه ققیل هجوم اولوب: "ئوده باتمیشدیم. گۆردوم کى، گول له یاغیش کیمی یاغیر و ارمنیلر طرفیندن کنده اود وورولوب. اونلارین آتشی نتیجه سینده ساغ بودومدان گول له یاراسی آلدیم. قیشین گونونده عائله مدن اوزاق قالدیم. گول له

⁵ <https://report.az/hadise/vaqif-xacatryanin-mehkemesi-davam-edir/>

عضولرینین ساغلام لیغینا آغیر ضرر وورما و یا اونلارین عقلی قابیلیتینه جدی ضرر وورما) و ۱۰۷-جی (اهالینی دئپورتاسییا (اخراج) ائتمه و یا مجبوری کؤچورمه-اهالینی قانونی یئرلشدیگی یئرلردن باشقا اؤلکه یه قووما و یا دیگر مجبوری حرکتلرله دیدرگین سالما) ماده لر ی ایله، میلی، ائتنیک و دینی زمینده تۇرتدیگی عمللری ۱۹۴۸-جی ایل ۹ دئکابر تاریخلی «سویقیریمی قارشیسینین آیینماسی و جزالاندیریلماسی حاقیندا کونوئسسیانین، ۱۹۴۸-جی ایل ۱۰ دئکابر تاریخلی «اینسان حقوقلاری حاقیندا» عمومی بیاننامنین و ۱۹۶۶-جی ایل ۱۰ دئکابر تاریخلی قبول اولونموش «ملکی و سیاسی حقوقلار حاقیندا» بین الخالق اکتین دا پوزولماسی ایله جنایت ایشی آچیلیب.^۸

۱۲ نوایر ۲۰۱۳-جو ایل تاریخده خاچاتوریان واقیف چترکزوویچ باره سینده جنایت مجلله سینین ۱۰۳ و ۱۰۷-جی ماده لر ی ایله تقصیرلندیریلن شخص قیسمینده جلب ائدیلمه سینه دایر قرار قبول ائدیلب، ۱۴ نوایر ۲۰۱۳-جو ایل تاریخده باکی شهر ی نریمان اف رایون محکمه سینین قرار ی ایله باره سینده حبس قطع امکان تدبیری سئجیلیب و ۲۱ نوایر ۲۰۱۳-جو ایل تاریخده آختاریشی اعلان ائدیلمه رک موافق سندلر داخلی ایشلر ناظیرلیگینین باش جنایت آختاریشی اداره سینه و اینترپولون آذربایجان دکی میلی مرکزی بوروسونا گؤندریلب. ۲۲ سئنتیابر ۲۰۲۳-جو ایلده تقصیرلندیریلن شخص و. خاچاتوریان جنایت مجلله سینین موافق ماده لر ی ایله یئنیدن اتهام اعلان ائدیلب و سئنتیابرین ۲۹-دا ایسه جنایت ایشی اوزره ابتدایی استینتاق تاماملاناراق باخیلماسی اوچون عایدیتی اوزره باکی حربی محکمه سینه گؤندریلب. ایش اوزره ضرر چکمیش کیمی ۵۸ وطنداش و خوجالی رایون ایجرا حاکمیتی تانییب. باکی حربی محکمه سینین حکمو ایله و. خاچاتوریان ۱۵ ایل مدتیته آزادلیقدان محروم ائدیلب. او، جزاسینین ایلک ۵ ایلینی حبسخانادا، قالانینی ایسه جدی رژیملی جزاچکمه موسیسه سینده چکمه لیدیر.

قید ائدک کی، آذربایجانلیلار قارش ی تۇرتدیگی جنایت عملرینه و اهالی ایچینده تشویش یاراتدیگی اوچون ۱۹۹۱-جی ایل ایونون ۱۵-ده شوشا پلیسی طرفیندن

عمللرینه عمللرینه گلدیک ده ایسه، بیرینجی قاراباغ محاربه سینده کی جنایتلرینی عکس ائتدیرن چوخلو سایدا فوتوفاکتلار، یازیلار، اسیرلرین مصاحیبه لر ی، و. چاتوریانین جنایت عمللری ایله باغلی شاهیدلرین، ضررچکنلرین وئردیکلری ایفاده لر ده اونون آذربایجانلیلار قارش ی غیری-اینسانی داورانیشین ی، وحشی و قورخونج جنایتلرینی ثبوتو حاق دا اساسلی، قانونی و فاکتلار سؤیکنن معلوماتلار موجوددور. بئله کی، واقیف خاچاتوریان ۱۹۹۱-جی ایل دئکابرین ۲۲-ده خوجالی رایونونون مشه لی کندینده ۲۵ نفر آذربایجانلیلین اؤلدورولمه سینده، ۱۴-نون یارانماسیندا، ۳۵۸-نین ایسه دیدرگین سالینماسیندا اشتراک چیس ی اولدوغو قید اولونور .

بو سببدن و. چاتوریانین تۇرتدیگی سویقیریمی و اهالینی دئپورتاسییا ائتمه و یا مجبوری کؤچورمه جنایتلری حاقیندا آذربایجان جمهور یسی جنایت مجلله سینین ۱۰۳-جو (سویقیریمی-هر هانسی میلی، ائتنیک، ایرقی و یا دینی قروبو، بیر قروپ کیمی بوتؤلوک ده و یا قیسماً محو ائتمک مقصدیله قروپ عضولرینی اؤلدورمه، قروپ

اولدوغو قروپ فرووخ داغینین یوکسکلیینه آپاریلب، اوراداک ی پوستدا خیدمت آپارمالاری تاپشیریلیب، ۷ گون دن بیر همین پوستا چخیب، ۷ گون خیدمت آپاریب، خیدمت ده اولدوغو مدت ده فرووخ داغ ی اطرافیندا آذربایجانلیلارلا دؤیوش اولماییب و او همین دؤیوشلرده ایشتراک ائتمه ییب .

پوستدا خیدمت آپاران زامان واقیف خاچاتوریانین بؤیرکلری و باغیرساقلاری سویوقلادیغینا گؤره، او، ۱۹۹۲-جی ایلین اوکئیابر آیینین اولارین ده خانکندی (ایستپاناکورت) شهر خستخاناسینا گتیریلیب و اورادا تخمیناً ۲۰ گون موالیجه اولوندوق دان سونرا خستهلگی ایله باغلی خیدمتدن ترخیس اولونوب. مولکی شخص کیمی آرخا تآمینات خیدمتینده، کنچمیش عسگران رایونونون نوراکوه کندینده یئرلشن ارزاق آنباریندا فهله کیمی ایشلمه میه باشلاییب. ۱۹۹۴-جو ایلین ایون آییندا محاربه قورتاردیق دان سونرا واقیف خاچاتوریان همین ایشدن چخیب و بادارا کندینده تصروفاتلا مشغول اولماغا باشلاییب. تقصیرلندیریلن شخص محکمه ده فرووخ داغینداکی پوستدا خیدمت ائتدیگینی تصدیقه ییب: "بیز او واخت اوزوموزو آذربایجانلیلاردان مدافعه ائتمک اوچون اورادا پوستدا خیدمت ائدیردیک. حربی کومیسسارلیق طرفیندن بیزه سلاح وئر یلمیش دی ."

^۸ Talıblı S.Ə. Məşəli soyqırımı. AMEA, Elm və həyat jurnalı, № 1 (483), 2024, s. 47-50.

قبول ائیدلن ۱-جی و ۲-جی علاوه پروتوکوللار، حربی اسیرلر و رفتار دایر ۱۹۴۹-جو ایل ۱۲ آوقوست تاریخی ژنو کونونسییاسی (۱) علاوه. یارالی و خسته حربی اسیرلرین بیرباشا وطنه قایتاریلماسی و بی طرف اؤلکهلرده یئرلشدیریلمهسی حاقیندن نمونه وی سازیش (۱۱۰-جو ماده)، ۲-جی علاوه. قاریشیق طبیی کومیسسیالار حاقیندن اساسنامه (۱۱۲-جی ماده)، ۳-جو علاوه. کوللکتیو یاردیما عایید قایدالار (۷۳-جو

ماده)، ۱۴ مای ۱۹۵۴-جو ایله هاقادا قبول ائدیلمیش «سلاحلی مناقیشه زامانی مدنی ملکیتین قورونماسی حاقیندن» کونونسییاسی و علاوه پروتوکوللار، «سلاحلی مناقیشه باش وئردیکده مدنی دیرلرین قورونماسی حاقیندن» ۱۹۵۴-جو ایل هاقا کونونسییاسینین، «آرخئولوژی ارثین محافظهسی حاقیندا» ۱۹۹۲-جی ایل آوروپا کونونسییاسینین و «عومومدنیا مدنی و طبیی ارثین محافظهسی حاقیندا» یونسکونون ۱۹۷۲-جی ایل کونونسییاسینین، بئیرلشمیش میللتلر باش آسامبلییاسینین ۱۹۶۲-جی ایل ۱۴ دئکابر تاریخی، ۱۸۰۳ (۱۷) ساییلی بیاننامهسی و سایر سندلر قبول ائدیلمیش کی، ساییلی بیاننامه سینین طلبیرینه ضد حرکتلر ائدیبلر.

نتیجه

رسمی معلوماتلار اساساً، ارمنیستان آذربایجانا حربی تجاوزو نتیجه سینده ۱۹۹۴-۱۹۸۸-جو ایللرده ۳۸۹۰ نفر ایتکین دوشوب کی، اونلاردان ۳۱۷۱ نفری حربچی، ۷۱۹ نفری ایسه ملکی شخص اولوب. ایتکین دوشنلرین ۸۷۲-سینین اسیر-گیروو گؤتورولمهسی بارهده معلوماتلار مؤوجوددور. اسیر و گیرووولوقدان آزاد ائدیلمیش ۱۴۸۰ نفر شخص دن ۳۷۸-ی حربی قوللوقچو، ۱۱۰۲-سی ملکی شخص اولوب. ملکی شخصلردن ایسه ۲۲۴-و اوشاق، ۳۵۷-سی قادین، ۲۲۵-ی قوجا اولوب. اسیر و گیرووولوقدا اؤلموش ۵۵۲ نفر دن ۴۴۷-سی کیشی، ۱۰۵-ی قادین اولوب. ۱۷ فورال ۲۰۲۱-جی ایل تاریخده شوشا رایونونون داش آلتی کندی اراضیسینده آشکار ائدیلمیش کوتلوی مزارلیقدان ۷ نفره مخصوص میت قالیقلاری، ۲۸-۲۹ مارت ۲۰۲۲-جی ایل تاریخده خوجالی رایونونون فرخ

حبس ائدیلمیش. لاکین حبسده اولدوغونون ۳۰-جو گونونده واقیف خاچاتوریان اؤزونه خسارت یئتیریب. بئله کی، او، دیشی ایله اؤز دامارینی دئشیب و تعجیلی اولارق خانکندیده یئرلشن خسته خانایا آپاریلمیش. اورادا ارمنی میللیتیندن اولان حکیم و طیب ایشچیلرینین کمکی ایله قچماغی باجاریب.

تجاوزوکار ارمنیستان حربی-سیاسی رهبرلیگی، سلاحلی قوهلری و قانونسوز حربی بیرلشمه لری تاریخی آذربایجان تورپاقلاریندن تورک میلی-معنوی دیرینه، تاریخی عابدلره، ملکی اهالییه قارشى بین الخالق سویده تثبیت اولونموش،^۹ خصوصیه ده بین الخالق انسانی حقوقدا ملکی شخصلره ضروری اولان مدافعه و هومانیت رفتارین ائدیلمهسی و محاربه قوربانلارینین مدافعه سینده دایر «محاربه زامانی ملکی شخصلرین مدافعه سینده دایر» ۱۲ آوقوست ۱۹۴۹-جو ایله ژنو کونونسییاسی (۱۱) قطعنامه دن عبارت ۱۹۴۹-جو ایل تاریخی ژنو دیپلوماتیک کونفراسینین قطعنامه لری، ۱۴ ماده دن عبارت طبیی یاردیم و تهلوکه سیزلیک منطقه لری و اراضیلری حاقیندن سازیش لایحه سی (۱) علاوه، ۸ ماده دن عبارت کوللکتیو یاردیما عایید قایدالار لایحه سی (۲-جی علاوه)، ۱۲ آوقوست ۱۹۴۹-جو ایل ژنو کونونسییاسی و اونلارا علاوه پروتوکوللار (۱) علاوه. علاوه طبیی یاردیم زونالاری و یئرلری حاقیندا سازیش لایحه سی) و ۱۹۷۷-جی ایله

^۹ Taliblı S.Ə. Mesalı genocide (Meşalı soyqırımı). *İslam mədəniyyətini zənginləşdirən şəhər: Şuşa /The city enriching islamic culture: Shusha*. Beynəlxalq elmi konfrans/International scientific conference. AMEA Qafqazşünaslıq İnstitutu, 25 aprel /25 April, 2024, Bakı / Baku

آچیق-آیدین گۆرونور. چونکی هنج بیر زامان ارمنیستان اوردوسو آذربایجان اوزرینده غلبه قازانا بیلمز. طبیعی کی، هنج کیمه سیرر دئییل کی، ارمنیستان قاراباغ مسئله سینده شوروی رهبرلیگی و روسییا فدراسییانین هر طرفلی دسته یی هر کسه معلومدور. بونون ان بارز نمونه سی کیمی، خوجالی سویقیرمی و قاراداغلی سویقیریمی زامانی روسیه نین ۳۶۶-جی آلابینین دسته یی ده یئرلی و دنیا اجتماعیینه ده بللیدیر.

بئله لیکله، هر بیر آذربایجانلی توتدوغو مقامدان، اولدوغو مکاندن آسیلی اولمایارقا، آذربایجانین فاجعه و حقیقتلرینی دنیا اجتماعیینه چاتدیرلماسی استقامتینده همیشه فعال اولمالی، اونو دایم بین الخالق حقوقا، سند، فاکت، منبع لره استناد ائدرک تبلیغ ائتمه لیدیر.

ادبیات:

1. Bax: Talıblı S.Ə. İnsanlıq əleyhinə cinayətlər (XX əsr). (*aski əlifba və fars dilində*), Təbriz: Aydın kitab nəşriyyatı, 2023.-540 səh.
2. Ermənilərin törətdiyi Meşəli qırğını - faciə şahidləri danışır -

https://azertag.az/xeber/ermenilerin_toretdivi_meseli_girgini_facie_sahidləri_danısır_video_reportaj-2713447

3. <https://ordu.az/az/news/286878/vaqif-xacatryanin-mehkemesi-kecirilir-yenilenib>
<https://report.az/hadise/vaqif-xacatryanin-mehkemesi-davam-edir/>

4. Vaqif Xacatryanın məhkəməsi olub, zərərçəkmişlər dindirilib-
5. <https://report.az/hadise/meselide-soyqirimi-toretmekde-teqsirlendirilen-vaqif-xacatryanin-ittham-akti-elan-edilecek/>
6. Talıblı S.Ə. Meşəli soyqırımı. AMEA, Elm və həyat jurnalı, № 1 (483), 2024, s. 47-50.
7. Talıblı S.Ə. Meshəli genocide (Meşəli soyqırımı). İslam mədəniyyətini zənginləşdirən şəhər: Şuşa /The city enriching islamic culture: Shusha. Beynəlxalq elmi konfrans/International scientific conference. AMEA Qafqazşünaslıq İnstitutu, 25 aprel /25 April, 2024, Bakı / Baku

کندی اراضی سینده آشکار ائدیلمی میت قالیق لاری، -۲۳- ۲۶،۰۲،۲۰۲۲-جی ایل تاریخلرینده خوجاوند رایونونون عدیللی کندی اراضی سینده آشکار ائدیلمیش کوتلوی مزارلیق دان ۷ نفر شخصه عاید (بیری قادین اولماقلا) اینسان میت قالیق لاری، ۲۹-۱۵ سئنتیابر ۲۰۲۲-جی ایل تاریخلرینده خوجاوند رایونونون ائدیلمی کندی اراضی سینده باخیش زامانی آشکار ائدیلمیش کوتلوی مزارلیق دان ۱۸ نفر شخصه عاید اینسان میت قالیق لاری چیخاریلاراق گۆتورولوب.

۲۰-جی عصرده ارمنیلر و اونلاری دستکلەین قوه لر طرفیندن آذربایجان خالقینا قارشى ۱۹۰۷-۱۹۰۵، ۱۹۱۸، ۱۹۲۰، ۱۹۵۳-۱۹۴۸، ۱۹۸۸، ائل جه ده ۱-جی قاراباغ محاربه سی دؤورونده تۆردیلیمیش بوتون ائتنیک تمیزلەمه و سویقیریملار، کۆچورولمه سیاسی، خوجالی فاجعه سی کیمی حادثه لرین باش وئرمه سینە، فاکت، سند، علمی ادبیات و سایر اولمالارینا باخمایارقا بوگونه کیمی بیر سیرا بین الخالق تشکیالتلار مسئله یه ایکی لی ایستاندارتلاردان و اؤز ماراقلاری باخمیندن یاناشیرلار. فاکت، سند، حاق آذربایجان طرفینده اولسا دا تأسف کی، زامان-زامان ارمنی کارتیندن، ارمنی فاکتوروندن آذربایجان و تورکیه یه قارشى استفاده ائتمیشلر. بو سیاست بو گونه داوام ائترمکده دیر.

ارمنیستانین تاریخی آذربایجان تورپاقلاریندا بولگه سل و بین الخالق گوجلرین یئرلشدیگی گوندن بوگونه کیمی، بوتون کۆچورولمه، دئپورتاسییا، سویقیریمی، ایشغالشی لیق، سلاخانما، تبلیغات، اینفورماسییا، مالییه و سایر دستکلر همیشه اولموشدور. ۱-جی قاراباغ محاربه سی ایله باغلی ایستر یئرلی، ایسترسه ده خاریجی مطبوعات، علمی ادبیات، ارمنیستان اورودسونون سلاخانماسی و س. فاکتلارا باخدیقجا ارمنیستانا هر طرفلی دسته یی اولدوغو

عراق تور کمن ادبیاتی

گونول اچان بهار

شاعر و یازار جاسم بابا اوغلو

بو ییل ۲۰۱۹ چوخ یاغیش اولدی بر نیجه یاشلی
اداملاردان سوررکن بو ییل بو شکل یاغیش اولمیوبدیر
دیدیلر کی (التمشیش ییلدیر بو یاغیشدان اولمیوبدیر)
بو خیر گلدی انسانلارین اوزوندان یادا حیوانلارین
اوزوندان تانری بو یاغیشی ویردی سو چوخالدى
اوندان ته لافر (تلغفر) شهرنین اطرافى دیدوغوم
کبی بویوک چولدى طوپراغی یاخشی دیر (یاخجی)
چایر چمن اولیر اونون ایچین سویا طوخ اولدوغی
ایچین چوخ بیتکیللر اولیرو بعضی یماغ اولان
بیتکیلری (سبزیلری) سیزا بیان ایداریم :-

۱- **کنکار** ... بو بر بیتکی دیر (سبزی دیر) مللت
چیقار چوله ییغارلار بو سبزی گاتیرلر یومورطانن
یاغده ایدالر یاخشی بر یماغ اولیر .

۲- **پینجر** ... بو سبزی یاشیل اولیر ییغاللر (
طوپلالر) سودا قاینادیلر صویرا دوغرالر دوزنان یاغه
صالینیر بر تاتلی یماغ اولیر .

۳- **گورام** ... بو بر نوع سبزی دیر صامرساغ کبی
شکلی اولیر خانملر اونى تمیزلیب و چوراک یاپانده
اونى اوزونه صالیلر گوزال اولیر دیاروغ (گوراملى
چوراک) .

۴- **قینیبیرا** ... بو سبزی عینی پینجر کبی اولیر
شکلی اونودا چولدان ییغوب (طوپلیوب) گاتیریلر
قاینادوب سودا یاغه صالینیر بر تاتلی یماغ اولیر .

۵- **دومبالان** ... بو بر بیتکیدى ییر الماسی کبی اولیر
ییغللر (طوپلانیر) یاغده یومرطانان و یا صوغانان بر
تاتلی یماغ اولیر .

عراق - ته لافر (تلغفر) بیلدوغییز کبی ته لافر
(تلغفر) هر ییل اوجونجی این برندان صویرا بهار اولیر
چوللر و بایارلار گول اچار یاشیل اچار چمن اولیر هر
کسه معلومدیر ته لافرین اترافی بویوک چولدی اکین
بیچین اولیر بینلرجه دونوملر و اوزون اوزون ییرلر او
ییرلرین طوپراغی یمشاغ اولیر هر بر تورلو اولیر و
چیچاکلر اچار انسان یا ادم اوغلو بو اولیری اکمامیش
دیدوغیمیز کبی اوز جانینه چیقار . او زمان ته لافر
مللتی باشلار سیران چیقماغه عائله عائله سینان هر
کس یماغین و سویونی الیر چوله چیقار . او چوللر
شیرنلیک اولیر و بایرام اولیر بهار اولیر یار اولیر , اما
اخشام اولیر ایکندی بلوطلاری قاینار بری برینی قاوار
گوک اوزنده , اسکی اتالاریمز بونا دیاردیلر (قیرق
ایکیندی) یاغیش یاغار یاریم ساعت یا بر ساعت بو
اللها مخصوصدیر حمکی وار ایچینده اونون ایچین
یاغیش چوخ اولیرکن بو ییرده بو طوپراغده هر بر
تورلو اولار بیتار بعضی اولاردان انسانلار فایده بولیر .

جاسم بابا اوغلو

یوردم تلغفرم

گوز اچمادن سن وارم سن

انا یوردم تلغفرم

باغچه باغلی دیارم سن

انا یوردم تلغفرم

گوزوم اچدم سنده جانم

اوغریه اخارسه قانم

هر دم گولور اوزوم بانم

انا یوردم تلغفرم

باغچامده اچان گولوم سن

سازمده چالان تيلم سن

سحر اوتان بلبلم سن

انا یوردم تلغفرم

قارانوغوم ایشق اولدی

سحر اسن یلین گلدی

گونلم سنده صحبت بولدی

انا یوردم تلغفرم

آنامدن بان اوگراندم دیل

ایرماقیندن اخاردی سیل

مهمانلره اچارسن قول

انا یوردم تلغفرم

بابا اوغلو یورده گوزوم

آخر بانم بودر سوزوم

بو گون صباح سورام اوزوم

انا یوردم تلغفرم

۶- کوسپه بالاک (قاراج) ... بو بر بیتکیدی

ییرده بیتار ییغیلوب (طویلانیر) مللت گاتیروب اونی

دوغریوب قاینادوب سودا صویرا یاغا صالینیر صوغانان

یاخشی بر یماغ اولیر .

- چیچاک و اوتلار :-

۱- گول چیچاک ... اوسکوروک اولان انسان و

صاوغ الان انساننه بو اوتی گاتیروب قاینادوب سودا

شکرسیز ایچار کوسکی اچیلیر .

۲- عاجا ... نار اغاجی کبی اولیر مللت ییغوب (

طویلوب) گاتیروب اونی سودا قاینادوب اچیلیر

معدده یه فایداسی وار و شکر خسته سیننه (بیمارینه)

فایده سی وار .

۳- حارّا (حران) ... بو بیتکی یاشیل اولیر اوت کبی

مللت چولدان گاتیروب قورو ییلیر و یا قاینانیر معدده یه

فایده سی وار و کامل غذاء دیر انسانین بدانینه .

۴- گیگیرجان ... بو بیتکی یاشیل اولیر اوت کبی

عینان قورو ییلیر قانی بوزولان انسانی دوغریلار و

کوسکی صاوغدان توتولان ییارکن اچیلیر .

۵- کاکلوك اوتی ... بو بیتکی مللت چولدان

گاتیروب قاینادیلر سودا قولونی اولان انسان ایچار

چوخ فایده لیدی .

۶- صاری چیچاک ... بو بر نوع چیچاکدیر نه

یاخشی قوخوسی اولیر چولی بزار یاشیل اکین

ایچینده صاری گورنیر .

بو نه بر گوزال ویرکیدى اللهدن بوتون انسانلارا و

خصوصا تورکمن (تورک) مللتینه اولدوغی

طوپراغدان بو چیقان بیتکیلر و اوتلر انسانه شفادیر .

بو یازینی بو ییردا بیتیرالیم چونکی بیتکی و یماغ

اوتلری چوخ چوخدیر ان مهم اولانلری سیزا یازدیم

بو شهر گوزالیغینه بهارینه چیچاکینه شاعرلری

ادیبلری چوخ شعرلر یازمیشلار .

ته لافرین (تلغفرین) مللتی ایچین بهاری ایچین

قوجالاریمزین یولیندا بو وطنه جانیمز قورباندى

سایغلی سلامیم بوتون تورک مللتینه .

شاعر : علی رضا موراج اوغلو
گون اخشام اولدی

دارغون بو اماتین پرگاری دارغون
یاتماز اولدی انسان قییمته یورغون
فکرلر یورلدی گونولر صونغون
یترمادوغ بزا گون اخشام اولدی

موراج اوغلو دورماز گوزینین یاشی
بولانیپتی باشدان بولاغین باشی
کیمه باختیسن وار قولطوخده داشی
یترمادوغ بزا گون اخشام اولدی

عراق - ته لافر (تلغفر)

شاعر : رحمتلیق عبدالجبار عبدی
(حق عاشقی)
حالم وای

قابلاندیم چاراسیز درده یامان اولدی حالم وای
یاری یولدا قویمش منی دومان اولدی حالم وای

بیدا اولوب صالمز منی جگرم پرم پرچه
امودمی یخدی گیتدی تالان اولدی حالم وای

دوستلار باغلادیلر منی غربت آئل زینجیریندا
نه گلن نه گیدان واردی یالان اولدی حالم وای

عمرم کیشدی چوخ زحمتن اوچوخ سابتی یوزوم یار
تاوسیز ایاغلار بیر توتمی دوشان اولدی حالم وای

ارزولادم بانی صوران هپ خومسی ارزوم یالان
ئورکتدی ئوردکلار گولمدن قیران اولدی حالم وای

سینامدا یاراسیز بر بیر قالمادی
یترمادوغ بزا گون اخشام اولدی
یوز مرزادان جانم بیرسین بولمادی
یترمادوغ بزا گون اخشام اولدی

چاکلمز اولدی بو دنیانین حالی
بیگیدی ئولدیورر گولدورر ائلی
زهار کبی اولدی لذاتی بالی
یترمادوغ بزا گون اخشام اولدی

اکمکه طوخ اولان گولمز یوزمدان
هر آه چاکنده یاش آخار گوزمدان
چوخ بلالر کوردیم حقلی سوزمدان
یترمادوغ بزا گون اخشام اولدی

یازوغ ادم بو جهانده قالمادی
کیمسه اوخی یایدان اسکوک اولمادی
قورتنان چوبان اورطاغ سورو دویمادی
یترمادوغ بزا گون اخشام اولدی

گولکه یایان اغاچ قوردی گیتدی
مردانه لر چاشدی بیرندا بیتدی
هپ اوسکاکلر آندی الجاغلر قاخدی
یترمادوغ بزا گون اخشام اولدی

قوی بزه دیسینلر دالی
 گلن توحید ایداغین بز
 دورماسین یانسین دیلنان جان
 جگریمز اولسین آل قان
 بودیر هر درد تله درمان
 گلن توحید ایداغین بز
 گوللرم دوستون ضیاسی
 سیلینیر گونوللر باصی
 بودر تقوانین علاجی
 گلن توحید ایداغین بز
 باخ درویش حسین حالینه
 قویمش باش الله یولینه
 آلدانمه دونیا مالینه

عراق – تلعفر

گلن توحید ایداغین بز
شاعر: عباس چولاغ اوغلو
بکلییء قارداشین

اگلاندوغچه اوره گیمه غم دوللی
 حسین باجی زینب باکلییء یوللی
 بو صحرا ده دوشمان سیلیوب گوللی
 حسین باجی زینب باکلییء یوللی

بیلیرام قارداشم دوشوبسن داره
 باجی زینب اوره گینده وار یاره

گولمادی فلک اوزمه ییقدی دنیا باشیمه
 أماک ایتوغوم باغلاری ویران اولدی حالم وای

حق عاشقم صادق ویرام دوستلاره شیرین جانم
 قاره صاچم بیاز بونجق توکان اولدی حالم وای
 عراق – ته لافر (تلعفر)

خلق شاعری
رحمتلیغ درویش حسین
توحید ایداغین

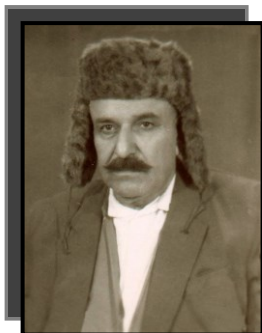
نت : بو رحمتلیق شاعر اوخیوب یازماغ بیلمازدی
 اهل ایمانیدیر فطره ویریلمشدیر اوزونه , فقط دینی
 شعرلر اوخوردی اوز اوسکوندن هر کیم ایشدایدی
 یازاردی کاغده یازیلان قالمش گیدان گیتمش
 اوزوینان , بو بر پرجه شعرلریندن بو مجله ده
 استادیم چاب اولسون .

ای قونوشدوغوم قارداشلار
 گلن توحید ایداغین بز
 گوزومزدن اخسین یاشلار
 گلن توحید ایداغین بز

توتاغین بز دوغرو یولی
 اولاغین خاص حقین قولی

شاعر: رحمتلیق فلک اوغلو
التونی صرافه ویر

بان ئوزم سحره اینانمم بانه ساحر دیدیلر
عقلی ازلارله قونوشدم بانه کافر دیدیلر

کفریمی ایمانه چالدم ویردی حکمتدن صدأ
کیمی عاشق کیمی دالی کیمی شاعر دیدیلر

باغ حکمت بلبلیندن بیر صدأ ایشتدیلر
قوش دیلینی ایلامازلر ایشته شاقیر دیدیلر

بیلمه دیلر نه صورتله حقه ایناندیغیمی
گاه مسلمان گاه یهودی گاهی گاور دیدیلر

سوزی تحقیق ایتمه دیلر گوز نه در یاه کوز نه در ؟
گول دیدم کول انلادیلر سوزه آشیر دیدیلر

فلک اوغلو ویرمه صراف اولمینجه جوهری
بو بازرده واهیلر التونه پاقر دیدیلر

عراق - ته لافر (تلعفر)

صبر ایتدم یارب منه ایت بر چاره
حسین باجی زینب باکلیی یوللی

هوار داد ایلادیم کیمسه گلمادی
آغاردتی صاچیمی کیمسه م قالمادی
بیلیم بوکلدی غم یاخام سالمادی
حسین باجی زینب باکلیی یوللی

اود سالیندی خیمه لارمیز یاندی
دوشدی شهیدلار کربلا القاندی
زالم دوشمان اطرافیمز آلیندی
حسین باجی زینب باکلیی یوللی

باخ حسین جوان اطفالار حالینه
هر گون گلیرسن روقیه بالینه
زنجیر باغلاندی هر ایکی آلینه
حسین باجی زینب باکلیی یوللی

حسین قیزی سکینه قالدی نه چار
بیبیسی زینبه دردینی آچار
یسپروغ حسرتلی اوره گیم گیچار
حسین باجی زینب باکلیی یوللی

درد آلدی زینالی خسته دی اوغلی
حال طاقتدن دوشدی گوزلری اغلی
ظالمیر آلینی زنجیرده باغلی
حسین باجی زینب باکلیی یوللی

عباس چولاغام من یازمشام سوزوم
شهیدلاره اغلار هر ایکی گوزوم
اهل بیته چیورمشام من اوزوم
حسین باجی زینب باکلیی یوللی

عراق - ته لافر (تلعفر)

فولكلور آراشدیرماچیلاری نین چالیشما مۇوضوعلاری

خالق كولتورو ساحه آراشدیرماسی و آراشدیرما

یۇنتملری

یازار: علی محمد خلفی زنگیر

ساحه آراشدیرماسی، خالق كولتورو مۇوضوعلاریندا معلومات الدە ائتمک اوزره، سوسیال بیلیملرین یۇنتم و تکنیکلری ایستیفاده اولوناراق بللی بیر یئرلشیم (سکونت) مرکزینده فولكلور آراشدیرماچیلاری طرفیندن یاپیلان درلеме (سئچیپ توپلاما) و سندنلеме چالیشماسیدیر.

ساحه آراشدیرماسیندا الدە ائدیلن وئرلر (معلوماتلار)، گۇرسل/بصری (ویدئو قئیدی، عکس وب)، یازیلی (آراشدیرما نوتو، سورو کاغیدی وب) و سسلی (آنالوگ و یا دیجیتال قئیدلر) اولماق اوزره اوچ قوروپ دور. بونلارین یانیندا، لازیم حاللاردا آراشدیرما ساحه سیندن تأمین ائدیلن ائتنوگرافیک ملزمه لر ده او آراشدیرمایا عایید معلومات اولاراق دیرلندیریللیر.

ساحه آراشدیرمالاریندا گئنل اولاراق گۇزلم (موشاهیده)، گۇروشمه (مولاقات)، و سورو کاغیدی (پرسشنامه) تکنیکلری نین بیر یا دا بیرنچه سی ایستیفاده اولوناراق چالیشما یاپیلیر.

– گۇزلم (موشاهیده):

گۇزلم (موشاهیده) تورلری نین ان چوخ ایستیفاده اولونانلاری قاتیلاراق یا دا قاتیلما یاراق، دوغودان یا دا دولایلی اولاراق، سیستمی یا دا گلیشی گوزل، آچیق یا دا گیزلی گۇزلم (موشاهیده) دئیە آدلاندیریلانلاردیر. بیز مۇوضوعموزا لازیم اولدوقجا داها چوخ قاتیلاراق گۇزلم (موشاهیده) تکنیکی اوزرینده دوراجاییق.

آراشدیریلان قوروپون یا دا ایجتیماعین گونلوك و تۇرنسل یاشامینا قاتیلما یولو ایله آپاریلماق گۇزلم (موشاهیده) ده آراشدیریجی نین، آراشدیردیغی قوروپلا بیر سوره بیرلیکده یاشاماسی، اونلارین یاشاملاریندا یئر آلماسی لازیمدیر. بئلهجه آراشدیریجی، آراشدیردیغی قوروپون داوانیش بیچیملرینی، دیر سیستمینی، بیریرلری ایله اولان ایلیشکیلرینی، توپلومسال، ایقتیصادی و كولتورل اؤزلو اولایلار، تۇرنلر، ایشلملر اطرافینداکی کومه لنیشلرینی، روللرینی، توتوم و تاویر آیشلارینی یاخیندان گۇزلم (موشاهیده) لهمه ایمکانی تاپار. باشقا بیر

فولكلور آراشدیرماچیلاری خالق كولتورو ایچه ری سینده دیرلندیریلن بوتون مۇوضوعلاردا چالیشمالار یاپاییلمکله بیرلیکده، گئنل آنلامدا اله آدیقلاری بللی باشلی چالیشما مۇوضوعلاری بونلاردیر:

- خالق ادبیاتی (عاشیق-تگه¹ ادبیاتی، آنلاتمالار، تانینمیش خالق شعیری، قالیبلمیش سۇزلر وب).
- خالق موسیقی سی
- سوتتی اوپون كولتورو (خالق اوپونلاری، اوشاق اوپونلاری، ورزیشی اوپونلار وب).
- خالق بيش-دوشو
- یاشامین دۇنوم نۇقطه لری – کئچیش دۇنملری (دوغوم-اؤلنمه-اؤلوم وس...)
- خالق تقویمی و هاوابیلیمی
- بایراملار، تۇرنلر، ریتواللار (دینی آیینلر)، قوتلامالار
- سوتتی ائل صنعتلری
- سوتتی تیاترو
- خالق معماری سی
- خالق اینانیشلاری (نظر-نظرلیک، آداق-آداق یئرلری وس...)

گۆرۈشمە تەكنىكىنىڭ باشبارلىقى بىر شەكىلدە اويغولانماسى اوچون دىققەت ئاندىلەجك اۇنملى نوكتەلەر بونلاردىر:

۱. الدن گلدېيىنچە، آراشدىرما بۇلگەسىنىڭ كۆلتۈرل، دىنى، ئاتنىك، ئىقتىسادى وب. ياپىسى (ساختارى) ايله ايلگىلى اۇنچەدن بىلگى صاحىبى اولماق،

۲. گۆرۈشمە سىراسىندا (اسناسىندا) سورولاجاق سورولارى داھا اۇنچەدن حاضىرلامىش اولماق.

۳. قايناق شەخسلرى دۇغرو ساپتاماق (سچمك)؛ بو مۇۋۇوعدا لازىمىدىرسا باشقالارىنا دانىشماق، اولارنىڭ فېكىرلىرىنى آلماق.

۴. قايناق شەخسلرلە آپارلاچاق گۆرۈشمەنىڭ يىترىنى زامانىنى ياخشى ساپتاماق (سچمك).

۵. گۆرۈشنىلە گۆرۈشۈلن آراسىنداكى دانىشما، گىيىم-كىچىم، داۋرانىش وب. بېچىمىندەكى فرقى، چلىشىگىنى (تۇداتى) آرادان آپارماق.

گۆرۈشمەنىڭ بېچىمى دە چۇخ اۇنملىدىر. بونون اوچون حاضىر، اىستاندارد دوروملار يۇخدور. بو داھا چۇخ گۆزۈشمەچىنىڭ يىتەنگىنە (اىستىعادىنا) قالمىش بىر شىدىر. اويغون (موناسىب) دوروملار الدن گلدېيىنچە حاضىرلاندىقدان سونرا، گۆزۈشمەچى قايناق شەخسىن و يا شەخسلرىن ئايتىم (تەلىم)، ياش، جىنس دورومونا گۆرە يا سورولارىنى دۇغرودان سوروب و آلدىغى جاۋابلارنى قىئىد ائدر. گۆرۈشمەچىنىڭ گۆرۈشمە سىراسىندا آلقىدا سچىچى داۋرانماسى، گۆرۈشمەنىڭ ايشىنە يارايان قىسمتلىرىنى سچمەسى لازىمىدىر. قايناق شەخس مۇۋۇوع ايله ايلگىلى دۇغرودان بېلگىلر وئىركن باشقا سورولارلا مۇۋۇوعنو گىنىشلىتمەسى ساغلانملىدىر. قايناق شەخس دانىشاركن سورو لىستەمىزدە يىر آلان سورولارىن بىردن چۇخونو جاۋابلامىشسا، بو سورولار كىچىلمەلى گرەسىز تىكرارلاردان چىكىنىلمەلىدىر. ھەر زامان قايناق كىشى، سورولان سورو دىشىندا فرقىلى شىلر آنلاتما ائىلىمىنە (مىلىنە) گىرەبىلر. بو دورومدا دا آراشدىرىجىنىڭ دىققەتلى اولماسى، يۇمۇشاق بىر شەكىلدە قايناق شەخسى سورويا دۇغرو چىكمەسى لازىمىدىر.

گۆرۈشۈلن شەخسىن ايش دورومونو گۆز اۇنۇندە ساخلاماق؛ ان اويغون (موناسىب) فىلى، گونو، زامانى سچمك؛ اونا داھا اۇنچەدن گۆرۈلەجك ايشىن نىجەلىگىنى آچىقلاماق،

آنلاتىملا، سۆز مۇۋۇوعسو اولايلىرى، اۆزۈ دە او قۇرۇپدان بىرى كىمى ياشامىش اولور. آنجاق ناظىر، دىققەتنى بو تۇردن اولايلىرىن اولۇشومو، گلىشىمى و سونلانىشى اوزرىندە تۇتاركن، نىسنللىگىنى و يانسىزلىگىنى دا قۇرۇماق مېجورىتىندەدىر.

- گۆرۈشمە:

ساخە آراشدىرماسىنىڭ لازىم گىتىردىگى اۇنملى تەكنىكلردن بىرىسى دە گۆرۈشمەدىر. گۆرۈشمە، آراشدىرما ياپىلان يىردە، آراشدىرىجىنىڭ بو ايش اوچون سچىلن قايناق شەخسلرلە، داھا اۇنچە حاضىرلايدىغى مۇۋۇوعلاردا، باشقا بىر آنلاتىملا مۇۋۇوعو آچىقلىغا چىخاراجاق نۇقتىلەردە دوزنلنىمىش اولان سورولارى يا فورمىل بىر شەكىلدە يا دا بىر صۇحبەت، سۆيلىشى (موصاحىبە) ھاۋاسىندا سورماسى و جاۋاب آلماسىدىر؛ يەنى گۆرۈشۈلنلە اوز-اۈزە گىلمەسىدىر. مۇۋۇوع لازىمى قدر، داھا اۇنچەدن بو ايش اوچون سچىلمىش شەخسە، شەخسلرە، جىنس يا دا ياش قۇرۇپلارىنا سورولار سورمالى و آلىنار جاۋابلار الدن گلدېيىنچە عىنا بىر يىرە كىچىرىلمەلىدىر.

سورانلا جاۋابلان آراسىندا ساغلام و گۈۈنلى بىر علاقەنى، بىر اىرتىباطى قۇرايلىمك اوچون، بو ايشىن قىسا و لۇئرىش سىز بىر زامان سىغدىرىلماماسى لازىمىدىر. آيرى ياندان گۆرۈشمەلرنى، سورو سوروب جاۋاب آلمالارنى سورەسىنى، سىخلىغىنى و اۋلچوسونو چۇخ ياخشى حسابلاماق لازىمىدىر. چۇنكو سورو سورولان كىمسەلرە بو ايش باشلانقىچدا ايلگىنچ (جذاب) گىلسە بىلە، بىر سورە سونرا ايلگى داغىلابىلر. آيرىجا گۆرۈشمە آپارىلان كىمسەلرنى گۈنلۈك ايشلىرى واردىر؛ بىزە وئردىكلرى زامانى بو ايشلردن آيىرمىشىدىرلار؛ اۋز ايشلىرى دە ان آز بىزىمكى قدر اۇنملىدىر. اونون اوچون اوزون و يۇرۇجو گۆرۈشمەلردن چۇخ، قىسا اما اىرتىباطى آياقدا تۇتان يوللار آرانملىدىر. سوراجاغىمىز و جاۋاب آلاجاغىمىز چۇخ شى وارسا، بونلارنى زامان اىچىندە ائشيت (بىرەر) شەكىلدە بۇلەرك داغىتماق، قايناق شەخسىن اويانىق، اىستىكلى و بوش زامانلارنى اىستىفادە ائتمك يا دا حسابلاماق لازىم گۆرۈنور.

سورولارین آچیق، آنلاشیلیر و قیسا اولماسی دا اؤنملی بیر نوکتهدیر. اوزون سورولار جاوابلاینین هم ایلگی سینی داغیدیر، هم ده جاوابی توپارلاماسینی چتینلشدیریر. سورو کاغیزی نین اویغولاندیغی یثرین و ساعاتین یاخشی سئچیمه سینه، قاینق شخصی سورو یاغمورنا توتماغا اؤزن (دیقت) گؤستریمه لیدیر.

آیریجا سورو کاغیزی نین اویغولاناجاغی بؤلگه نین دیل اؤزلیکلرینی گؤز اؤنوندە توتماق، بئله جه یانلیش آنلامالاری، دولایسیسیلا یانلیش جاواب آلما مومکونلویونو اؤنله مک لازیمدیر.

یوخاریدا سؤزو گئدن آراشدیرما تکنیکلری نین یانیندا، آراشدیرما ساحه سینده آراشدیریجیا یاردیمچی اولاجاق “قیلاووز-رهبر” ایله بیلگیلرین الدهه ائدیله جگی “قاینق کیشی” لرین بللنمه سی و بونلارلا قورولاجاق ایرتیباطین کیفیتی ده اولدوقجا اؤنم داشیماقدادیر.

آراشدیرما بؤلگه لرینده، او یؤره نین (موحیطین) سوتتی کولتور وارلیغینی و زنگینلیگینی یاخشی بیلن یا دا بو توردن (نؤوع) شخصلرین سئچیمینه یاردیمچی اولاجاق بیرنچه شخص هر زامان تاپیلیر. بونلارلا قیلاووز/رهبر دئییریک. قیلاووز شخصلر اؤز لریندن بیلگی الدهه ائتمه نین یانی سیرا، آراشدیریجی نین توپلومون باشقا عوضلری ایله ایرتیباط قورماسیندا، قاینق شخصلرین بللنمه سی و اونلارلا ایتیباطا کئچیمه سینده یاردیمچی اولاراق، ایشی

وئره جه یی بیلگیلرین دیرینی بللندیرمک؛ بئله جه اونو پسیکولوژیک باخیمدان گؤروشمه یه حاضر دوروما گتیرمک لازیم گؤرونور. الوثریشلی بیر زاماندا، ساکیت و راحت بیر یئرده، گؤروشولن بیر کیمسه نین یا دا قاینق شخصین قوشقوسونو (شوبهه سینی)، گوونسیزلیگینی ده آرادان آپاردیقدان سونرا آپاریلان گؤروشمه، درلنه جک بیلگی نین، توپلاناچاق وئری نین (معلوماتین) گوونلیلیگینده رول اوینایاجاق اؤنملی ائتمن (شرط) لردیر. گؤروشولن قاینق شخص ایله آراشدیریجی نین جینسیّت فرق ی گؤروشمه لر سیراسیندا هر زامان سورون تشکیل ائده بیلر. مثلاً، دوغوم گله نکلی مۇوضوعسوندا یاپیلاچاق بیر چالیشما اوچون اثرکک بیر آراشدیرماچی نین گوونلی بیلگیلر الدهه ائتمه شانسی یوخ کیمیدیر. بو مۇوضوع ایله ایلگیلی اولاراق بیر قادین آراشدیریجی نین حتّی مومکونسه اتولی اولانین گؤروشمه سی داها فایدالی اولاجقدیر.

گؤروشمه تکنیکی نین فایدالاریندان ایلکی، بو ایشین اوز- اوزه گله رک گؤرولمه سی، دولایسیسیلا قارشیلیقلى دانیشما، آچیقلاما ایمکانلاری نین اولماسیدیر. ایکینجی اولاراق بیرسیرا یانلیشلیقلاری دوزلدیه بیلمه ایمکانینا صاحب اولماقدیر. آیریجا، گؤروشولن کیمسه نین گؤروشمه و دانیشما سیراسیندا ائده جگی میمیکلردن (میمیک: دانیشاندا ائدیلم حرکت)، ژستلردن، تقلیدلردن آنلاملار چیخارمانین، بونلارلا سورولانی بوتونله مهنه دنئتله مهنه نین (کونترول ائتمه نین) مومکون اولماسیدیر.

– سورو کاغیزی (پرسشنامه):

ساحه آراشدیرماسی سیراسیندا بیلگی توپلاما و درلمه (سئچیب توپلاما) تکنیکلریندن بیرسی ده سورو کاغیزی اویغولامادیر. بیر سورو کاغیزی حاضرلامانین ایلک شرطی، نه یین، یعنی هانسی بیلگی نین یا دا مۇوضوع آیریتنی سی نین نه اوچون هانسی هدفله سئچیمه جگینی بیلیمکدیر. آراشدیرماچی یا دا درله ییجی سورو کاغیزینی حاضرلامادان، یعنی سورولارینی دوزلدیه مهنه دن اؤنجه اینجه لیه جگی، سئچه جگی، درلمه (سئچیب توپلاما) یاپاجاغی و بیلگی توپلایاجاغی مۇوضوعیا ایلشکین (مورتبیط) اولاراق لیتتراتورو (مرجعی) گؤرمک، اینجه له مک، اوخوماق مجبوریتینده دیر.

دویونلرده آشچیلیق ائتمیش و یا اسکیدن گلینلرین حاضرلانماسیندا گۆرۆ (وظیفه) آلمیش اولقون یاشداکی قادینلارین سئچیلیمه سی یئرینده اولاجاقدیر.

هرهانسى بیر مۇوضوع ایله ایلگیلی درلهمه (سئچیب توپلاما) چالیشماسی اوچون قاینق شخص سئچرکن، بللی بیر یاشین اوزرینده، دانیشماسیندا و ائشتمه سینده هرهانسى بیر موشکول اولمایان، گۆرونن آغیر بیر ساغلیق موشکولو اولمایان و آنلاتماغا ایستکلی شخصلرین سئچیلیمه سینده دیقّت ائدیلمه لیدیر. چالیشما آچیلجاق مۇوضوع ایله ایلگیلی

اولاراق قاینق شخصه بللی باشلی سورولار وئریلرک، قاینق شخصین بو مۇوضوعدا یئترلیلیگی سینانیدقان سونرا چالیشمایا باشلانمالیدیر. ایمکانلار داخیلینده بیر مۇوضوعدا بیردن چوخ قاینق شخصه گۆرۆشمک ده فایدالی اولاجاقدیر.

ساحه آراشدیرماسیندا ایستیفاده اولونان وسیله لر

آراشدیرمالاردا معلومات الده ائتمک اوچون ایستیفاده اولونان باشلیجا وسیله لر سس ضبط ائدن، ویدئو فیلم چکن دوربین و عکاسی دوربینی دیر.

سس ضبط ائدن:

بوگون سس قئیدی یایماق هدفی ایله ایستیفاده اولونان چوخ فرقلی تکنیک اؤزلیکلره صاحب سس قئیدائتمه وسیله لری واردیر. سس ضبط ائندن ایستیفاده ائتمه نین ایلك شرطی، وسیله نین چالیشدیریلماسی، دوردورولماسی و قورونماسی ایله ایلگیلی آنا ایلكه لر یاخشی بیلیمکله باشلاییر. درله ییجی قوللانیدیغی وسیله نین نئجه قوللانیلدیغینی یاخشی بیلیمک مجبوریتینده دیر. ایستیفاده اولونان وسیله دن گۆزلهن نتیجه نی آلماق اوچون تکنیک اؤزلیکلرینی یاخشی بیلیمک و بو اؤزلیکلری هدفینه اویغون (موناسیب) اولاراق ایستیفاده ائتمه لیدیر.

درله ییجی نین درلهمه یه باشلامدان اؤنجه وسیله سینى سون بیر دؤنه گۆزدن کئچیرمه سی، باتری ایله چالیشیرسا باتریلارین تاخیلی و دولو اولدوغونو، الکتریکله چالیشیرسا کابل لارینی کونترول ائتمه سی لازیمدیر. ایلك اولاراق بیر

قولایلاشدیریرلار. قاینق شخصلر ایسه گله نکلرین دیری قالدیغی، اسکی بیچیمی ایله اویغولاندیغی (ایشلندیی) یئرلرده یاشایان گۆرموش کئچیرمیش بیلگی درلهمه جک کیمسه لر دیر. قاینق شخصلرین سئچیملى ایله بونلارین آنلاتدیقلاری، آچیقلا دیقلاری، گۆستر دیکلری و اویغولادیقلاری بیلگی و باجاریقلاری دوغرو ائکسیک سیز و اصلینه اویغون اولاراق باغداشدیرماق چالیشما سیراسیندا دیقّت ائدیلمه جک نؤکته لر دندیر.

قاینق شخصلرین قوشقو (شوبهه) و راحت سیزلیق لارینی آرادان آپارماق و اونلارین گوونینی قازانماق دا اوزرینده دورولماسی گرکن (لازیم اولان) اؤنملی بیر مۇوضوع دور. قاینق شخص آراچیلیغی ایله درلهنن بیلگى نین قارشیلیقلى دانیشما و صؤحبت یولو ایله الده ائدیلمه سی دوشونولورسه، دانیشان شخصین ایستگینی آرتیراجاق بالاجا سورولار، اکله مه لر (آرتیرمالار)، ایلگی جومله جیکلری ایستیفاده ائتمک یارارلی (فایدالی) اولار. قاینق شخص یورولوپ دا دانیشمانی صؤحبتی کسمک ایسته دیگینده دانیشماسینی گوجلنه سوردورمه سینى ایسته مک، بو مۇوضوعدا اونو زورلاماق چکینیلمه سی لازیم اولان بیر نوکته دیر.

قاینق شخص سئچیمی چالیشمانین یا دا درلهمه جک بیلگی نین کئیفیتینه گۆره دبیشر. مثلاً دوغوملا ایلگیلی بیر درلهمه (سئچیب توپلاما) آپاریلاجاقسا، ائولی اوشاق صاحبی، اولقون یاشدا قادینلارین و یا یئرل (بومی) ابه چی لرین سئچیلیمه سی دوغرو اولار. ائولمه گله نکلری مۇوضوعسوندا درلهمه (سئچیب توپلاما) آپاریلاجاقسا،

سس (يا دا ويدئو) قئيدى (گيزلى قئيد) ياپىلمالىيدىر.
(كئچن دۇنە يازدىغىمىز نظرين ترسينه)

ويدئو فيليم چكن دوربين و عكاسى دوربينى:

خالق كولتورو آراشديرمالاريندا گۇرونتوله مه يولو ايله سند
الده ائتمه ده ويدئو فيليم چكن دوربين و عكاسى دوربينى
بۇيوك اۇنئم داشييير. آراشديرماچى نين سس ضبط ائند ده
اولدوغو كيمي بو وسيله لر ين تكنيك اۇزلىكلرينى
بيلمه سى ده ساحه ده قارشىلاشلاچاق چتىنلىكلرى آرادان
آپارماق آچىسىندان اۇنمليدیر. فيليم چكن دوربين
چكىملرينده، سس قئيدىنده اولدوغو كيمي قئيد باشيندا
آچىقلانمالي و اگر گۇروشمه آپاريلىرسا قايناق شخصين
كونيه بيلگىلىرى آلىنماليدير.

بعضاً يازيىلا آنلاديلماقدا چتىنلىك چكىلن ائله دوروملار،
ائله اولايلا، ائله آنلار واردير كى، بونلارى آنجاق عكس له
موشخس ائتمك مومكون دور. اما عكسين اصيل هدفى
يازيىلا سىندله مەنين بير تاماملایىجى سى اولموشدور. بو
باخيمدان مۇوضوعو ياخشى آنلادان باشاريلى بير عكس
درلەنن مۇوضوعيا چوخ شئى قاتار.

آراشديرماچى، سىندله مك هدفى ايله عكس چكدیينى
هئچ بير زامان اغلىندان چىخارماليدير؛ اونون اوچون
پلاستىك و ائستىتىك دیرلر، مۇوضوعون آچىق ساقچى،
اصلينه اويغون و دوغال گۇرونومو ايچەرى سينده
تعيينىندن سونرا گلەلیدیر. بو باخيمدان آراشديرىجى
نەيى، هانسی آيرىنتىنى يا دا بوتونو هانسی هدفله
چكدیينى بيلمەلى و بونو گرچكلشديرمه يە يۇنلمەلیدیر.

عكاسى دوربينى ايله گۇرونتو چكمك داها چوخ دوراغان
(اىستاتىك) دوروملار اوچون الوئريشليدير. مثلاً بير يئرین
گئىل گۇرونتوسو، بير جوراب، سونتى بير تاريم آراجى
عكاسى دوربينى ايله چكىلمەلیدیر. حرکتلى جانلى
دوروملارسا ايمكان وارسا ويدئو فيليم چكن دوربينى ايله
تثبیت ائدىلمەلیدیر. آراشديرىجى مۇوضوعو مورتيبط
اولاراق بيردن چوخ عكس چكمەلیدیر. بونلاردان
مۇوضوعو ان ياخشى آنلادان، تكنيك باخيمدان داها
يئترلى اولانلارى قوللانيلماليدير.

يئنه سس قئيدىنده اولدوغو كيمي عكس و ويدئو چكىمى
شخصلرى دوغروندان ايلگىلنديريرسه، موطلق اۇزلىرىندن
ايدين آلىنماليدير. ايدين وئريلميرسه يا اۇزلىرىنى ايقنا
ائتمەلى، ايقنا ائدىله بيلميرسه چكىمدن وازكئچيلمەلیدیر.

سس سيناماسى ياپىلاراق وسيله نين سسلرى اىستەنيلن
گوج و كئيفيتتە آليب آلماديغىنا باخيلماليدير.

درلەييجى، ايلك دۇنە قارشىلاشديغى و حله گونينى،
دوست لوغونو قازانماديغى قايناق شخصين وسيله
حاقينداكى مارق و چكىنگن ليگىنى آرادان آپارماليدير.
بئله بير وسيله نى ايلك دۇنە گۇرن قايناق شخصه
دوغروندان ميكروفونو اوزاتماق يئرینه، وسيله ايله ايلگىلى
لازيم آچىقلامالارى ياپاراق قارشى طرفين نيگرانليغىنى
آرادان آپارماليدير. لازيمدیرسا وسيله يە توخونماسينا،
گۇزدن كئچيرمه سينه ايدين وئريلمەلى، اۇز سسى
دينلدىلمەلى و بئله جه وسيله يە آليشماسى ساغلانماليدير.
درلەييجى نين سس آلم سىراسيندا الدن گلدیينجه
قايناق شخصله يالنيز قالماغا چالیشماسى دا يئرینه
گتيريلمەسى لازيم اولان اۇنملى نوكتەلردن بيريدیر.
چونكو كالاباليق (شولوغلوق) يئرەدە آپاريلان سس آلم
چالیشمالاريندا باشقالارى نين آرايا گيرمه لرینى، قايناق
شخصه چئشيتلى اوبارىلاردا بولونمالارينى اۇنلەمك
چتىندیر. بو دوروم قايناق شخصين دانیشما دوزىنى
آخساتدیغى كيمي سسلرين و دانیشمالارين بيربيرينه
قارشىماسينا دا يول آچماقدادیر. سس آلم سىراسيندا
قارشىلىقلى دانیشمانين ديشيندا ياپيلان هر هانسی بير
شئى قايناق شخصين ديقتىنى داغيداجاغىندان، بو كيمي
خوصوصلاردا اۇنم وئريلمەلیدیر.

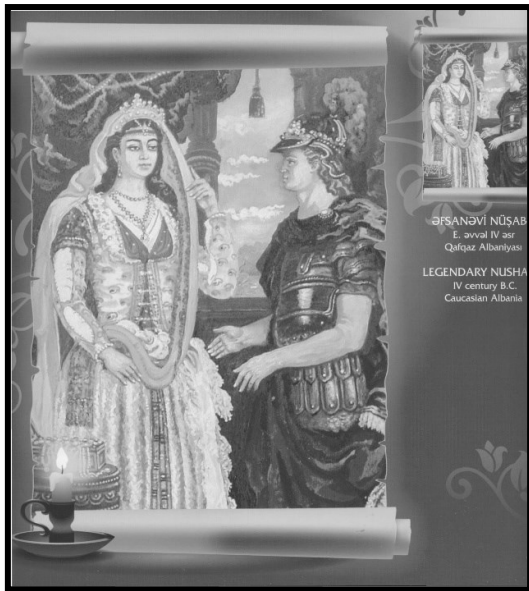
درلەمەنين باشلانقيچيندا آراشديرىجى اۇزونو تانىدان،
آراشديرمانين آپاريلىدىغى يئرى و تاريخىنى بيللنديرن بير
آچىقلاما دانیشماسى نين آرديندان، قايناق شخصه عاييد
بيلگىلىرى تام اولاراق آلماليدير. (آدى، سوي آدى، دوغوم
يئرى، دوغوم تاريخى، ايشى، مدنى حالى وب). قايناق
شخصله دانیشما سىراسيندا يئرل (بومى) ديلله دانیشماغا
باغلى اولاراق آنلاشيلمایان بعضى ايفادهلرله
قارشىلاشلاييلر. بو كيمي دوروملاردا آنلاشيلمایان بۇلوم
تكرار سورولمالي، آچىقلىغا قاووشدورولماليدير.

قايناق شخص چئشيتلى سببلرله سس قئيدى
آلىنماسىنى قبول ائتميرسه، بو مۇوضوعدا ايقنا ائدىلميرسه
و او قايناق شخصله چالیشلمانين واجيبلىيى
دوشونولورسه، جاوابلار يازىلاراق درلەمه ياپىلماليدير.
كسينلىكله قايناق شخصين بيلگى سى و ايزنى اولمادان

آذربایجانین میلی دؤولتچیلیک تاریخینده گؤرکملی قادینلار

بئله جه، آذربایجان قادینی نین، تورک قادینی نین قهرمانلیغی و شوجاعتی کیتابی دده قورقودون قیزیل صحیفه لرینه ابدی حک اولوندو.

قودرتلی تومریسین، قهرمان سپارکاپیستسین یاداثللی ایشغالچیلار نیفرت و یوردا محبت حیسی سونرالار ایییرمی ایل سراسر خیلافت اوردوسونا قارشى دؤیوشن بابکین وطن سئوگیسینده جوجردی. خیانت نتیجه سینده تسلیم اولان خوررمیلر حرکاتی نین باشچیسى، " ۴۰ ایل قول کیمی یاشاماقدانس، بیر گون آزاد یاشاماق شرفلیدیر " دئییه رک قول لاری بوداناندا، قوروب ائدن گونش کیمی سارالاراق " آذربایجان، آذربایجان، آذربایجان! " سؤیله دی. بو سئوگی هم ده ائرمینیستانین آذربایجانا قارشى ایشغالچیلیق سیاستی نتیجه سینده، داغلیق قاراباغ موناقلشه سی زامانی یورد-یوواسیندان دیدرگین دوشن، مورووو آشارکن ائرمینی داشناکلاری نین الینه دوشمه مک اوچون اؤزونو دره یه آتیپ پارچا-پارچا ائدن کلبجرلی قیزکلینلرین غنیرتینده، لیاقتینده جوجردی!

نوشابه

آدی تاریخه مودریکلیک و گؤزلیک نومونه سی کیمی داخیل اولان برده حؤکمداری افسانوی نوشابه

مولف لر: دکتر ملاحت حسنووا ایبراهیم قیزی

شرف جلیلی

برگردان: دکتر حسین شرقی دره جک (سوی تورک)

بورلا خاتون

ایلر، عصرلر اؤتدو ... اودلار یوردونون بو قهرمان حؤکم داری تومیریسی، آلپ ار تونقانین واریشی نین عؤمور یولو بؤیوک و اولو خالقین قان یادداشینا یازیلدی. خانلار خانی بایاندور خانین قیزی، قازان خانین خاتونو بورلا خاتون ۴۰ اینجه بئللی قیزلا مره کافیرین زیندانینا دوشنده اؤزونو نیشان وئرمه دی. دوشمن اونو چؤکدورمک اوچون اوغلو اوروزون اتیندن قارقووورما بیشرمگی، خاتونلارا یئدیرمگی، کیم یئمه سه اونون بورلا خاتون اولاجاغینی تاپشیراندا: " باشقالاری بیر یئینده، سن بئش یئنه " ، دئین اوروزون آناسی اونا " باشیم باختی، کؤنلوم تاختی " سؤیله ین قازان خانین اوزونون آغ یئری اولدو ...

سسسىزلىك ايچىنىدە دىنچە لىر گولشەن،

تورپاڭى سىلىنىمىش غوصە - كىردىن

رئىھانى ياشىلىدىر ايلار اوزونو،

ھەر چىشىد نازى - نىمەت بوروموش اونو.

تورپاڭى يوغرولموش قىزىل سويوندان،

ايپىك يولونون و شىرقەلە قىرىن كىشىمە نۇقتە

سىنىدە يىرلىشەن بو ثروتلار اۋلەكە سى دۇنيا فاتىھلىرىنى

دايم اۋزونە جلب ائتمىشىدى.

بعضى تارىخچىلەر گۇرە، قارا دىنىز ساحىللىرىدىن

افرىقايا، كىچىك آسىيادان ھىندىستانا قدر بۇيۇك بىر

اراضىنى فتح ائىدىن ماكىدونىيالى ايسگىندىرىن دە بو

تورپاق دىقتى مەركىزىدە اولموشدو. قونشۇ ايران

دۆلەتىنى، فارس شاھى دارانىن قوشونلارنى زە مى

كىمى بىچىپ، سو كىمى ايچىن ايسگىندىر ذوالقرنىن

اودلار يوردونون، بىردىن گۆزلىگىنە، اونون مودىرىك

ھۆكىمدارىنا ھىرتىنى و ھىرانلىغىنى گىزلىتمىشىدى.

..

بعضى قايناقلاردا سالنامە چىلىرىن تەقدىم ائىدىكى

شىرقىن گۆزل دىرلىرىنى اۋزونەدە عكس ائىدىرىن

مودىرىكلى و گۆزلىگى ايلە بۇيۇك فاتىھ ماكىدونىيالى

ايسگىندىرى ھىران ائىتمىش ھۆكىمدار - قادىن قودافىيە

نىن ائەلە نوشابە اولدوغو اھتىمال ائىدىلىر. ..

زىنگىن، گۆزل، ايلەھىدىن ھىكىمت و سەنئەت پايى آلان

اۋلەكە سىنى دايم يادائىلى ايشالچىلاردان قورويان

نوشابە يوردون قەرمان اوغوللارنى نىنكى سىركەدە

لىك ائىدى، ان آغىر دۇيوشلار دە دوشمەن اوزرىنە

يىرىمكەلە اۋزونون مودىرىك و مەنەتلى ھۆكىمدار

اوبرازىنى ياراتىدى.

ايسگىندىر ذوالقرنىن بىردە دە گۇردويو گۆزلىكلىرىدىن

ھىرت ائىدە كىچىردىكى ھىسسىلار سونرالار شىخ

نىظامى اوستالىقلا سۆزە كۆچۈرۈپ تارىخە امانەت

ائىدى:

دەندىلر: " گۇردويون بو وار، بو ياتىر

بو گۆزل تورپاقلار بىر قادىنىدىر.

قادىنىدىر، ائىر كەكەن اوركلى، قوچاق

ھاقىندا موختىلىف قايناقلارلا ياناشى، دۇنيا شۆھرىتلى

قەلەم سەھىبلىرى دە سۆز آچمىشىدىر.

شىرقىن اوستاد شەھىرلىرىدىن آذربايجان شەھىرى

نىظامى گىنجوى نىن بو قودرتلى سىركەدە ھۆكىمدارلا

باغلى قەلەم چالماسى دا اونون باغلى، ايرادە سى،

دۆلەت ايدارە چىلىك سىستېمىدە توتدوغو مۇوققىي

و الدە ائىدىكى اوغۇرلارنى ايلە باغلىدىر.

فېردووسى نىن " شاھنامە "، نىظامى گىنجوى نىن

" ايسگىندىرنامە " ائىرلىرىدە مەھبەتلى تەرىنوم ائىدىلن بو

تۈرك خاتونو آراز چاينى نىن شىمالىدىن يىرلىشەن،

مىللى دۆلەتچىلىك غەنەلرىدە تارىخىمىزىن بىر

مەرحەلە سى سايىلان، آتروپاتىنا دۆلەتى نىن تەركىب

ھىسە سى اولان بىردە نىن ھاكىمى اولوب ..

قاراباغىن آخار - باخارلى تەبىئەتلىدىن، بورنىوز، مەرجان

بولاقلىرىدىن ايچىن، توپخانا دوزوندە قەھرىمانلىق،

تەرتىن، قارقارىن، ھەكرى نىن، بىر كوشادىن

سەھىللىرىدە كى خان چىنارلاردان و قوس - قوجا

پاليد آغاچلىرىدىن مەردلىك، مودىرىكلىك دىرسى

آلمىشىدى نوشابە! گۆزونون نورو، داغلارنى دۇشونە

سپىلن چىچەكلىرىن رەنگىنى ناخىش - ناخىش، ايلەمە

ايلەمە قاراباغ خالىلارنى و كۆنلۈن سۆگى مەكتۇبلارنى

نا كۆچۈرەن خانىم - خاتىن نە لىردىن، عىصمەتلى قىز -

گىلىلەردىن لىياقت دىرسى آلمىشىدى نوشابە! وەتىنى،

دۇنيايا سەھىللىرىن، گۆزلىگىن، ايلەھى شەقىن گۆزو

ايلە باخان شىخ نىظامى گىنجوى اۋزونون " ھەمسە "

سىنىدە، " ايسگىندىرنامە " پوئەماسىدا اونو بىلە تەسۋىر

ائىدىر:

بىردە نە گۆزلىدىر، اۋە، نە گۆچەكچىدىر؛

يازى دا، قىشى دا گۈلدۈر، چىچەكچىدىر.

ايبولدا داغلارلا لالە لىر سېر،

قىشىمى باھارىن نىسىمى اۋپر.

ياشلى مەشەلرى جەننەت بىزىر،

شەن ائەكلىرىنە باغلانمىش كۆۋرە.

اوخويور كەكلىگى، اۋتور توراچى.

قىر قوۋول يۈۋاسى، ھەم سىرۈ آغاچى.

دنیز اینجیسیندن تمیز و پارلاق
تایی یوخ شعوردا، آددا و ساندا
... قهریندن، کینیندن اونون قورخاراق،
شهرینه بیر کیشی باسمامیش آیاق
چارپیشما زامانی وئرسیدی فرمان،
یولوندا کیشیلر کئچردی جاندان.
نوشابه گۆزلیکده. هونرده، لیاقتده. عاغیلدا و
مودریکلیکده آد چیخارمیشدی. خالق نین، یوردونون
آیلمزلیک، مردلیک نمونه سی کیمی تقدیم اولونان
برده حؤکمدان ایله ماکئدونییالی ایسگندرین گؤروش
صحنه سی ده پوئمادا اولدوقجا ماراقلی بیر دیلده،
بدیعی بویالارلا تصویر اولونور:
اثرکک طینتلییم، اولسام دا قادین،
هر ایشی بللیدیر، منه دونیانین.
من ده بیر آسلانام، دوشونسن بیر آز،
آسلانین اثرکگی، دیشیسی اولماز.
قارا بولود کیمی گورلاسام کینله،
قیلینج توستوسوندن یانار سو بئله.
آسلانلار بودونا باسارام من داغ،
نهنگلر یاغیندان یاخا رام چیراق.
سارایی، خصوصن ده قاراباغ ساریلارینین دؤوقو-
صفاسی، اینجه لیکلری و سوفره مدنیته ایله بزمنیش
ضیافت اوتاغینا داخیل اولان دنیا فاتحه قاراباغ
خواننده لری نین، تارین، کامانین، قوالین، روحو
یئریندن اوینادان " سه گاه " ین، موغاملاریمیزین
خالی و زنگوله سی موشاییعتیله سوفره باشینا گلیر.
شاهین حضورونداکی مجمگی نین پرده سی
گؤتورولنده دنیا فاتحه " بو قدر زنگینلیک
ایچریسینده داش-قاشلا دولو مجمه ییه نه احتیاج
وار؟ " - دئییب سوروشاندا:
نوشابه گوله رک سؤیله دی شاه:
دشین کی، بوغازا یولو یوخ داها،
فایداسیز، یاراماز بئله داش اوچون
بو قدر ووروشماق، چارپیشماق نئچین؟
ایندی کی، یئممه یه یاراماز بو داش،

دونیا دا اونونلا اوجالارمی باش؟!
وارلیغی ایله مجلسه شرف گتیرن، مودریکلیگی ایله
فاتح قلبینی فتح ائدن برده حؤکمداری بئله برده
تورپاغینی، قاراباغی قان گؤلوندن خیلاص ائدیر.
اراضیسینی و اراضی بوتؤولوگونو اوزاقگورن سییاستی،
عاغلی و ایراده سی ایله دوشمن جنگیندن قورویان
نوشابه ماکئدونییالی ایسگندره صولح باغلاییر.
اوستویملی قیزی نی ایسگندرین ان یاخین
سیلاحداشینا، سرکرده پئردیککه وئیر.
بونونلا او، تکجه قاراباغین، اودلار یوردونون
آذربایجانین بیر پارچاسینی قاندان خیلاص ائتمیر.
دونیا، آروپانی شرق مودریکلیگی قارشیسیندا دیز
چؤکدورور. ماکئدونییالی ایسگندر برده دن الیوش
گئدیر، باج-خراج آلمیر. اونو نوشابه نین مودریکلیگینه
باغیشلایر.
نوحا، سولئیمانا قالمايان دنیا ایسگندر زوالقرینه ده
قالمیر. او، اؤلوم آياغیندا ایندی ضرب مثله چئوریلن
بو وصیتی ائدیر:
" منی دفن ائتمه یه آپاراندا اللریمی جنازه دن
چؤله چیخارین. قویون هر کس گؤرسون کی، دنیا
فاتحه ده دونیادان الیوش گئدیر! " ...
تکجه بو فاکت ثبوت ائدیر کی، ماکئدونییالی
ایسگندر کیمی مودریک، فیلسوف، ناطیق بیر
سرکرده خاقان دا سون آنیندا شرقی، تورک
دونیاسینی و آذربایجانلی اعتبار ائدیب. ائله بو
اعتیرافا گؤره هر بیریمیز افسانوی نوشابه آدینا سجده
یه گلمه یه، اونون نیگارن روحونون دولانديغی
قاراباغی اثرمنی داشناکلانین تئروروندان،
اثرمنیستان سیلاحلی قووه لری نین تجاووزوندن
خیلاص ائتمه یه، تملی محبتدن و عدالتدن قویولان
میلللی دؤولتیمیزی قوروماغا بورجلویوق!
چوخ تأسوف کی، بوگونه ده ک بو افسانوی قادین
حاقیندا آنجاق کؤهنه سوؤت دؤوروندن اولان معلوماتلارلا
کیفایتله نیلمیشدیر. بو گون یئنی تدقیقاتلارین اؤلکه دن
کناردا و دونیانین ان زنگین منبعلره مالیک اولان
آرخیولرینده آپاریلماسینا چوخ بؤیوک احتیاج وار.

اوشاق پوزوتولاری (اختلال) حاقیندا ییغجام بیلگی

دکتر حسین شرقی دره جک (روانشناس)

بیردن اوشاقلاری قورخوتماق اوشاغا چوخ جدی تأثیر ائده بیلر و بئله داوام ائدرسه جدی پوزولمالارا سبب اولاییلر. بو مؤوضونون اهمیتیینه گؤره، یازینی داوامیندا اوشاقلاری بیردن قورخوتماغین فسادلارینی، ائلجه ده قفیل قورخوتمانین منفی تاثیرلرینی چوخدور .

داورانیش پوزغونلوغونون معالجه پروتوکولو و اونون سیمپتوملاری

داورانیش پوزغونلوغو

داورانیش پوزغونلوغو پسیخی پوزغونلوقلاردان بیر کیمی عادت اوشاقلیق و یئنی یئتمه لیک دؤرونده باش وئرن ضررلی و آنتی سوسیال داورانیشلاری احتیوا ائدیر. والیدینلر یئنی یئتمه و اوشاقلاردا داورانیش پوزغونلوغونون علامت لرینی بیلمه سهر و واختیندا معالجه ائتمه سهر، اوشاقلاری دایم مشکلله اوزلشه بیلرلر.

اوشاقلاردا سؤگی چاتیشماز لیغین

معالجه سی و اونون سیمپتوملاری

اوشاقلاردا سؤگینین اولماسی ندر؟

اوشاقلارین اساس احتیاجلاریندان بیر ده والیدینلر و عائله عضولری طرفیندن دقت و سؤگی ایفاده سی دیر، تأسف کی، والیدینلر بو پروبلئمین علامت لرینه دقت یئتیرمه دن اوشاقلاردا سؤگی سیزلیک علامت لرینی گؤستره ن حاللار آزدییلر. اوشاقلاری بیردن قورخوتماق هانسی ریسکلره سبب اولور؟ بیردن اوشاقلاری قورخودور

اوشاقلاردا اؤیره نمه پوزغونلوقلاری و اونون

معالجه اصوللاری

اؤیره نمه قصورلاری ندر؟

اوخوماق دا، یازماق دا، رقم لری و حسابلامالاری اؤیره نمکده چتینلیک چکن و بو سببدن صینیف یولداشلاری طرفیندن اله سالینان اوشاغی گؤرمک، خصوصاً ده بئله اوشاقلارین والیدینلری اوچون چوخ چتین و بئزدریجی دیر.

اوشاق ایستیتیمارینین ان مهم علامت لری و اونون نؤولری

اوشاقلاردا تجاوز و زوراکیلیق

بوتون والیدینلر، شوبهه سیز کی، اوشاغا یاخشی باخدیقلاری، یاد آداملارین اؤولادینا یاخینلاشماسینی قارشیسینی آلدیقلاری و اونلاری تکباشینا چؤله گؤندرمدیکلری اوچون اؤولادینین هئچ واخت زوراکیلیغا معروض قالما یا جاعینی گومان ائدیرلر. آنجاق...

عینادکارلیغی ایله نئجه موباریزه
آپارماغ لازیم دیر. اینادکار
اوشاقلارلا نئجه داورانمالی؟ ...
اوشاقلاردا مکتب قورخوسونون
سببی ندیر و اونو نئجه آرادان
قالدیرماق اولار؟

مکتب قورخوسو

مکتب قورخوسو بیر چوخ اوشاقلار
آراسیندا یاقین دیر. بیر چوخ گنج
اوشاق مکتبه گئتمکدن قورخور.
عینی شئی حتی مکتبه قدر
تحصیل موسسسه لرینده اولان و
اوشاق باخیم مرکز لرینه گئدن

اوشاقلار اوچون ده کئچه بیلر.

اوشاقلاردا ایسترسله موباریزه اصوللاری و اونون علامتلی

اوشاقلاردا ایسترس

اوشاقلاردا ایسترس موداکیره مؤوضوسودور. بو گون بیز
نینکی بؤیوک لرین، حتی اوشاقلارین موختلیف وضعیتلرله
اوزلشدیی بیر دونیادا یاشاییریق. مثلاً، بو گون اوشاق و
یئنی یئتمه لرین هر جور ایسترسله و حتی بعضا
قارشیلادشیدیلارینی گؤروروک .

یئری گلدیکجه بو موضوعلار حاققیندا مقاله لرله
چیخیش انده جم.

اوشاقلاردا گنجه ائورئزسینین سببی ندیر و اونو نئجه
معالجه ائتمک اولار؟

اوشاقلاردا یاتاق ایسلامتا

بو یازی دا بحث ائتدییمیز مؤوضو اوشاقلاردا گنجه
ائورئزیسی دیر. اوشاقلاردا ائورئز خسته لییین سببی
ندیر، اوشاق ائورئزینی معالجه ائتمیین یوللاری
هانسیلاردیر و ائوده اوشاق ائورئزینی معالجه ائتمک
اوچون نه ائتمک اولار.

هیپئراکتیو اوشاغین سیمپتوملاری و اونونلا نئجه داورانماق اولار

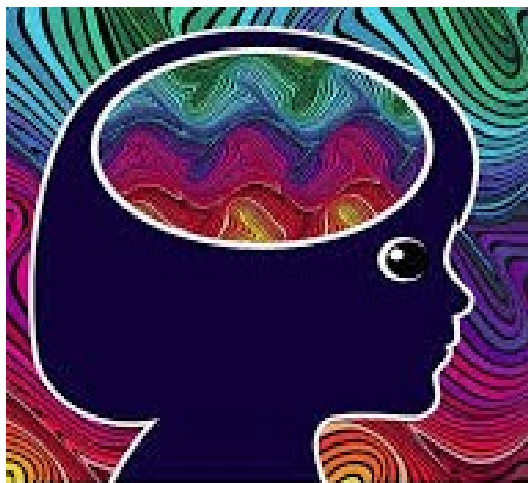
هیپئراکتیو (بیش فعال) اوشاغی نورمال اوشاغا
ائتیکتله مک اونون اوچون پروبلئم یارادا بیلر. هیپئراکتیو
اوشاغین علامت لرینی بیلیرسینیزسه، اونا داها یاخشی
کؤمک انده بیلر سنینیز. هیپئراکتیو اوشاغین معالجه سی
موظلق کلینیک پسیخولوق طرفین دن آپاریلمالی دیر.

اوشاقلاردا عینادکارلیق و اونون سبب لرینی

معالجه ائتمیین ۱۰ یولو

اوشاقلارین عینادکارلیغی

بو گون بیز چوخ اوشاقلار آراسیندا عینادکار اوشاقلار
یاقین دیر. عمومی طبیعتینه و همچنین اوشاقلارین

بابک ۲۲ ایل دیوشه-دیوشه حتتا بو گون بئله
گئچک کیمی گورونن آزاد اینسان توپلومو
یاراتمیشدیر. (عمومی برابرلیک اعلان ائتمیشدیر)
آذربایجانین هر بیر طرفینده ۲۲ ایل دالغانان آل
بایراغ بابکین آزادلیق غلبه قهرمانلیق ماهنی سی ایدی

...

سیان کویونده، سهل ابن سنباط خیانتی ایله، اله
وئرلن بابک آغ دهوه اوستونده سامرا شهرینه
آپاریلاندا دا بو ماهنی قیریلمامیشدیر. آنجاق آهنگ
تونو دئیشلمیشدیر. یوردو خلیفه لرین تاپداغینا
چئوریلیمیش توپراغینا، داغیلیمیش شهرلره، اود
معدلری اوستونده اوجالدیلان سارای لارا، اسکی
مدنییت ین ایزینی ایتیرمک اوچون دریدن قابیغدان
چیخان خلیفه نین بیرتیجی لارینا باخاندادا، بوتون
دونیا یا دونولمزلیک، ایلمزلیک، حسرت ماهنی سینی
اوخویوردو.

بذ داغی نین آغ قارتالی

بوینوندا قیرمیزی شالی

سن یارالی، ائل یارالی

پارچالاندین، اولمه دین کی

ایود آلدین جاویداندان

گوز اورتدون بیر آووج قاندان

ساده آذربایجانندان

آرالاندین، اولمه دین کی

دوشمنلرین ییغین - ییغین

داغلار وئردی سنه سیغین

اوره یینده یاراتدیغین

اوتدا یاندین، اولمه دین کی

سورودولر قوربت ائله

دایاندین، گلمه دین دیله

دوغرادیلار، گیله - گیله

و دوغراندین، اولمه دین کی

آلدیلار ساغ و سولونو

کسدیلر یوردون یولونو

بابک

۱۰ تیر بابکین دوغوم مناسبتیله

دوزنله یین: محمد شیخی

سوز بابک دن، اودلار یوردونون ایگید و اولمز
قهرمانیندان گئدیر. بابک اوز آل بایراغینی آذربایجان
توپراغیندا ۲۲ ایل ووقارلا دالغاندیرمیش، ۸۰۷-جی
ایله باشلایان خرمیلر حرکاتی جاویدانین اولوموندن
سونرا ۲۲ ایل لیدرلیک ائتمیشدیر . عباسی
خلیفه لرینین اونونده بابکین آل بایراغی ۲۲ ایل
ایلمه دن دالغانماسی غیر عادی بیر اولاییدی ، و بو
گوجون باشلیجا قاینقلاریندان بیری بابکین اوز اینام
ایله اینانج و قهرمانلیغی ایدی.

او آلتی خلیفه اوردوسونون ۵۰۰ مین خلیفه نین
دیوشچوسونو آرادان آپارمیش آزاد اولونموش
توپراقلاری، توپراق ایله لرینه ویرمیشدیر.

آذربایجان اولوسو یاغیلری اوز توپراقلاریندان
تمیزله ییب، خلافتین شرقه یولونو باغلامیشدیلار.
عباسی لر بابک و اونون اوردوسونون یئنیلمزلیینه گوره
بیزانس ایله سازیشه گیرمک ایسته ییردی. بابک ایسه
یالنیز دئییلدی، اونون آرخاسیندا بیر اولوس
دایانیردی، بابکین یاراتدیغی تاسیس اوردو ، دولت،
میللت، یاشام موبارزه، بدن و روح آزادلیغی حاققیندا
دیلک لرینین یئتیرمه سی ایدی.

میخائیل چاکیر (۱۹۳۸-۱۸۶۱)

ناسیونالیست تورک (مسیحی) که زندگی خود را وقف بیداری شعور ملی و تبارشناسی تورکهای گوک اوغوز (گاگائوزیا / گاگائوز - ائلی) کرد . امروزه اگر زبان و فرهنگ تورکی در مولداوی و جنوب شرقی اوکراین و بین تورک های مسیحی به حیات خود ادامه می دهد مدیون تلاش های میخائیل چاکیر است . وی یک تورک مسیحی و کشیش و همچنین مربی ، نویسنده ، فعال فرهنگی ، شاعر و مورخ و نویسنده ۲۴ کتاب و مخصوصا کتاب " تاریخ و ویژگی های قوم شناسی گاگائوز " بود . او همیشه تاکید داشت که اگر گوک اوغوزها زبان تورکی خود را از دست بدهند ، تورک بودن خود را نیز از دست خواهند داد . بهمین خاطر ، او روستا به روستا می رفت و به کودکان و جوانان تورک زبان تورکی آموزش می داد . این سعی و تلاشها به مدت ۴۰ سال بدون وقفه ادامه یافت . وقتی متوجه شد که نمی تواند تمامی روستاها را بگردد ، در سال ۱۹۳۱ از حمدالله صوبچی تانری ائو وئر سفیر ترکیه در بخارست کمک خواست . این درخواست کمک میخائیل چاکر توسط آتاتورک بی پاسخ نماند بلافاصله ۳۰ معلم برای آموزش زبان_تورکی به منطقه اعزام شدند ، ۳۰۰ جوان گوک اوغوز برای تحصیلات دانشگاهی به ترکیه آورده شدند و میخائیل چاکیر نیز نشان شایستگی بخاطر خدمت به زبان تورکی را دریافت کرد . یاشار نبی نیر شاعر و نویسندهی تورک مقدونیه ای در سفر خود به بالکان به سال ۱۹۳۶ در کیشین پایتخت مولداوی در خانه میخائیل چاکیر مهمان بود و در کتابش بنام " بالکان و تورکی " (آنکارا ۱۹۳۶) از او و تلاش هایش برای فراموش نشدن و ارتقای فرهنگ و زبان تورکی بسیار صحبت کرده است . به خاطر زحمات و تلاش های وی در راه اعتلای زبان تورکی در گاگائوزیا ، سال ۲۰۱۱ از طرف رئیس جمهوری خودمختار گاگائوزیا سال میخائیل چاکیر اعلام شد .

آنجاق بابک، یوردونو بوراخیب گئتمیردی یوردونو آردینجا آپاریردی. او گئچن یوللارلا آذربایجانین یئنی سینیرلارینی چیزیردی، حورمت و نفوس سینیرلارینی! خلیفه نین یوز تورلو شیرین لشدیریجی تکلیفینه اییلمه یین بابکی شهید ائتدیلر، اونجه قوللارینی کسدیلر، رنگینین آغاردیغینی دشمن گورمه سین دئییه او کسیک قولونون فیشقیران قانینی اوزونه سوتدو، بابکین اوزوده آل بایراغا دوندو .

خلافتین مرکزینده بابکین الی اوز مسلک، اینانچ و وروش بایراغینا چاتماغیندا او اوز گوزهل چوهره سینی بایراغا چئویردی. بابک سامرا اوزه رینده آذربایجانین اولمز روحو کیمی اوجالیر و اولومو ایله ده خلافتی سارسیدیردی.

بابک اوز اولومو ایله بیر اینسانین، بیر قهرمانین، بیر وطنداشین اوخویا بیله جه یی ان گوزل ماهنینی اوخودو.

بو اونون سون و سونسوز ماهنی سی (اولمزلیک ماهنی سی ایدی).

اولو بابک (منیم چورک سیز و سوسوز قالدیغیم گونوم چوخ اولوب ،آمما اومودسوز قالدیغیم هئچ بیر گونوم اولماییب)

ژنرال جعفر محمدزاده

ایللرله آزادلیغا چیخماق اوچون دؤنمه‌دن موباریزه اپاران او تایلی قارداشلاریمیز ۱۹۴۵-جی ایل دئکابرین اون ایکیسینده آذربایجان میلی حوکومتی یاراتدی. خالق، اؤلکه‌نی مودافیعه ائدن ضابطلر مکتبی آچیلدی. فدائی دستلری یئنیجه یارادیلان خالق قوشونلاری ایله بیرلشدی. آذربایجان میلی حوکومتین خالق قوشونلاری ناظیرلی‌یی یاراندی. خالق قوشونلارینا بؤیوک فداکارلیق و باشاریقلا باشچلیق ائدن ایگید ضابطلرین بیر نئچه‌سی - ابوالقاسیم عظیمی، مؤحسون میلانی، آذر عبدالرضا، نوایی عابدینی، ماحمود پناهی، قولام یحیی، میرزه ربیع کبیری و جعفر محمدزاده ژئنرال کیمی یوکسک روتبه‌یه لایق گؤرولدولر. بو یازیمیزدا هله‌لیک اونلاردان یالنیز بیر - ژئنرال جعفر کاویان حاقیندا دانیشاجاغیق.

آتا قوللوقدان چوخ گنج قاییتدی. چایدان بیر-ایکی قورتوم آلیب یورغون حالدا یئرینه گیردی. سؤن واختلار اینگیلیس و آمتریکا جاسوسلاری ایله آپاریلان موباریزه گوجلندیریلسه‌ده آیری-آیری فدائیلره اندیلن سوی-قصدلر یئنه‌ده آزالمیردی. اونا گۆره‌ده نه گنجه‌سی واردی، نه‌ده گوندوزو. آزادلیغا چیخمیش جنوبی آذربایجان خالقینی آمتریکانین موزدولو نؤکرلری یئنیدن شاه اوصولی-اداره‌سینه قایتارماق، قانی باهاسینا قازانیلان آزادلیغی بؤغمق ایددعاسیندا ایدیلر. قاپنین ساغ یانینداکی تاخت جیریلدادی. ژئنرالین بؤیوک اوغلو کاوه‌ده یاتا بیلیمیردی. سؤن گونلر میلی حوکومتین اوستونو آلان تهلوکه اونون راحتلیغینی پوزوب، یوخوسونو ارشه چکمیشدی. اوغول دا آزادلیق اوردوسونون فدائیلریندن ایدی.

آتا قایغی ایله سؤرۆشدو:

- هله یاتمامیسان؟

- یوخوم گلیمیر، آتا، ائله بیل ارشه چکیلیب.

ژنرال جعفر کاویان (محمدزاده) کیمدیر

کؤچورن: قدرت ابوالحسنی سهلان

ژنرال جعفر کاویان (محمدزاده) مقاله‌سی، اینترنت یاپینلانمیش آذربایجان ژنراللاری کیتابیندان آزجا ده ییشیکلر آپاراق کؤچورولمۆشدور. قوندارما سهلان و یئرلی ساوالان دئییشی یئرلرینه او کندین اصلی آدی ساغالان یازیلیمیشدیر. یازنین سونوندا ایسه کیتابین قایناغی وئریلمیشدیر.

دوشدو قیلینج کیمی اورتادان آراز

بیزیم کی، آتامیز، آنامیز بیردیر،

قلبیمیز، عشقیمیز آیری دئییلدیر.

دوشدو قیلینج کیمی اورتادان آراز...

فقط یامان گونون عمرو چوخ اولماز

صمد وورغون

خالقینین آزادلیغی اوغروندا چالیشان ژئنئرال چتین و مورکب حیات یولو کئچمیشدی. ایلک گنجلیییندن گیزلی اینقیلابی ایشه قوشولدوغوندان او، ایکی آدلا فعالیت گؤستمیشدیر. گنجلییینده اونون گیزلی آدی مشه دی ایدی، جنوبی آذربایجان میلی حوکومتینین میلی قوشونلار وزیر ی اولاندا ایسه ژئنئرال جعفر گاویان کیمی تانینمیشدی. اونون آتاسی تبریز یاخینلیغینداکی ساغالان کندیندن ایدی. یوخسول کندلی اولان محمدعلی کیشینی آغیر حیات دؤزملو و ایراده لی ائتمیشدی. کندلی حیاتینین سرت گوزرانی، آغا تۇرپاغی بئجرمک اونو جانا دؤیدورموشدو. عصرین اوللرینده ستارخان حرکاتی باشلاناندا ساغالانلی محمدعلی کیشی بؤیوک اوغلو ایسرافیلله موجهیدلرین سیراسینا قوشولدو. دمیر ایراده و شخصی باشاریق اونو سیاسی جهتدن شوعورلو بیر فدائییه چئویردی، او، اوخوماق، یازماق اؤیرندی. خالق قهرمانی ستارخانین تانینمیش موجهیدلریندن بیر ی و گیزلی اینقیلابی حرکاتین مشورتچیس ی اولدو. ستارخان ۱۹۱۰-جو ایل آپرئلین اون بئشینده تهراندا بؤیوک طنطنه ایله قارشیلاناندا موجهیدلرله بیرگه چکدیردی شکیلده - اؤن جرگهده ساغالانلی محمدعلی کیشی ده واردی. همین تاریخی شکیلین اصلی ایندی ده نوه سی مارکسدا ساخلانیلیر. ستارخانین آزادلیق حرکاتی مورتجع ایران حاکیملری طرفیندن یاتیریلدیقا، ساغالانلی محمدعلی ده حبسه آلیندی. حبسدن آزاد اولاندان بیر آز سؤنرا چکدی ی ایشگنجه لردن وفات ائتدی. ساغالانلی محمدعلی نین اوبرازی ماکولو پناهینین «ستارخان» رومانیندا اؤز عکسینی تاپمیشدیر. ژئنئرال جعفر محمدزاده نین بؤیوک قارداشی ایسرافیل ده اینقیلابی ایشده فعال چالیشان فدائیلردن ایدی. او، آذربایجانین شانلی اوغلو حئیدر عمی اوغلونون موباریزه یولداشی اولموشدور. ... ژئنئرال ۱۹۷۴-جو ایله اؤز دست-خطی ایله یازدیغی ترجمه ی حالیندا قید ائدیر کی، اینقیلابی فعالیتته

- نییه، سنه نه اولوب؟ ایداره نیزده وضعیت نئجه دیر؟
- نئجه اولاجاق، آتا، بوتون شهری آغزینا آلان شایعه لر بیزده ده دانیشیلیر. دئییرلر، تیریک ی آجانلار سولطان علی شقاقی، سئیوللا باغمئشه لی، میرشریف باققال حاجی علی اکبر «شاه آزادلیغی» سئوداسینا دوشوبلر. بیزیم دئمؤکرات پارتیامیزی دئویرمه یه حاضیرلاشیرلار. خاریجدن سیلاح، عسگر آلیبلار کی، فدائیلری قیلینجده کئچیرسینلر.

آتا یورغون سسله، بیکئف حالدا:

- ائشیت، - دئدی، - اینانما، بئله خبرلری بیزده ده چاتدیریبلار. سو یو بولاندیران آمئریکادیر. اولارین آرخاسی آمئریکادیرسا، بیزیم ده دؤستوموز سوؤتلدیر.

- آزادلیق پریسی ایکی دفعه خالقی میزین باشینا قونوب، آتا. اونو اییلر، آما سیندیرا بیلمه ییلر. موطلقیتین ظولمو، زؤراکالیغی آزادلیغیمیزی بوغوب. دئیسن بو دفعه ده...

آتا حیرصه یورغانی اوستوندن آتیب، یئرینده اوتوردو:
- نه دئمک ایسته ییرسن، بو دفعه نه اولاجاق؟ کاوه ائحتیاطلا:

- من... من دئمیرم... بوتون شهر دانیشیر کی، سوؤت اوردوسونون ایراندان چیخاریلماسی حاقیندا او تایدا - شورالاردا فرمان ایضالانیب، سوؤت اوردوسو بوردان چیخیب گئتسه، بیزیم میلی حوکومت ستارخان و خیابانی حرکاتی کیمی...

کاوه نین دیلی گلمه دی دئسین کی، محو اولاجاق.
بو بد خبر آتایا معلوم ایدی. اونا گؤره ده سؤن گونلر عصبی ایدی. اوغلونو روحدان سالماماق اوچون دریندن نفس آلیب کدرله:

- بو چوخ بؤیوک نامردلیک اولار، - دئدی.
گئجه دن خیلی کئچه نه کیمی ژئنئرال یاتا بیلمه دی. قارانلیق اوتاقد فیکری فیکره جالادی... جعفر محمدزاده جنوبی آذربایجان میلی حوکومتینین مودافیعه ناظیری ایدی.

شاعر لاهوتی، دوکتور رحیم خان، تقی شرقی، بورهانی و باشقالاری وار ایدی. اونلار کیچیک موشاویره کئچیردیلر. تئزده داغیلیشدیلر. بو حادثه‌دن بیر - ایککی ساعات سؤنرا تبریزین موختلیف محله‌لرینده آتیشما باشلاندى، بوتون گئجه نی داوام ائتدی. سحر ایسه حوکومت آرتیق خالق فداایلیرینین الینده ایدی».

خالقیمییزین آزادلیغی اوغروندا اؤزونو اودا-کۆزه ووران مشه‌دی جعفر ۱۹۲۲-جی ایلده مشهور شاعر ابوالقاسیم لاهوتی حرکاتیندا یاخیندان ایشتییراک ائده‌رک فدائی باشچیسی اولور. بیر آز سؤنرا شاه‌لیق رژیمی‌نین آغیرلیغی نتیجه‌سینده بو حرکات دا یاتیرلیر. مشه‌دی جعفر ایکینجی دفعه دؤغما باکییا پناه گتیریر، تحصیلینی آرتیرماق اوچون پارتیا کورسونا داخل اولور. ۱۹۲۴-جو ایلده آذربایجان کوممونیست پارتیاسینین سرانجامی ایله مشه‌دی جعفر ناخچیوانداکی داغ-معدن فهله همکارلار ایتیفاقینین صدری وظیفه‌سینه ایشه گؤندریلیر. اوچ ایل سؤنرا اوچونجو کومینترنین تاپشیریغی ایله یئنیندن ایرانا گؤندریلن مشه‌دی جعفر تبریزده، رشتده، مازانداراندا و تهراندا گیزلی اینقیلابی ایش آپاریر. ۱۹۳۰-جو ایلین سؤنلاریندا آژانلار اونو حبس ائدیر. محکمه‌نین ۳۶۴۷۲/۱۴ نؤمره‌لی قرارینین صورتی اوغلو مارکسدا قالیر. اونون متنی بئله‌دیر: "جعفر کاویان اونا گۆره مسئولیتیه آلینیر کی، بیر مای مونا‌سیبیتیه اینتیباه نامه لر نشر ائتدیریب تهراندا یاییرمیش. او، کوممونیست پارتیاسینا منسوب‌دور. ایرانداکی و خاریجده‌کی کوممونیستلرله یاخیندان علاقه ساخلایر. ایران مملکتینه و اونون ایستیقلالیتینه ضید بیر آدام‌دیر. اونا گۆره‌ده جعفر کاویانین یۆلداشلاری ایران قانون مجلله‌سینین ایییرمی یئددینجی ماده‌سی ایله، کاویانین اؤزو ایسه همین قانونن ایییرمی سککیزینجی ماده‌سی ایله موجازات اولونوب حبس اولونورلار. حؤکم یئرینه یئتیریلیر." آلتی ایل یئددی آی قصری-قاجار

۱۹۰۸-جی ایلدن، اون اوچ یاشیندا گنج بیر فدائی کیمی ستارخان حرکاتیندان باشلامیشام. او واختا قدر تبریزده دینی تحصیل آلمیشام. اینقیلاب مغلوبیتیه اوغرایاندا، او، قارداشی ایسرافیلله شاه تضييقیندن قاچیب باکییا پناه گتیریر. ایککی ایل باکیدا درزیلیک ائدن مشه‌دی جعفر یئنیندن تبریزه قاییدیر. قولا م حوسئین خان رضازاده‌نین ائوینده تشکیل اولونموش ایران سؤسیال-دئمؤکرات فیرقه‌سینین بئشینجی حؤزه ایجلاسیندا ایشتییراک ائدیر. شیخ محمد خیابانی حرکاتیندا فدائی باشچیلارین‌دان بیرى اولور. ایفتیخارلا دئمک اولار کی، ژئنئرال جعفر محمدزاده چوخ زنگین و کشمکشلی اینقیلابی حیات یۆلو کئچیب. اونون همین دؤورده‌کی گیزلی فعالیتی اکرم سلیم زاده‌نین و رضابالا نورعلیئوین مشهور چئکیست ایسلام علی یئف حاقیندا یازدیقلاری «سؤن دؤیوش» کیتابچاسیندا تصویر اولونوب:

«ایسلام تبریزده مشه‌دی ایله گۆروشدو. صؤحبت زامانی مشه‌دی دئدی:

- پارتیامیزی نؤبه‌تی ایکینجی قورولتایینا حاضرلیق گۆرولور، مرکزی کومیتیه بئله مصلحت گۆرور کی، سیزی تبریزه چاغیراق. ایندی بورادا داها جیدتی ایشلر گئدیر. سیز بو ایشلرده بیزه داها یاخشی کؤمک ائده بیلر‌سینیز.

- نه ایشده؟ - دئییه ایسلام سؤیوققانلیقلا سؤروشدو.

- سیلاحلی دسته‌لریمیز وار. اونلار رهبرلیگی سنه تاپشیراجاغیق.

ایسلام اعتیراض ائتمه‌دی. او، مرددن تبریزه کؤچدو.

... ۱۹۲۲-جی ایلین فنورال آیینین ایلک گونلرینده تبریز چوخ ناراحت ایدی. کوچه‌لرده تئز-تئز نومایشلر اولوردو. شاه ایستیبدادیندان جانا دؤیموش خالق آژانلاری دؤیور، حوکومت ایداره‌لرینی تانیماق ایسته‌میردی. همین آیین دؤققوزوندا مشه‌دینین گیزلی شرایطه یاشادیغی ائوینه بیر نئچه آدام تۆپلاشمیشدی. اونلارین آراسیندا مشه‌دی، ایسلام،

زیندانیین اوجا و قالین دیوارلاری، دمیر قاپیلاری
مرد آذربایجان اوغلو جعفر کاویانین موباریزه عظمینی
قیرا بیلیمیر. قددار ریضاشاه حاکیمیتی حبسدن سؤنرا
اونو زنجان شهرینه سورگون ائدیر. او، سووئت اوردوسو
ایرانا گلدیکدن سؤنرا، ۱۹۴۱-جی ایلده سورگوندن
آزاد اولونور.

۱۹۴۵-جی ایل دئکابرین اون ایکیسینده جنوبی
آذربایجاندا سیلاحلی عوصیان نتیجه سینده خالق
آذربایجان دئمؤکراتیک فیرقه سینین بانسی سید
جعفر پیشه ورینی میلی حوکومتین باش ناظیری
تعیین ائتدی. او تایی قارداشلاریمیز چوخدان
آرزولادیقلاری گونه چاتدیلا. اونلار ایران
چرچیه سینده میلی موختاریت آلدیلار. آذربایجان
دیلی رسمی دؤلت دیلی اولدو. آنا دیلیمیزده اورتا و
عالی مکتبلر آچیلدی. سککیز ساعاتلیق ایش گونو برپا
اولوندو. ستتارخانا و باغیرخانا هئیکل اوجالیدی.
آذربایجانلیلارین حیاتیندا بوتون یئنی بیر یوکسلش
دؤورو باشلاندی. همین گون تاریخه «۲۱ آذر
حرکاتی» کیمی داخل اولدو. فدائیلر آذربایجانین
شهر و کندلرینی ایستیلایچی ایران قوشونلاریندان
تمیزله دیلر. فؤق العاده باجاریغا و حربی مهارته مالیک
اولان جعفر کاویان آذربایجان میلی حوکومتینین
قراری ایله ژئئترال-مایور روتبه سی ایله تلطیف
اولونوب، مودافیعه ناظیری تعیین ائدیلدی. همین ایلی
«نجاتی-ایران» قرنتی یازیردی:

«آذربایجان خالق قوشونلاری وزیرینین بیر

نمره لی فرمانی.

آذربایجانین میلی منافعینی و موقددراتینی
مودافیعه ائتمک اوچون آذربایجاندا رسمی خالق
قوشونو تشکیل اولونور.

آذربایجان خالق قوشونو واقعی بیر میلی
قوشوندور.

هر بیر آذربایجانلی صنیف و مذهبندن آسلی
اولمایاراق بو قوشوندا خیدمت ائتمه یه بؤرجلودور.
بو قوشوندا خیدمت ائدن هر بیر ناموسلو شخصین

«ژئئترال کاوان حال-حاضیردا آذربایجانین هم قوشون
حیصه سینده، هم ده آذربایجان میلی ایداره لرینه
باشچلیق ائدیر. بو شخص قدیم موباریز ایران آزادخواه
لاریندان بیر اولوب و آذربایجان دئمؤکراتیک
حرکاتیندا، عینی حالدا ایران دئمؤکراتیک حرکاتیندا
ایبیری بئش ایل قاباقدان تا ایندییه کیمی ایشتیراک
ائیدیدیر. او، رضا شاه دؤورونده ایللرله حبسده اولموش
و حیاتینین چوخ دؤورونو زینداندان کئچیرمیشدیر.
«۲۱ آذر حرکاتی» ندا جعفر کاویان جانفشان فدائی
اولموش و آذربایجانین بوتون فدائی دسته لرینین

موقدس وظیفه‌سی وطنی یادلاردان
قوروماقدان عیبارت اولمالیدیر...

آذربایجان خالق قوشونلاری وزیر جعفر کاویان

۱۹۴۶-جی ایل نوپابرین آخیرلاریندا آمریکا ایمپریالیزمینین کۆمه‌یی ایله ایران حوکومتی اییون موقایله‌سینی پوزدو. جنوبی آذربایجان یئنیندن فتح ائتمک اوچون اونون اوزرینه هوجوم ائتدی. قوشون یئریدیب فدائیلرین آزادلیغینی وحشیجه سینه بۇغدو. زنجاندا، سراپدا، اردبیلده، تبریز و باشقا شهرلرده «فاتح‌لر» قانلی جینایتلر تۇرتدیلر. آزادخواه‌لاری ایشگنجه ایله اۆلدورن وحشیلر اونلارین اوشاقلارینی بئله دارا چکدیلر. دئکابردا مورتجع ایداره اوصولو برپا اولوندو. ایرانین باش ناظیری قوام السلطنه ایله استالین، آذربایجانین میلی منافعینی سارسیدان تکلیفلر ایره‌لی سوردولر. بو بؤیوک آزادلیق حرکاتینی قانلا سوواردیلار. جانیلر، موستملکه‌چیلر بۇهتان آتیردیلر کی، آذربایجان ایراندا آیریلماق و اونون تۇرپاغینا صاحب اولماق ایستّه ییر. اصلینده ایسه جنوبی آذربایجاندا آز مودتده بؤیوک موباریزه ایله قازانیلمیش آزادلیغی فدائیلر بوتون ایراندا حیاتا کئچیرمک ایستّه ییردیلر. ایستیداد کابوسو او تایللی آذربایجان خالقینا قانلی دیوانلار اوتدو. آزادخواه‌لارین باشیندا دورانلاردان بیر، ایگید ژئنئرال عبدالقاسیم عظیمی گولله‌لندی. او، سون نفسینده غورورلا دئمیشدی:

- خاطیرجمع اولون، هر بیر آزادخواه آذربایجانلی صاباح بیر ژئنئرال عظیمی اولاجاقدیر. خالقین اینتیقامینی گۆزلّه یین! تۆکدویونوز قانلارا، ائتدییینیز وحشیلیکلره گۆره گله‌جک نسیل سیزدن اینتیقام آلاجا!

سرداری میلی ستتارخانین و سالاری میلی باغیرخانین هئیکل‌لری اوچورولدو. ژئنئرال میرزه ربیع کبیری، عظیمی، مایور راشیدین محمدعلی اوغلو، پۆلکونیک مورتضوی، قاضی، جؤودتو دبیرنیا،

ظهیری، انحسان، شیخی کیمی مرد اوغوللار اؤلومو ووقارلا قبول ائتدیلر. وضعیتین آغیرلیغیندان بیر چوخ فدائیلر کیمی ژئنئرال جعفر کاویان دا سووئت آذربایجانینا پناه گتیردی. عؤمرونون آخیرینداک - ۱۹۷۵-جی ایله‌دک او تایللی وطنین حسرتیله یاشادی.

ژئنئرالین اوچ اوغلو و اوچ قیزی باکید یاشاییر. مارکس جعفر اوغلو آتاسینین او تای آذربایجانیمیزدان چوخ چتینلیکله گتیردی یی تاریخی اهمیته مالیک سند و شکیل‌لری ان عزیز، ان موقدس یادگار کیمی حیفظ ائدیپ ساخلا ییر. بونلارین آراسیندا خالقیمیزین متین اوغلو سیدجعفر پیشه ورینین، ژئنئرال جعفر کاویانا یازدیغی مکتوبلار، سندلر، امر و نیظامنامه لرین صورتی، ستتارخانلا باباسی محمدعلینین بیرگه چکیلیمیش نادیر فؤتوشکی وار. ژئنئرال جعفر کاویانین اؤلوموندن بیر آی سؤترا حیزبی توده یی ایرانین - آذربایجان دئمؤکرات حیزبی پارتیاسینین اورگانی «آذربایجان» قزتی ۱۹۷۵-جی ایل، ایییرمی سککیز فئورال تاریخلی نؤمره‌سینده شکلی ایله بیرگه اونون حاقیندا نئکرولوق وئرمیشدیر. آذربایجان اوغلونون آزادلیق یؤلوندا چکدی یی اذیتلر قزئتده کی بو یازیدا دا اؤز عکسینی تاپیب:

«جعفر کاویان گنج یاشلاریندان اۆلکه‌نین ایسارته اولماسینی و خالقین مشققتلی حیاتینی موشاهیده ائتمیش، مینلره گۆزؤاچیق آذربایجان اوغلو کیمی موباریزه قوشولموشدور. او، آذربایجان دئمؤکرات فیرقه‌سینین موسیس لریندن بیر ایدی. خالق نئهضتینه خیدمتین و آزادلیق یؤلوندا فعالیتینی نظره آلاراق آذربایجان میلی مجلیسی، میلی حوکومتی کاویانا ژئنئراللیق درجه‌سی وئرهرک اونو خالق قوشونلاری وزیر تعیین ائتمیشدیر. «۲۱ آذر» نئهضتینین نایلیت‌لرینی قورو یوب ساخلاماق اوغروندا گئنیش موباریزه جعفر کاویانین دا بؤیوک خیدمتلری واردیر. آذربایجاندا میلی

انا الحق چیست ؟

احتمالا داستان حسین منصور
حلاج را شنیده ایم که در
میان مردم میگشت و میگفت
انالحق (من خدایم) و در نهایت
به همین گناه که ادعای
خدایی کرده، به طرز بسیار

خسونت باری به دار کشیده شد. این سرنوشت برای
عین القضاات همدانی و شیخ شهاب سهروردی نیز
تکرار شد. اما آیا واقعا آنها خدا بودند؟ عطار نیشابوری
نیز در کتاب بی سرنامه خود درباره خودش چنین
سروده:

بار دیگر سالک حق حق شدم
سالکی رفته، تمامی حق شدم
من خدایم من خدایم من خدا
فارغم از کبر و کینه و از هوا

مولانا هم آشکارا شمس تبریزی را خدای خود خوانده:

پیر من و مراد من، درد من و دوی من
فاش بگفتم این سخن، شمس من و خدای من
و در یک رباعی درباره خود چنین می گوید:
من محو خدایم و خدا آن من است
هر سوش مجوئید که در جان من است
سلطان منم و غلط نمایم بشما
گویم که کسی هست که سلطان من است

سلطان العارفین، بایزید بسطامی، در حلقه مریدان
نشسته بود که از خود بی خود شد و ندا
برآورد: «نیست خدایی جز من، پس بپرستید مرا» یکی
از مریدان گفت: سبحان الله یا شیخ! رو به مرید کرد
و گفت: «سبحانی ما اعظم شأنی. یعنی پاک و منزّه
منم و چه بلندمرتبه جایگاهی است که من دارم»

مولانا این داستان بایزید بسطامی را در دفتر چهارم از
مثنوی معنوی آورده و در میان آن پاسخ پرسش ما را
نیز داده است: روزی بایزید بسطامی به مریدانش
میگوید: "من خدا هستم" بایزید هنگام گفتن این
سخن، مست می الهی بود و از خود کاملاً بی خود، به

دئمؤکراتیک حرکات قان دریاسیندا بوغولدوغو
زمان مینلرله دئمؤکرات و فدائی کیمی جعفر
کاویان دا موهاجیرت ائتمهیه مجبور اولوب.
لاکین موهاجیرت ایللریندهده کاویانین بوتون،
فیکری وطنین و خالقین حیاتی ایله باغلی،
اولموشدور. او، خالقین غالب گلجینه، آزاد،
خوشبخت ایرانین یاراناجاغینا درین اینام بسله
بیردی. بو یولدا دا ایناملا موباریزه آپاریردی.
کاویانین اولومو ایله آزادلیق نئهضتی و ایران
زحمت کئشلیری سابقه دار یولداشلاریمیزدان
بیرینی ایتیردی».

ژئنرالین شخصی سندلری آراسیندان دؤرد بندلیک
شعر یازیلیمیش بیر ورقله چیخدی. شعرین مولیفی
اونون موباریزه یولداشی شاعر محمد بی ریبادیر.
مولیف «یادیگار» آدلی شعرینین ایتحاف یئرینده اؤز
دست-خطی ایله بئله یازمیشدیر:

«محمد بی ریبادان اؤز تاریخی دوستو، میلی
قوشونلارین شانلی وزیر آغایی جعفر کاویانا
یادیگار. باکی، ۱۹ اکتیابر، ۱۹۶۹-جو ایل».

خالقیمین اوغروندا ایللردن بری،
دؤیوشدن، ووروشدان دؤنمدین گئری.
وطن ایتیخاری، ائلین عسگری،
اورکلی، هونرلی رشید کاویان،
تاریخین سسینی ائشیت، کاویان.
آنا یوردوموزون ایتیخاریسان،
شرفی، شؤهرتی اعتباریسان.
میلی حوکومتین یادیگاریسان،
دوشمنه وئرمه یین آمان، کاویان،
بیزی آییرماسین زمان، کاویان.

قاینق: آذربایجان ژنراللاری

(AZƏRBAYCAN GENERALARI)

۱۱۱-۱۰۷ صفحه لری

https://www.history.az/pdf.php?item_id=20100105094229997&ext=pdf

است تا انسان کار خلاف انجام ندهد، اما وقتی که خود پادشاه (که پاسبان نماینده اوست) حضور پیدا میکند، پاسبان و پلیس دیگر سخنی برای گفتن ندارد؛ پس به گوشه و کناری میخزد. عقل سایه است و خداوند آفتاب. وقتی که آفتاب خود حضور کامل دارد، سایه که همان هستی مجازی ماست دیگر توانایی بودن را از دست میدهد:

نُقل آمد، عقل او آواره شد

صبح آمد، شمع او بیچاره شد

عقل چون شحنه است، چون سلطان رسید

شحنه بیچاره در کنجی خزید

عقل سایه حق بُود، حق آفتاب

سایه را با آفتاب او چه تاب؟

هنگامی که پری بر انسان مسلط میشوند، انسان کنترل خودش را کامل از دست میدهد. در این هنگام، هر چه از زبان آن انسان گفته میشود، در واقع گفته های آن پری است و نه خود آن شخص، به طوریکه شخص تسخیر شده که زبان تازی نمی داند، ناگهان تازی گوی می شود. وقتی که پری توانایی چنین کاری را دارد که بتواند کنترل یک شخص را در دست خود بگیرد و از جسم او برای بیان خود استفاده کند، پس چطور پروردگار آن پری توانایی چنین کاری را نداشته باشد؟

چون پری غالب شود بر آدمی

گم شود از مرد وصف مردمی

هرچه گوید، آن پری گفته بُود

زاین سری زآن آن سری گفته بُود

چون پری را این دم و قانون بود

کردگار آن پری، خود، چون بود؟

اوی او رفته، پری خود او شده

شترک بی‌الهام، تازی گو شده وقتی که انسان به خود می آید، هیچ به یادش نمی ماند که چه سخنهایی گفته است، چون در حقیقت او نبوده که آن سخنها را گفته بوده است.

<https://telegram.me/bizimdil>

همین دلیل در ادامه بدون هیچ پرده پوشی بیان کرد: "لا اله الا انا ها فاعبدون: هیچ خدایی به جز من وجود ندارد، پس مرا بپرستید!":

با مریدان آن فقیر محتشم

بایزید آمد که: نک یزدان منم

گفت مستانه عیان آن ذوفنون

لا اله الا انا ها فاعبدون

صبح روز بعد که بایزید از آن حال بیرون آمد، مریدان به او گفتند که آنچه که تو دیروز میگفتی سخن درستی نیست (و کفر است). بایزید پاسخ میدهد که اگر دوباره به این

حال رفتم و اینچنین سخنی گفتم، مرا با چاقو بزنید و بکشید، زیرا خداوند که جسم ندارد و پاک و منزّه از ماده و جسم است؛ اما من جسم دارم. پس اگر چنین گفتم، مرا باید کشت:

چون گذشت آن حال، گفتندش صباح

تو چنین گفتی و این بُود صلاح

گفت: این بار ار کنم من مشغله

کاردها بر من زنید آن دم، هله

حق منزّه از تن و من با تنم

چون چنین گویم، نباید کشتنم

بنابر وصیت او هر یک از مریدان کاردی را آماده کرد تا اگر دوباره چنین سخن گفته شد، بایزید را بکشند. بایزید دوباره مست و بی خود شد همه آن وصیت‌هایش را فراموش کرد:

چون وصیت کرد آن آزاد مرد

هر مریدی کاردی آماده کرد

مست گشت او باز از آن سغراق زفت

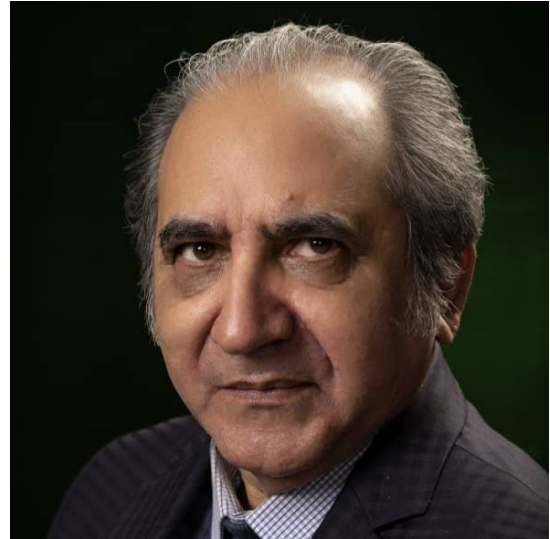
آن وصیت‌هایش از خاطر برفت

زمانی که فروزه‌های خدایی وجود انسان عارف را پر میکنند، زمانی که حق بر وجود انسان چیره میشود، دیگر عقل ظاهر او از کار می افتد و آن زمان دیگر حق است که از زبان این انسان سخن میگوید و انسان فنا شده در حق، چون نفشش و من دروغینش به کلی نابود شده، مجرای می شود برای جاری شدن خدا در دنیای مادی. عقل در واقع همچون پاسبان و پلیس

خوی شهرین ده فولکلور حاققیندا چابالار

علیرضا ذیحق

علیرضا نابدل و ناصر احمدی دن سونرا آن قاباقجیل و یورولماز فولکلور وورغونو کی خوی فولکلورونون توپلانماسی اوچون بؤیوک جهدی اولوب ، " علی ظفرخواه " (۴) دیر کی بوگونه جان اونون دؤرد کیتابی خوی فولکلور خزینه سی نین نه قدر زنگین و چئشیدلی اولدوغونو ، ثبوت و عیان اندیری. ظفرخواه ین کیتابلاری ایران اسلام انقلابین دان سونرا آردیجیل یاییلاراق، اونون توپلادیقی خام ماتریال لارکی فولکلورون مختلف نوع لرینه شامل دیر، اؤز یئنی لیک لری و امانت دارلیق لاری لا، آذربایجان فولکلورونون اینکیشافیندا بؤیوک رول اویناییر.

سیرا ایله گلدیک ده " پرویزیکانی زارع " (۵) دن گرگ آدآپاراق کی ۱۳۵۰- نجی ایل دن بئله ، فولکلور توپلامادا بؤیوک خیدمتی اولور. اونون فولکلور حاققیندا توپلادیقی معلومات لار، بوتون لوک له بوگونه جان چاپ اوزو گؤرمه سه لرده ، " آذربایجان شفاهی ائل ادبیاتی " آدلی کیتابی کی ۱۳۸۰- نجی ایل ده نشر اولور، اون نه قدر چالیشقان و ایمان لی آددیم لار آتماسینا ، دلالت اندیر.

ایران اسلام انقلابین دان سونرا ، خوی فولکلورو (۶) منیم تلاش لاریم لا تورکجه مطبوعاتدا اؤزونه بؤیوک بیر یئر آلاراق خوی فولکلورونون اؤرنک لری " وارلیق ، " دده قورقود " ، " اولکر " ، " انقلاب یولوندا " ، " آذری " ، " صاحب " ، " دیلماج " ، " اورین خوی " ، " نوید آذربایجان " و " ائل بیلیمی " کیمی درگی لرده نشر اولونور. آنجاق منیم ین بیر حکایه یازاری اولدوغوما گؤره ، توپلادیقیم خوی ناغیل لاری و خوی عاشیق داستان لاری ، خوی فولکلوروو هابئله آذربایجان آغیز ادبیاتی نین سرگی سینه داها تا ئیرلی بیر ایز قویور. بو ایش لردن اوچ جیلد لیک " حماسه و محبت در ادبیات شفاهی آذربایجان " کیتابینی چیخارساق کی فارسجا دیلین ده یاییلیر ، باشقا اثرلریم آذربایجان تورکجه سین ده چاپ اولورلار کی بو سیرادان ، بوکیتابلاری آدآپارماق اولار: " خوی ناغیل لاری " ، " خوی عاشیق لاری " ، "

آذربایجان شفاهی خلق ادبیاتی و ائل بیلیم لری نین ییغیلیب توپلانماسی اوچون، خوی دا ایلک چابانی "علیرضا نابدل " (۱) گؤستره رک، اونون ایلک یازسی بو خصوصدا ، ۱۳۴۰- نجی ایل ده "احمدشاملو " نون " کتاب کوچه " سین ده اؤزونه یئر آلیر. " کوپه خانین ناغیلی " کی کیهان قازئی نین " کتاب هفته " درگی سی نین ایلک نمره سین ده " قصه آقا کوزه " عینوانی له " نابدل " طرفین دن فارسجا یا ترجمه اولوب یاییلیر، اونو گؤستریر کی علیرضا نابدل خوی دا معلیم چی لیک ائتدی یی ایللر، خوی فولکلورونون توپلانماسی اوچون ایلکین تلاش لاری باشلاییب دیر. حتتا اونون شاگردلرین دن " ناصر احمدی " (۲) کی ۱۳۸۹- نجی ایل ده " تورک بایاتی لاری " (۳) کینابینی نشر ائتمک له آذربایجان فولکلورونون ان دولغون بیر اثرینه ایضا آتیر، نابدل ین هله ده سارسیلمامیش و گله جک نسیل لرده کی فولکلور سئوگی سی نین یاشاتماسینی ، آچیق آیدین گؤستریری.

بو سون ایل لرده خوی لو لاردان بیرى " محمد علی کریم زاده تبریزی " (۱۰) لندن ده یازدیقى " یادواره خوی " ادلی بیر کیتابدا ، کئچمیش خاطیره لردن سؤزآچاراق خوی شهری نین بیرپارا اجتماعی رفتار، دب و رسم لرین ده دقیق ایضاح لار لا بحث اندیر کی او کیتاب دا گلن معلومات لار، فولکلور آراشدیرما و تدقیق لرینده ، آذربایجان دیل، فولکلور و ادبیات عاشیق لری نه گرچک بیر قاینای کیمی دیر و اؤز نوعین ده دیرلی.

غلام حیدر داستانی " ، شاه اسماعیل داستانی " صیدی داستانی " ، احمد ایله عدالت داستانی " و بو اثرلر اینترنت سیتة لرینه ده یول تاپاراق الکترونیک کیتابلار شکلین ده ، گئیش مقیاسدا بو تون دونیادا یاییلاراق ، تورک دیللی خلق لر طرفین دن دفعه لرجه اوخونوب و اوزه رین ده تدقیقات آپاریلیر. (۷) بو تلاش لارین آردی آراسی کسيلمه دن ، ۱۳۵۲- نجی ایل دن بئله ادامه سی واردیر. دکترحمید سفیدگر شهانقی بو خصوصدا بئله یازیر: " ذیق ، آذربایجان فولکلورونون جان دامالارینی بدیی مدرن حکایه یه داشی یارق، ایران حکایه سی نین قاباقجیل یازیچی لارین دان بیرى ساییلیر و بهرنگی ، ساعدی عنعنہ لری نین دوامینا چالیشیر. ذیق ، مختلف ایل لرده " دده قورقود " ، اورین خوی " و اندیشه فرهنگى " ژورنال لاری نین باش یازاری اولاراق ، خوی فولکلورونون پایلماسی ، توپلانماسی و ایتم باتماماسی اوچون ، آردیجیل بیر چابا سی دا اولوبدور. قئید ائتمک کی اونون توپلادیقى ماتریال لارعمومیت له ، خوی ون سؤکمن آوا وچایپارا منطقه لرینه عایید اولاراق ، آناسی علویه خانیمین دیلین دن ائشید یب یازدیقى ناغیل لارین دا ساییسی و یئنی لیک لری چوخ گؤزه گلیم دیر. " خوی دا فولکلور حاققیندا چالیشان لاردان بیرى ایسه دوکتور حمید سفیدگر شهانقی (۸) دیرکی چوخلی آکادمیک و تدقیقی ایش لرین مؤلفی اولوبدور و ایران اسلام جمهوری سی نین رسمی "رادیو" سونون ، فولکلوربؤلومون ده گؤره و آپاریر. بو تدقیقاتچی و یازیچی لاردان باشقا ، گرک خوی جماعتی نین اؤزون دن ده آدآپاریلارا کی بیر دؤورده ، سید ابوالقاسم انجوی شیرازی (۹) نین تهران رادیو سوندا سوندوغو " فرهنگ مردم " پراگیرام لاریندا، اوصداقت لی بیر امانت دارلیق لا، خوی دان جماعت طرفین دن یوللانان معلومات لاری ، تألیف ائتدی یی کیتابلار دا توپلایاراق ، اونلارین زمان یغماسین دان قوتورلماسینا بؤیوک چابالاری اولوبدور.

- ۱- علیرضا نابدل (۱۳۲۳- ۱۳۵۰) ، شاعیر و یازیچی
- ۲- ناصر احمدی (۱۳۲۹) آذربجان فولکلورو حاققیندا " دئیرلر " ادلی و " تورک بایاتی لار " کتابینی نشر ائذن تدقیقاتچی
- ۳- تورک بایاتی لاری تهران - نشر تکدرخت ، بیرنجی چاپ ۱۳۸۸ - ۱۰۴۹ صحیفه - شماره کتابشناسی ملی : ۷۴۱۲۴۷۱
- ۴- علی ظفرخواه (۱۳۲۱ ه.ش - خوی) ، ظفرخواه ین ایلک اثری " آتا بابالار دئییب لر " ایدی که اونون آردیجا " فولکلور خزینه سی " ، " ائل بیلگی ثروتیمیز " و " دیرلی ائل میراثی " و... کیتابلاری چاپ اولوبلار.
- ۵- پرویز یکانی زارع (۱۳۲۱) ، یازیچی و تدقیقاتچی. اونون فولکلور حاققیندا " آذربایجان شفاهی ائل ادبیاتی " کیتابی چاپ اولوبدور.
- ۶- علیرضا ذیق (آغ چایی ، ۱۳۳۸ - خوی)
- ۷- ذیق ین الکترونیک کیتابلاری نین آدرسی <http://ghafaseh.ir/ebook/11198>
- ۸- دکتر حمید سفیدگر شهانقی (۱۳۴۶ - خوی) ، یازیچی ، شاعیر و ژورنالیست . اونون کیتابلارین دان " ترانه های کار در آذربایجان " و " جشن شب یلدا در ایران " ، فولکلور حاققیندا ان آدلیم کیتالاردیلار.
- ۹- سید ابوالقاسم انجوی شیرازی (۱۳۷۲- ۱۳۰۰) ، ایران فولکلورو ساحه سینده چالیشان بیر یازیچی ایدی کی اونون " تمثیل و مثل " ، " آداب و رسوم زمستان در ایران " کیتابلاری چوخ معروف دولار . علیرضا ذیق اونون " آذربایجان دا قیش مراسیمی " ادلی کیتابینی ، آذربایجان تورکجه سینده ترجمه ائده رک یاییب دیر.
- ۱۰- محمدعلی کریم زاده تبریزی (۱۳۰۱ - خوی) ، یادواره ی خوی کیتابی نین مؤلفی دیر. یاد واره شهر خوی (چاپ اول ، لندن ۱۳۸۰ ، چاپ دوم : انتشارات سرمدی - تهران ۱۳۸۸ به کوشش : مجمع خویی های مقیم استان تهران)

آذربایجان فولکلورونون نوع لری

علیرضا ذیق

آذربایجان شفاهی خلق ادبیاتی و فولکلوری حاققیندا تدقیق آپاردیقدا، اونون نه قدر مضمون و نوع جهتین دن زنگین اولدوقو گۆزه چارپیرسا دا، آن بؤیوک بیر نقصان و بوشلوغودا دویوب – قانماق چوخ چتین دئییل . اودا آذربایجان فولکلورونون مختلف نوع لری نین دوزگون بیر سایاقدایا بیر – بیر ساییلیب ، آیریلیب و معین ائتمه مک دن و بوتون لوک له بیر یئره توپلا نما ماغیندان عیبارت دیر. خصوصا کی آل ده اولان آراشدیرما و تدقیق لره باخدیقدا ، ژانر جهتین دن آذربایجان فولکلوروندا بیر گه و واحد بیر سؤزه راست گلمه مک له بیر لیک ده ، گاهدان فولکلورون بعضی ژانر لاری دقیق تعریف لن مه بیر و چوخلی ژانرلارا دا اصلا ایشاره اولماییر . نجه کی حؤرمتلی یازیچی " دکتر جواد هیئت " ، تألیف ائتدیگی " آذربایجان شفاهی خلق ادبیاتی " کیتابیندا فولکلورون مختلف نوع لرین ۱۰ یئره بؤلوب و " آذربایجان فولکلورون دان نیمونه لر " کیتابی نین مؤلیفی بؤیوک تدقیق چی و فولکلور شناس " دکتر سلام الله جاوید " بو

خصوصدا ۲۰ بؤلوم ده سؤز آچیب . آمما هر ایکی کیتابدا قئید اولونان حیصه لرین سایینا باخمایاراق و اونلاری تنقیدی جهت دن نظره توتمادان ، بعضی ژانرلارین تعریف و خصوصیت لری اوخوجولارا چاتدیریلمیرو بئله لیک له او نوع لردن دوزگون بیر چرچیوه اساسیندا بحث اولونمور.

مثلا " دکتر جواد هیئت " ، معین ائتدیگی فولکلور نوع لری نین ۸ – نجی حیصه سینده تکجه " ناغیل لار " کلمه سینه و او اساس دا سؤز آچماغا کیفایت له نیر سه ، " دکتر سلام الله جاوید " ، " ناغیل لار " و " ناغیل یاراشیق لاری " عینوانلارینا ایشاره ائدیر . آمما اونلارین هانسی خصوصیت لره مالیک اولدوقلاریندان سؤز آچماییر . تکجه بیر آز دقت یئتیره نده گؤرونور " ناغیل یارا شیق لاری " همان ژانر دیر کی بؤیوک یازیچی و اوشاق ادبیاتی نین آدلیم سیماسی " صمد بهرنگی " اونلاری " قوشماجا " عینوانیله آدلاندیریر و بو اساس دا " قوشماجا لار " عمومیت له موزون و ریتمیک سؤز لر و شعر لر دیر کی شفاهی خلق ادبیاتی نین باشقا نوع لرین دن تام حالدا فرق له نیر لر. " علیرضا نابدل " دئمیشکن : " قوشماجالار دا خاص و معین بیر مطلب دن سؤز آچیلیمیر . اونلار بیر تابلویا اوخشاییر لار کی مختلف رنگ و تصویر لر ایله دولو اولماقلا بیر لیک ده ، اؤز لرینه مخصوص بیر خصوصیت و یگانه لیک لری وار. قوشماجالاری بیر عیبارت له ایسه " اوشاق نغمه لری " آدلاندیرماق اولار . اونلار تئز لیک له اوشاقین ذهنین ده نقش اولوب حافیظه نین تقویتینده بؤیوک رل اویناییر . اوشاقین تخیل قووه سین ایشه سالیر و گؤزل لیک لری دویوب قانماق دا اونلارا یاردیم گؤستریر... بعضا ده قوشماجالار معین بیر وزن دن آسیلی اولمایاراق ، ناغیل لار دونیاسینی خاطیر لادان سئویملی تابلو لار کیمی دیر...*"

بورادا قئید ائتمک لازیم دیر کی هم " دکتر جواد هیئت " و هم ده " دکتر سلام الله جاوید " *** آذربایجان فولکلورونون بؤیوک شاخه سی اولان " سایلاری " اؤز بؤلمه لرین ده گتیر مه مک له برابر " کوچه – بازار دیل ،

آذربایجان عاشیق یارادیجیلیقی

و

«غلام حیدر» داستانی

علیرضا ذیق

آذربایجان عاشیق یارادیجیلیقی، زنگین ائل ادبیاتی و موسیقی سی ایله درین ایلگی قوراراق، یوز ایل لردن بری خلقین یاشایش، آرزولار، آجیلیق لار، دؤیوش لر، قورتولوش لار و اؤلکه نین باشندان کئچیرتدیگی تاریخی واقعیت لرین پارلاق بیرگوزگوسو اولوب ائل ییغینجاق لاریندا سازلا سؤزله میدانا چیخارکن خیال قوه سیله بدیعی بیر جلوه تاپیب دیر.

عاشیق لار ساز موسیقی سی نین چوخ چئشیدلی الوان هاوالارینی عصیرلر بویو یاشاداراق اونلاری یوکسک تاثیرلی یارادیجیلیق لاینداکی عمومیتله شعرایله محبت و قهرمانلیق داستانلاری دیلار ایشله دیرلر. داستان لاردا شعر ایله نثر چی یین به چی یین قوشالارکن، شعرلرین موضوع و مناسبتیندن آسیلی اولاراق هر بیر داستاندا اونلارجا موسیقی هاواسی ترنم اولونور. کئچمیش لرده عاشیقا «اوزان»، سازا «قوپوز» و داستانا «بوی» دئییلسه ده ۱۳-۱۴ نجی عصیر لردن بئله «عاشیق»، «ساز» و

اصطلاح و تعبیر لری " نی و خرافاتی اینام " لاری بوسبوتون اونوتموشلار. بو باخیم دان آذربایجان فولکلورونو چوخلو آیریجا بؤلوم لره آیر ماق اولسادا ، آن چوخ یاییلمیش نوع لر عیبارتدیلر :

- ۱- اسطوره لر (ده ده قورقود بوی لاری و ...)
- ۲- داستان لار (کوراولو ، عاشیق غریب ، اصلی کرم و باشقا عاشیق صؤحبت لری کی مخاطب لری بؤیوک لر دیلر.)
- ۳- عاشیق داستانلاریندا اولان قوشمالار، دیوان لار، گرایلی لار ، تجنیس لر و باغلاما لار
- ۴- ناغیل لار (آنا- بابا لار دلیندن اوشاقلار اوچون سؤیله نیلن داستانلار.)
- ۵- قوشماجالار
- ۶- تاپماجالار، یاهاالما جا لار، مسئله لر (دکتر جاوید " یاهاالماجا " و " مسئله لر " حاققیندا اؤز فولکلور کیتابیندا ، لازیم اولان ایضاح لاری وئریب دیر.)
- ۷- ماهنی لار
- ۸- لایلا لار
- ۹- نازلامالار
- ۱۰- سایالار
- ۱۱- آغی لار
- ۱۲- بایاتی لار
- ۱۳- مزه لی سؤزلر (لطیفه لر)
- ۱۴- آتا لار سؤزو
- ۱۵- آتالار سؤزونون کؤک لری
- ۱۶- اوشاق اویون لاری
- ۱۷- ملی نمایش لر (کوساگلین ، چؤمچه گلین و ...)
- ۱۸- ملی رقص و موسیقی لر
- ۱۹- ائل عادت ، عنعنه و رسم لری (دوغولوش ، توی ، یاس ، بایرام و فصیل لره مربوط مراسیم لر)
- ۲۰- کوچه - بازار دیل ، اصطلاح و تعبیر لر
- ۲۱- خرافاتی اینام لار (موهومات)

* نابدل ، علیرضا . فولکلور و ضرورت تدوین آن ، مجله وارلیق ، شماره اول ، ص ۳۲
 ** هیئت، جواد. آذربایجان شفاهی خلق ادبیاتی . تهران . وارلیق ، ۱۳۶۷، ص ۳۲
 *** جاوید ، سلام الله. آذری فولکلور صفحه لری . بی جا : بی نا، ۱۳۵۹ ص ۴ و

«داستان» سۆزلىرى نىن خلق دىلىندە بۇيوك بىر وارلىق و اۆزەل لى بى اولور.

آذربايجان فولكلورونون باشقا نوعلىرى كىمى عاشيق داستانلارىدا مين ايل لردن آخىب گلن ائل، دىل و تاريخىن گئنىش ايزلرىنى اۆزوندە عكس ائتدیره ركن، ۱۶- نجى يوز ايل لىك ده أن درين تأثيرلى بىر خلق ادبياتىنا چئوريلير و اۆز اجتماعى گوجو و ادبى- بديعى دولغون لوغو ايله ياشار بىر حيات تاپير. آذربايجان شفاهى ائل ادبياتى نىن بو دولغونلو غونا باشقا علتلر سايماق اولسادا «يللر بويو يازىلى ادبياتىمىزىن يارانماسى اوغروندا وجودا گلن تضيق لر» داها آرتيق دقتە لايىقدير.

عاشيق داستانلارى نىن يارانىشى ۱۱-۱۰ نجى عصرلرده فورمالاشان و كتاب «دده قورقود» بويلارى اوسلوبوندا قورولاركن، عاشيق صنعتى نىن انكشافىندا ۱۶-۱۷ نجى يوز ايل لىكلرين تأثيرىنى اونوتما مالى يىق. خصوصاً اجتماعى- سياسى و ضعيتە باخديقدا شيخ صفى اولادلارى شاه اسماعيل و بيرنجى شاه عباسين سياسى و معنوى نفوذلارى، آبادانلىق تلاشلارى، ايش قابليتلىرى ايراندا بۇيوك بىر امنيت و دينچ ليگه ميدان آچىبان صنعت له تجارتده چوخلو باشا ريلار آلدە ائديلير و جمعيت چوخالاركن اقتصاد گچ له نير. أمما بيرىنجى شاه عباس «آذربايجان دىلى نىن حورمتىنى سينديرير» و حكومت دىلىنى توركجه دن فارسجا يا دگيشمك له او كۆكلى و درين اورەك باغلى ليقىنا كى آذربايجانلى لار لا صفوى لر آراسىندا وارايدى سون وئير. بئله ليك له ۲۵۰ ايل لىك صفوى حكمدارلىقىندا بيرسيرا كۆتولوك لر، ظلم لر، عدالت سىزلىك لر، چيركىن مناسبتلر و آجىناقلى آغير شرايطلرده آز اولمايىركى آزادلىق سئوهر خلق طرفىندن جوشغون اعتراضلارا او غرايىب بۇيوك قىاملارا سبب اولوركى زامانىن گئدىشى له بونلارين هاميسى عاشيقلارين الهام قايناق لارىنا چئوريلير.

او دؤوره ده عاشيق صنعتى نىن گوجلن مه سينه يارديم يئتيره ن عامللردن بيرى ده قهوه خانالارين وجوددا گلمه سى دير. بيرىنجى شاه عباس زمانى قهوه خانالارى مدنيت اجاقلارى كىمى قيمت لندير سك هئچ ده يانىلما ميشيق. شاعيرلر، صنعتكارلار، موسيقى سئوهرلر، رساملار، تاجرلر، اعيانلار و هامى جماعت، قهوه خانالارا توپلانىب مباحثه آپارماقلا اىلنجه لى ساعاتلار كئچيريديلر. هم ده شاهنامه و باشقا قهرمانلىق داستانلارىنى دىنله مه يه گؤره، جماعت قهوه خانالارا گئديب بو ايشين رونقىنه گونوگوندن آرتيردى. سازچى نىندە ائل- اوبا دولاشان صنعتكار عاشيقلاردا، قهوه خانالارا ييغىشيب جماعت اولارين ساز- صحبتىنى دىنله مه يه مازاق گؤستيريديلر. هله ده كى هله دى آذربايجان شهرلرينده «عاشيقلار قفه سى» آدىلى بىر قهوه خانايا هميشه راست گلەك اولور. عاشيقلار اوردا بىر - بيرلريله و قاباغ قارشى اوخويوب ائلين ايندى سيندن و كئچميشيندن فايدالاناراق دونيا شهرتلى محبت و قهرمانلىق داستانلارى نىن يارادىجى سى اولوبلار.

نسلدن نسله و سينه دن سينه يه قورونوب ساخلانمىش شاه اسماعيل، كوراوغلو، عباس و گولگر، عاشق غريب و اصلى كرم كىمى عاشيق داستانلارى او دؤوره لردن منشأ تاپاركن تكجه آذربايجان يوخ بلكه دونيا فولكلورونون أن اونودولماز و پارلاق صحيفه لرندن ساييليرلار و خصوصاً ۲۰ نجى عصرين بۇيوك يازىچى و موسيقى اوستادى «عزيز حاجى بيگوف» ون «اصلى كرم» و «كوراوغلو» داستانلارى اساسيندا ياراتدىقى آپرالار بوتون دونيا تئاتر، ادبيات، و موسيقى سئوهرلرين استقبالىنى قازانىب ياشار بىر شاه اثرلر كىمى قيمت له نير لر.

۱۶- نجى عصرين اول لرىندن باشلا ياراق عاشيق قربانى، عاشيق عباس توفارقانلى، سارى عاشيق، عاشيق واله، خسته قاسيم، امراه و اونلار جا اوستاد عاشيقلارين آدىنا راست گلەك له برابر بو عاشيقلارين

غلام حیدر داستانی «اوغولون آتا دالیجا اوزاق سفره چیخماق» سوژه سی اوزه رینده قورولسادا، داستاندا باش وئرن ماجرالر اساسیندا، خلقین آن سئودیکی محبت داستانلاریندان بیرى ساییلیر. غلام حیدرین آتاسی «شاه عباس» دیرکی آذربایجانا گلدیکده، اؤز آد سانیینی بیلدیرمهدن تاجیر لباسیندا دلشاد لا ائوله نیر و آز بیر مدت ایچره اونو بوراخیب گئدیر. او وصالدان حیدر آدلی بیر اوغلان دونیا یا گلیرکی بویا-باشا چاتدیقدان سونرا، آتاسی نین کیم اولدوغونو اؤیره نمک ایچون اوزاق سفره چیخیر. آتاسیندان ائده ائندیکی نشانلارلا، اؤلکه دن اولکه یه دولاشیب اصفهانا گئدیر. غریب چی لیکله حیاتینا دوام وئردیکده، بیر گئجه کی شاه عباس لا آلا ه وئردیخان وزیر، درویش پالتاریندا اصفهانی دولاشیردی لار حیدره راست گلیرلر. شاه عباس اونو «غلام» عنوانی له سارایا آپارسادا اوندان گؤردویو لیاقت، شجاعت و دوشونجه یه خاطر «قوللر آغاسی» عنوانی له حیدره بؤیوک بیر مقام وئریر و اوندان بئله سارایدا «حیدر بگ» آدیله شهرت تاپیر. آما بیر سیرا حسادت لره اوغراییب قیرخ غلامین قاتیلی اولور. گئری یه دؤنمک ایچون هئچ یولو قالمایان حیدر بیگ، بیرجیرانین دالیجا باش آلیب گئده رکن، حیاتی بوسبوتون ده ییشی لیر. آلی هر یئردن اوزولوب چاره سیز حالدا صاباحینی دوشونه رکن، شیعه مذهبی نین بیرینجی امامی حضرت علی نین نورانی سیماسینی یوخودا گؤروب حضرتین گؤستریش لری اساسیندا، معنوی بیر گوج تاپیب سارسیلما دان یولا دوشور. جیرانی ایزله رکن کشمیر شاه ی نین قیزی، سوسنبری گؤروب اونون سئحیرلی گؤزه ل لیک و ملاحظی غلام حیدری واله و مفتون ائدیر.

بوسئوگی نین شیرین گونلری اوزون سورمه دن، آجی لیق لار قاطار- قاطار کاروانلا شیب هجران توزی حیاتلارینی بورویور. غلام حیدر سئوگی یه باغلانان بیر باخیش ایله ساده جه أسسه ده، دؤیو شجول و مغرور بیر روحی ده وار و ساده لیک له عشقینه چاتماق

قوشدوغو شعرلرایسه، زنگین بیر میراث کیمی زامانلا آیقلا شیب شفاهی ائل ادبیاتیمیزی یوکسک زیروه لره قالدیرسادا، آن چوخ یایلمیش شکل لر بونلاردیلار: «قوشما، تجنیس، اوستادنامه، دئییشمه، مخمس، دیوانی، تصنیف». ساز هاوالاری نین دا مختلف آدلاری اولدوقدا بو هاوالارا اشاره ائتمه لی ییک: «غربتی، هجرانی، کسمه هجران، بهمنی، مصری، گوزل لمه، حلبی، تاجری، سه ماهی، قارص، امراهی، شرقی، جنگی و ...». عاشیق ادبیاتی نین توپلانیب نشر ائدیلمه سی، ایلک دفعه اولراق مطبوعات صحیفه لرینده اؤز انعکاسینی تاپارکن ۱۹۲۷ نجی و خصوصاً ۱۹۳۰ نجی ایل لردن بئله جدی تدقیقات و ده یولی آراشدیرمالارا اوغراییر و توپلانان اثرلر، مختلف کتابلار شکلینده دفعه لره چاپ اولونورلار. آنجاق هله ده بیر سیرا بوشلوق لاری اونوتما مالی ییق و اودا چوخلی عاشیق داستانلاری نین زامان گئدی شی له اونودولماسی و اوستاد عاشیق لارین وفات ائتمه سی اوزره، اونلارین آغزیندان بو ادبیات اینجی لری نین آلینیب یازیلما ماسی دیر.

عاشیق صنعتی حاققیندا یازیلیمیش کتابلارا باخدیقدا، قبا قجا سایدیقیمیز داستانلاردان باشقا نوروز و قنداب، طاهر زهره، لطیف شاه، شاه سیف الملک، محمد و گلندام، قاچاق نبی و قاچاق کرم کیمی داستانلاردا اوغراییری کی اونلارین توپلانماسی ایچون تلاش آپاریلسادا، تأسفلر کی چوخلو داستانلارین آدلاری دا حتی چکیلمه ییب. «صیدی»، «علی شاه» «احمد ابراهیم» و «غلام حیدر» داستانلاری بو خصوصدا داها آرتیق تدقیقه لاییق دیر. بو گرکلی ایشه بیر باشلانیش اولراق، غلام حیدر داستانی نی اؤنجه آنام دان و سونرا بوتون لوک له خوی لو عاشیق اصلان، اورمولو عاشیق دهقان و باشقا اوستاد عاشیق لار آغزیندان ائشیدیب توتو شدوروب ازبردن بیلهرک ۱۳۶۰-نجی ایل قلمه آماقلا ۱۳۷۶-نجی ایله کیتاب شکلینده تبریزده نشر اولوتور. بو داستان حاققیندا بیر پارا سؤزلری قید ائتمه لی ییک.

دوشونجه‌لری اوزره بیر اسطورییه چئوریلیب اسکندریله خضرکیمی بیر شخصیت صاحبی اولور. ناغیل‌لار دونیاسینا یول تاپان بو سلطان، اؤز عصرینده تبلیغ اولدوغو کیمی عاشیق داستانلاریندا ایسه عمومیت‌له تاجر و درویش پالتارلاریندا خلق ایچینه گئدیپ اونلارین دردینی بیلمه‌یه و اؤلکه‌نین دورومون دان خبر توتماغا تلاش گؤستریر.

غلام حیدر داستانین دا ایسه تاجر پالتاریندا اؤلکه‌لری دولاشیپان درویش صورتینده کوچه بازارا گئدیپ ازیلمیش خلقی سورارکن اؤلکه‌دن خبرتوتور. آنجاق اونوتماق کی آذربایجان فولکلوروندا بو سلطانا بسله‌نن سئوگی هئچ ده تصادف اوزره دئییل نییه کی فرانسه‌لی «شاردن» ین ۱۷ نجی عصرده یازدیقی سیاحتنامه‌ده ایسه بئله‌بیر سؤزه راست گلیریک کی: «اوزامانکی بو بؤیوک سلطان گؤزونو دونیادان یومدو، آبادانلیق و رفاه‌دا ایران‌دان کۆچ ائتدی» آنجاق اؤلکه‌ده یئترسیزلیک لرده چوخ‌ایدی کی او جمله‌دن ۱۶۲۹ نجی ایل‌ده طالش‌ده ازیلمیش کوتله‌لر طرفیندن فئودال اصول اداره‌سینه قارشى بیر پاراقانلی قالخیش و اعتراضلار گئدیر. ها بئله اجتماعی-سیاسی وضعیتى دیشدیرمک آماجی‌له

اوتوز ایل‌دن آرتیق سارسیلماز بیر روح‌ایله دؤیوشن جلالی‌لر، خلقین حقین امه‌یین زای ائده‌ن خان بیگلر ایله حاکیم‌لره قارشى جوشغون و یئنلیمز بیر خلق قیامی نین باشچی لاری اولورلار. کور اوغلو داستانلاری ائله بو دؤیوش لرین فولکوریک تمثیلی‌دیر.

ماراقلی سی بوراسی دیرکی غلام حیدر داستانی نین باشلانیشیندا شاه عباسین یوخوسوندا، آذربایجان اؤلکه‌سی توستولو دومانلی گؤرونورکی بودا جلالی‌لر، طالش‌لر و قاراباغلی میخلی باباقیم لارینا اشاره اولموش اولای بیلهرکی آذربایجانین دؤردبیر یانیندا اوز وئریمیش.

ایسته‌میر. باش اوجالیق لا یاشاماق و سئودا اوغروندا هر تهلوکه‌یه دؤزمک، اونو دؤیوشجول بیر قهرمان کیمی مبارزه‌یه چکیر و اؤز رشادت و ای‌ییت لی‌یی نتیجه‌سینده، سئوگیلی سی سوسن‌بری اؤز وطنینه آپارماق ایسته‌ییر. اصفهانا چاتدیقدا، غلام حیدری سوچ‌لو بیر قاتل کیمی یاخالاییب سوسن‌بری ده‌شاه سارایینا آپاریرلار. توتوقلو حالدا غلام حیدر آغیر گونلو کئچیری‌ن، سالا سؤزله اؤز طالعی‌ندن ، آناسیندان، سئوگیلی سیندن، اوزونو هئچ گؤرمه‌دی‌یی آتاسیندان دانیشار کن غلام حیدرین شاه عباس اوغلو اولدوغو آنلاشیلیر. شاه اونو باغیرینا باسیب سوسن‌بریه غلام حیدرین تویون توتماق ایچون، جمشید شاه ایله غلام حیدرین آناسی دلشادی دا اصفهانا چاغیریب دوواق

قاپا ایله داستان سونا یئتیر.

غلام حیدر داستانی باشقا داستانلار یا خلق رومانلاری کیمی آن کئچمیش واسکی دن قالمیش اسطوره و ناغیل لاردان کی واقعیت اونلاردا گیزلین و اوست اؤرتولودور فرق له‌نیر و بو داستان دا تاریخ دیله گلیب گئچکلر و اجتماعی-سیاسی حادثه‌لرین بیر سیرا ایزلری آچیق-آیدین آنلاشیلیر. آنجاق بئله‌نکی داستانلارلا تاریخین آن اؤنملی بیر فرقی اولورسا، اوایسه ماجرالرین بؤیودولمه‌سی و خیال عاملی‌له قاریشیب دویغولارلا قانادلایشیب اوچماسی‌دیر. بونا گؤره ایسه شاه عباسین تاریخی سیماسی کی کئچمیش لرده بیر سلطان ایمیش تکجه آذربایجان فولکلوروندا یوخ بلکه باشقا مسلمان شیعه‌لرین

احترام لا چکلیب باجاردیقجا اونلارین معنوی
دوشونجه و ایلاهی اعتقادلارینی خلق ایچره یایماقا
تلاش گۆستريله اورنک اولاراق غلام حیدر
داستانیندان بیر نئچه بیتي بیرلیکده اوخویوروق:

بیر درده اولدوم مبتلا

یوخدو بیر چاره قیلا

ای حسین شاه کربلا

سن سیزکی ساغالماز یاره

سینه دن چکهرم آهی

کمک اول شاهلارین شاهی

ای نجفین پادشاهی

سن سیزکی ساغالماز یاره

غلام حیدر داستانیندا آذربایجان ائل عادت و
عنعنه لرینه ده اشاره اولونورکی او جمله دن غلام حیدر
آنادان اولدوقدان سونرا ائل اوبا ییغشیب ائل لی یه اونا
بیر بیگ لیک وئرکن آدی اولور حیدر بیگ.

ادی- بدیعی جهت دن غلام حیدر داستانی اؤز
آخیجی لیک، چکی جی لیک و بعضاً اینانیلماز گؤزل
نثر و شعر دیلی ایله، عاشیق ادبیاتی نین آن دولغون
اؤرنک لریندن دیر.

بعضاً شعر قدر سئویملی بیر قافیله لی نثره ده آرا- سیرا
توش گلیریک. بو داستانین شعر و نثری کئچمیش
عصرلردن آخیب گلدیگی ایچون چوخ اسکی کؤکلی
تورکجه لغت لر داستاندا راست گله رکن فارسجا
قورولوشلو کلمه و ترکیب لرده آزدئییلر.

بنزه تمه و اوخشارلیق جهتیندن ده چوخ بدیع تشبیه لر
ایشله نرکن مثال و اصطلاح لارین ساییدای چوخ آرتیق
و زنگین دیر.

آرتیق اونودمالمالی ییق چوخ آزاجیق بیر ناغیل و
داستاندا وارکی شاه عباس دان کؤتولوک آد آپاریلیر،
کی بونلاردان بیر عاشیق عباس توفارقانلی
حیاتیندان الهام آلینمیش داستان دیرکی سئوگیلی
سین شاه ساراییندان قورتاماق ایچون انیش
یوققلوشلو بیر مبارزه حیاتی کئچیریر.

غلام حیدر داستانیندا «غلام» کلمه سین ایسه
آراشدیرمالی ییق اودا بوکی صفویه تاریخینه
باخدایقدا، غلام قول معنا سیندا یوخ بلکه عسکرلیک و
نظامی بیر مقام منصب کیمی شاهین آن یاخین و
گوه نلی سلاحلی قوه لرینه دئییلی بن بونلارین
باشچی سینادا «قوللر آغاسی» سؤیله نیردی کی بو
داستاندا، حیدر بگ غلام عنوانی له دربار گئتدیک دن
سونرا بؤیوک بیر مقام صاحبی اولاراق «قوللر آغاسی
حیدر بگ» آدلانیر.

کتاب «دده قورقود» دان باشلاناراق بوتون آذربایجان
عاشیق داستانلاریندا اسلام دینی نه عایید آنلایش و
شخصیت لردن یئری گلدیکجه صحبت آچیلیرکی
صفویه دؤورونده شیعه مذهبی نین گئینش مقیاسدا
یایلیب تبلیغ اولدوغو ایچون داستان قهرمانلاری،
حضرت علی (ع) و اونون اولادلارینا بؤیوک سایقی و
حرمت له یا ناشیرلار و دار دا قالارکن مولا علی
اونلارین یوخولارینا گلیب گؤستریش لری له قورتولوش
یولونو خاطیرلاییر. غلام حیدر داستانیندا ایسه
«یوخودا گؤردوکی عالم واقعه ده» باشلانان جمله لر له
بئله نکی بیر ایناملارا نئچه یول راست گلیریک.

آنجا ق بورادا بونو سؤیله مک کی او دؤوره ده «نقابت
اداره سی» آدلی بیر تشکیلاتدا وار ایدی کی باشدا
«نقیب» جنابلاری اوتوروبان، اون یئددی پئشه و
صنعت ایچون نظارت و کنترل ایشلری آپاریلیردی.
بوسیرادان درویش لیک، شبیه چیخارتماق، معرکه
قورماق، اویون بازلیق، شعبده بازلیق، ناققالیق و
عاشیق لیک کیمی صنعت لری آد آپارماق اولارکی نقابت
اداره سی نین تاپشیریقینا گؤره، گرکلی ایدی کی
پیغمبر خاندانی و هامی شیعه امام لاری نین آدلاری

تام تثبیتینی تاپدیقدان سونرا همین استقامتده گئرییه چکیلیمیه باشلا دیق. گئری چکیلرکن دشمن بیزی گۆردو. بیزی ائله بیر آتشه توتوموشدولار کی، آرتیق گیزلندییمیز یئردن ترپنه بیلیمردیک، ترپنسیدیک، مطلق گۆرهجک- دیلر، دشمنین دقتینی یاییندیرمالییدیق. آرخایا گۆندردییمیز معلوماتلاردان سونرا علاقیمیز کسلیمیش، سیلدریم داغلارلا احاطه اولونموش اراضیده هئچ نه توتوموردو. محاصرهده اولاندا، اوردان ساغ چیخاجاغیمیزا اومید آسالوناندا گروه اولاراق قارار گلیمیشدیک کی، بونلارین ایچینه بیر ولوله سالمالییق. او یوکسکلیین هر بیرینی گۆتورمهیه گوجوموز چاتاردی، اما دشمن یئنی قوهلرله اورایا هجوم ائدجکدی. فرمانده سرت و طلبکار بیر سسله:

-بیر نفری ده بورادا ایتیرمیجیک، صبرله، باجاریغیمیزلا محاصره نی یاریب بورادان چیخاجاغیق.
- جناب فرمانده، بیزی گۆروبلر، باشیمیزی چیخارماغا امکان وئرمیرلر.
- بیز اوللاردان دا احتیاطلی اولاجاغیق.
- نهجه؟
- گوندوزلر ترپنمین، گئجهلر حرکت ائدجیک.
- صبریمیز چاتمیر، - ائلما ناراضیلیق ائلدی.
- دؤیوشچونون صبرسیزلیگی اؤلومه برابردير. امره تابع اولون. هله گۆرهجک چوخ ایشیمیز وار.
- من غلبه بایراغینین بو تورپاقلاردا دالغاندیغینی گۆرمهینه قدر اؤلکم فکریم یوخدور.
- منیم ده.
- منیم ده.

کشفیاتچیلار یئرئیردن سسلندیلر، چیلغین ائلمارین اولنار کیمی دوشونمکدن، امره تابع اولماقدان ساوایی چارهسی قالمادی...
باش استحکام کشفیاتچیسینین صبری، تمکینی، کشفیات گروهونون بؤیوک عزمی سایه سینده بیز - بیر-بیریندن بیر-ایکی کیلومتر آراالی یئرلشن پستلارین آراسیلا، دئمک اولار کی، دشمنین بورنونون دییبله محاصرنی یاریب چیخدیق.

روسلان عمران اوغلو گئرییه دؤنرکن آياغینی ازدی. گلدییمیز یوللا گئری دؤنمک بیزه دؤرد گونه باشا گلدی. خمپاره، کاتیوشا آتشری آراسیندا اورتاداکي بالاجا

حکایه لر - اویکولر HEKAYƏLƏR ÖYKÜLƏR

آلینمیش قصاص

ALINMIŞ QISAS

SALATIN ƏHMƏDLİ

سالاتین احمدلی

برگردان : تانای شرقی

محاربه نین ایلک گونلریندن بیز کشفیاتچیلار حرکت کئچیمیشدیک. ۳۰ نفرلیک کشفیات گروهوموز اوچ دستهیه بؤلونرک دشمنین ایچریسینه سیزمیشدیق. امر واردی کی، بیز وضعیتیه اویغون محاربه نین گئدیشاتیندا خیریمیزه اولاجاق پستلاری، یوکسکلیکلری اله کئچیرمک اوچون معلومات توپلایاق. بیزه دؤیوشمک یوخ، آنجاق معلومات توپلاماق امری وئرلمیشدی. چونکی بیز ارمنیلرین ایچینده ایدیک. وضعیت گرگینلشسیدی، بیزه کمکه گلهجک امکان یوخویدو.

بیز ایکی پستون آراسیندا، او پستلارلا نسبتا دوزنلیکده یئرلشن پستدا نه قدر ارمنی جانلی قوه و تکنیکاسینین جعملشدیینی اؤیرنمک اوچون اون دؤرد ساعت او پستون آراسیندا دشمنین دقتینی چکممک اوچون سون درجه احتیاطلا کشفیات ایشی آپاردیق. وئردییمیز معلوماتلار

يوكسكلىين دىيىندە علاقه يارادا بىلدىك. بىزىم گروھوموزون دشمن طرفىندىن محو ائىلدى، يا دا اسىر گۇتورولدىوموز بارەدە گزن صحبتى دە گئىرىيە قايىدىب، آچىق اراضىدە علاقه قوردوقدان سونرا بىلدىك. اوشاقلار سىسىمىزى ائشىدىب اورا چكىردىلر، دشمن محاصره سىنى يارىب چىخماغمىزدا گروه رهبرىنىن چوخ سراسىتلىقلا ايشلتدى، تاكتىكاسى اولدو. ...اورادان امر آلدىق كى، كلىجر استقامتىندە گئتملىك.

كلىجر استقامتىندە حرەت ائىردىك. دشمن گلىشىمىزى دويموشدو. اوزل قوه لرین اۇزونو گۇرمەدن، سسىندن بئله قورخان ارمىلر بىز پستلارلا گىردىكجە قويوب قاچىردىلار. ساغ قالان ارمنى دۇيوشچولر اولوردو، پستلاردا ققىل پوسقويا دوشن دشمنىن دۇرد-بئش عسگرىنى بئله البىاخا دۇيوشلرلە بىزىمكىلر محو ائىردى. يانىمدا اولان آصف آدىلى حربىچىمىز اوچ دشمنى محو ائىدىب، يارالى حالدا سونونجونون شاه دامارىنى دىشلىرلە گمىرىب آچمىشدى. قولوندان يارالانان مرد اوغول سلاخلى دشمنىن اولدوغونو دئىيردى:

- شرفسىز گىزلىنىپ آرخادا، گۇردوك اونو، ياخشى يئردە گىزلىنىشىدى، آتىردى، بىزىم اوشاقلار اونو قارائلىقدا سئچە بىلمىردى، سورونه-سورونه يانىنا دوشدوم، سن دئمە، ايكىسى دە وارمىش، اونلارى جهنمە واصل ائدندە دويوق دوشدو، سلاحي منە سارى چئویردى. بىرىنىن آرخاسىنا گىردىم، اونو دلىك-دئشىك ائلدى، قولومدان دا آغىر يارالادى، جسدی آتیب، اۇزومو آتدىم اوستونه، تپىكلە سلاحي مى سالىب چئوریلندە بوينونو دىشلىرىمىن آراسىنا كئچىردىم.

- دئمەلى، دشمن قانى ايچدىن.

- ايت قانىيدى، آغزىما دیدى.

ساغلىقچى اونون قولونون ياراسىنى سارىيىب سولدان سىنەسىنىن دە يارالاندىغىنى گۇردو:

- بورادان دا قان آخىر، سارىمالىيام.

- اورادا دئىەسن، گلۇلە قالىب.

كمكلىشيب آصفىن جلىقه سىنى چىخاردىق، گلۇلە ايلششيب چىنىنىن اوست طرفىندە قالمىشىدى. امدادگر:

- آصف، اونو چىخارماق لازىمدى... - دئدى.

- چىخار دا، نىه دوروبسان؟

- آغىر اولاجاق.

- چك چىخار، ايشىمىز وار. - آصف چىنىنى اونا سارى ایدى.

- دۇزمەلىسن.

- دۇزەجم، جلد اول، سونرا دا بىر آغرىكسىجى وور، گئدك.

- سن گئرى قايىتمالىسان، بئله دۇيوشه گئدە بىلمىزن.

- سن ايشىنى گۇر... - آصف غرىبە بىر سرتلىكلە اونا باخدى.

امدادگر جاويد بو خصوصى تعىناتلىلارین آرتىق رفتارىنا بلد اولدوغوندان طىبب چانتاسىندان آلترى چىخاردى.

يارىم ساعتان سونرا آصف وورولان آغرىكسىجى اينەدن يونگوللشمىش حالدا فرماندهىن قارشىسىندا دورموشدو:

- عملیاتا باشلايا بىلرىك.

- بىر ساعتان سونرا كشفیات استقامتىندە حرەت ائدجىيك، اونا كىمى دىنجل.

- نىه بىر ساعتان سونرا؟

- امر بئله گلىب، آصف، امردىر.

- مهماتىمىز قورتارىب؟

- آز قالىب.

دشمن زود كندى استقامتىندن - قاراباغا دوغرو حرەت ائدن يوللا حربى ياردىم گۇندىردى. بىز دشمنىن ايچىندىن كئچىب همىن زودون قاراباغا گئدن يولونو توتمايلىدىق.

بىز او يولو چوخ بۇيوك صبرلە كئچدىك. سونرالار بىلدىك كى، همىن اون دۇرد ساعت اوغروندا دۇيوشدووموز يوكسكلىين يانىيلا تعىن اولونان استقامتدە حرەت

- او پارتلاسايدى، سس عالمه ياييلاجاقدى، پلانلاريميز بوشا چىخاردى. بيز دشمنين ايچيندييك، تصور ائديرسينيزمى؟ بيزه وئريلن امرى يئرینه يئتمىلىك. قاينان آراسينا دا مين قويوموشدولار، چاين كناريلا دا باسدېرميشدىلار، سو يويوب آپارميشدى، بيز بونلارين گوندوز يئرینی بىلدىك. گئجه يولا دوشجكدىك، ياخشى كى، دشمنين بو حيله سيندن ده خبر توتدوق.

- بونلار بو پارتلاييجىنى ايكي قاينان آراسينا نيه قويوبلار؟

- ال ووراند پارتلايلاجاقدى، گۇرونور، بعضى يوللاردا مينالى اراضيلر وار.

ائلمار امر وئردى:

- بيز گئجه حركته كئچجىك. چاين ايچيله يئريه-جىك. چاي مين ساخلايمىز، يويور آپاير، گئجه سويون ايچيله او يوكسكلىيه دوغرو يئريجىك. چاين ساغى دا، سولو دا مين دير، ياخشى كى، آشكارلادىق.

بىز يولا دوشدوك، چاين ايچيله گئديردىك، بىر دفعه آياغيم بىر مفتيله ايليشدى، احتياطدان چكمدىم، مفتيلرله باغلانمىش باشقا بىر تله ده ولا بىلردى. ايليلب دقتله باخديم.

- جلافلار اؤز طرفلرينه ده مين قويوبلار.

دۇرد ساعت بىز همين اراضيلرى آراشديردىق، خبر وئردىك. فرمانده داغين بئليله قالخاچاغيمىزى بىلدىردى.

بىز داغين بئليله ايرلييىردىك. قارشيدا بىزى داها سىلديريم داغلى يوكسكلىكلر گۇزلييردى. بىز چوخ چتينلىكله، آغير گرگينلىكله ايكىنجى يوكسكلىگى قالخمالى اولدوق. آيين ايشيغىندا ايكي طرفده كى پستلار آچىق-آيدىن گۇرونوردو. بىزى گۇره بىلرديلر. من ايرلييىردىم. قايا بئله يوخويدو كى، توتاسان، قالخاسان، داغين سرت چاپاچاقلارى الجكلىمىزى داغيدىب تۇكموشدو. من فرماندهه سسلندىم:

- يئريمك ممكن دئيل، سىز گلمين.

ائديردىك. هر يئر سىلديريم داغلارلا احاطه اولونموشدو، بىز دشمن پستلارينين آراسيلا گئديردىك، قايلاردان قوپان داشلار عكس-صدا يارادىردى، دشمنين دويوق دوشمه سینه سبب اولاجايندان احتياطلانيب يئرينده ده احتياطلا يئريمه ليدىك. امر آلميشدىق كى، آياغيمىزىن آلتيندان بىر داش پارچاسى بئله قوپوب ديغىرلانماسين، قايلارا دىيب عكس-صدا وئرمه سين، دشمنين ايچيندن كئچىپ ايرليديمىزى دويماسين.

بىز بىر يئر چاتاندا ارمنى سسلرى ائشيتدىك. آصف:

- ارمنيلر بىزى گۇروب.

- گۇرمه ييب.

- ارمنى نسه دئير.

- اونلار اؤز دىلرينده بىر-بىرينه نسه دئيرلر.

- بىزيمله علاقه سى يوخدو. بىز بورادان ايرلى كئچملىك.

دوغرودان دا اونلار بىزى گۇرمميشدى، آتش-زاد ائشيدىلمدى. بىر-بىرينه ياخين پستلاردان ارمنيلرين بىر-بىرينه نسه سؤيلدى، بىر-بىرينين سسینه جاواب وئردى آيدىنجا ائشيدىليردى... گليب همين پستا چاتدىق، پستا چاتاندا حيرت بىزى بورودو. پستلارين آراسى دوزنلييه آچىليردى. بىز اورادان ايرليمله، مركزه خبر وئرملىدىك. بورادا داغلارين آراسيندا سئت توتموردو. رابطه چى ائلتون آچىقلىق تاپىب علاقه ياراتماق ايستركن فرمانده يلاواش سسله پچىلدادى:

- احتياطلى اول، گۇره بىلرلر سنى، آچىقلىغا چوخ چىخما. رابطه چى ائلتون ايرليله ييب هارداسا اوتوز متر قارشيدا نيسه آياغىلا ووردو، فرمانده بونو گۇردو، او، گئرى دؤ-نده سوروشدو:

- نيدى آياغىنلا ووردوغون؟

- اورادا تانك عليه ينه پارتلاييجى پلاستىك مين وار، - دئدى.

- بوردا هر يان داغدير، تانك حركت ائدجك يئر ده يوخ. بو مين پارتلاييجى بورا نيه قويولسون؟ گئدك منه گۇستر، - دئيب فرمانده قاباغا دوشدو.

گئرى دؤنده:

- شرفسىزلر، پلاستىك مين لردىر. ياخشى كى، سن اونا تپىك ووراند پارتلامايىب، بو قايا سىخىلديغىندان بلكه ده ساغ قورتارمىسان. كىچىك بىر احتياط سىزلىق بىزى اله وئره بىلردى. دقتلى اولون.

نگاهی به حکایه های

میر جلال پاشایو

MİRCƏLAL PAŞAYEVİN
HEKAYƏLƏRİNƏ BAXIŞ

Dr.Hüseyin Şərqi
دکتر حسین شرقی

Mir
Cəlal

انتشارات «یازیچی» با نشر حکایه های میرجلال یک اتفاق خوب را ورق زده است که نثر آذربایجان دوره شوروی را به خوانندگان تقدیم کرده است. هم از این نظر که احتیاجات خوانندگان را مستجاب نموده و هم اینکه از زمینه نقد و بررسی و تحلیل محتوی نوشته های آنروز را فراهم آورده است. میرجلال وقتی شروع به نوشتن و آفرینش ادبی کرده بود که در نثر آذربایجان مرحله تکامل انجام می شد. چهره های قهرمانان مثبت در ادبیات بنحوی شکل گرفته بود. مهمترین مسئله در این زمینه شخصیت همین قهرمانان بود که چگونه باید تصویر می شدند و هر روز کاراکترهای متغیری از شخصیت های قهرمانان ادبی در ذهنها ساخته و پرداخته می شد و سخن ارزش و جایگاه خود را پیدا کرده بود.

در مرحله اول نثر آذربایجان شوروی شیوه های فردی در آثار هرکس بطور واضح به چشم می خورد. م.حسین موضوعات بروز اجتماعی را می نوشت. س.رحیم اف در زمینه شخصیت های پیچیده کاراکترهای مهمی را می نوشت. الیاس افندی اف نیز وقایع را از نگاه شعر بررسی می کرد. میرجلال نیز زندگی عادی مردم را ترسیم می نمود. من این جمله را از ایشان در متن های ادبی او بسیار

- باشقا چاره وارمی؟

- آیری یول تاپین، بورادان او طرفه یئریمک ممکن دئییل. الیمی توتاجاق بئله یئر یوخدور.

- اؤزونو قورو.

- حقینیزی حلال ائدین، - دئییب قایانین او تایینا توللاندیم، آرخامجا او بیر یولداشیم دا توللاندی. بیز او یئرلری چوخ چتینلیکله ده اولسا گلیب پستا چیخدیق، یول بویو ارمنیلرین سسینی ائشیدیردیک، اما سانکی بیزی گۆرموردولر، گۆرسه لر ده، بلکه ده قورخولاریندان گۆرممزلییه ووروردولار... بلکه ده...

بیز ایکیمیز ارمنیلرین الینده اولان او یوکسکلیکلرین آراسیلا چوخ چتینلیکله ده اولسا اوچ گونه اؤزوموز طرفه گلیب چاتا بیلدیک. بیزی اؤلموش بیلیردیلر. فرمانده هر ایکیمیزی قوجاقلایاندا حس ائتدیم کی، بؤیوک عذاب چکیر.

- دئدیم، یقین...

- اؤلدوک، یا دا محاصره یه دوشدوک؟ فرمانده، منیم آتام ۹۰-جی ایللرده ارمنی تررورونون قربانی اولوب. منیم اونلاردا قصاصیم قالیب، من او قصاصی آلمادان اؤلمرم. بونا آند ایچمیشم. نه اؤلوم، نه محاصره. بیز او گۆردویوموز پستلاری، یانیندان کنچیب گئتدیکلریمیزی اؤز گوجوموزله آلا بیلردیک. بیزه علاوه قوه ده لازیم دئییلدی، اونلارین قانینی ایچمه یه حاضر ایدیک.

- آلیریق، او انتقاملاری آلیریق، اما صبرله، بیز هله اؤز قومیزله بونوموزا دوشن ایشی گۆرک.

هفته لرله آددیم-آددیم گزدیمیز بو یئرلرده بیز آشکارلادیغیمیز پستلاری گۆتورمکله آرخادان گلن اوردو قوه لرینه یول آچارکن، عملیاتلار اوغورلو گئدرکن، گونلرله چکدیمیز عذاب-اذیتلری اونودوردوق... کلبجرین آزاد ائدیلمه سینده بؤیوک زحمتی اولان ایگید شهید، قاضی و جانباز اوغوللاریمیزین او داغلاردا، کئچیلمز سیلدیریملی یوللارلا نئجه متینلیکله دشمن قوه لرینین یئرلشدیی نقطه لری اؤیرندییمیزی ایندی سؤیله سم ده چوخلارینا ناغیل کیمی گلیر. اما بو بیر حقیقتدیر کی، او یئرلرین آزاد اولونماسی اوچون نئچه-نئچه ایگید اوغلانلاریمیزی شهید وئردیک، قاضی اولدوق... وطن اوغروندا جان وئرن اوغوللاریمیزا گووندیک...

در حکایه های میرجلال معلمی، مولفی را تحت تأثیر قرار می دهد. ایشان مداوم بسیار لایق شخصیت هایی چون آخوندزاده و عبدالله شایق است. برای بیان خواسته های جوانان حکایت های زیر که با عنوان «خواستگاریها برگشتند»، دختری گل می کارد و لیاقت میرجلال با توجه به نفس کار خود که معلمی است به رشته تحریر درآورده است. در دنیای نویسنده دوران جوانی و یا عبارتی خود جوانی دوران تخیل و واقعیت ها است. جهت رسیدن به آینده که از ضرورت وجودی زندگی بوجود می آید. در تقابل صنفی سالهای ۳۰ قرن بیستم ادبیات توجه خاص به جوانان از بعد ایدئولوژیکی داشت. جوانان عامل اصلی جامعه ای بودند که در حال ساخت بود. تمام هنرمندان این دوره همه چیز را از دیدگاه جوانان و امید و خواسته های آنان به آینده بیان می کردند.

میرجلال نیز یکی از همین جوانان محسوب می شد. در کنار این کیفیت او شغل پداقوژیکی یعنی تعلیم و تربیت را انتخاب کرده بود. در تمام عمر خود که قلم فرسایی کرده است همیشه به فکر جوانان بوده و سعی کرده است که مسایل آنها را درک کند. برای همین نیز نویسنده توانسته است دقت جوانان را به خود جلب کرده و به ذوق و سلیقه آنها تأثیر بگذارد. ایشان یکی از نویسندگان دوستدار محصلین محسوب می شود.

در شیوه نگارش میرجلال نفس جلیل محمدقلی زاده احساس می شود. این نیز دور از انتظار نیست. چون جلیل محمد قلی زاده یکی از بزرگترین حکایه نویسان زمان خویش بوده است و با استادی تمام در این کار قلم فرسایی کرده است. تمام کتابهای ایشان همچون کتاب «زبان مادری» از طرف همگان مورد مطالعه قرار می گرفت. غیرممکن بود که به جوانان تازه نگار تأثیرگذار نباشد، از طرف دیگر میرجلال سالهای زیادی از عمر خویش برای یادگیری آثار جلیل محمدقلی زاده صرف کرده بود. درباره آثار این نویسنده بزرگ تحلیل های بسیاری نوشته بود. این تحلیل های نظری میرجلال باعث همه گیر شدن آثار میرزاجلیل محمدقلی زاده شده بود. آثار ایشان در سطح وسیعی از جامعه مورد استقبال قرار گرفته بود. اما تأثیری که از آثار جلیل محمدقلی زاده گرفته است در حد اینکه بتواند ماهیت اندیشه خود را واژگون نکند نرسیده بود. زیرا میرجلال از نسل

خواندم و شنیدم اکنون نیز که آثار او را بررسی می کنم جمله بهتر از این برای بیان و بررسی آثارش پیدا نمی کنم. تابلوی زندگی مردم که همیشه بیانگر آفریده های ادبی ایشان بوده را بکار می برم. که بیانگر وضعیت دوران خود است که خواسته های جوانان آن دوره را بیان می کند.

قهرمان آثار ادبی در این دوره نفت استخراج می کند. پنبه می چیند و گاهی نیز در شب عروسی به معشوقه خود از فراوانی این دو محصول سخن می گوید. یا از اینکه باران بارد و پنبه ها را خراب کند نگران میشد. لازم است اعتراف کنیم اگرچه این داده های ادبی از نظر ادبی زیاد جالب به نظر نمی آید اما از عمق زندگی مردم سرچشمه می گرفت و با صداقت و صمیمیت تمام بیان می گردید.

وقتی حکایه های میرجلال را بصورت کروئولوژی مورد بررسی قرار می دهیم متوجه می شویم که ایشان همیشه به شیوه نگارش خودش پایبند بوده و آن را رعایت می کرده است. موضوعات و مشکلات تغییر می کند، عوض می شود و به شاخه های فراوان تقسیم می شود و معنا پیدا می کند اما از نظر بیان و نگارش آن اسلوب فردینویسنده تغییر نمی کند. از نظر نوشتاری تغییری در شیوه او مشاهده نمی گردد. اما پیشرفت و روانی متن مشاهده می شود. در یک حکایه که متن آن یک صحبت را به ذهن خواننده می آورد در عین حال خنده، هجو و جملات عاشقانه را در خود احتدا کرده و بین آنها پیوند ناگسستنی مشاهده می شود.

آفرینش های ادبی میرجلال از زندگی روزمره سرچشمه می گیرد. تخیل نیست. برای همین نیز رنگارنگی حکایه های ایشان از بطن زندگی بشر تغذیه می شود و طراوت همیشگی خود را حفظ می کند. انسان نباید طمع کار باشد، مدیر وقتی علامت گذاشت فوری درخواست داد، در مغازه سرپیچ مدیر شدم، از اونجا آدمم تعمیراتی، سپس آدمم تو کار کیوسک آدمم اکنون در تانکر آب کار می کنم. «پله ها»

نویسنده در یکی دو جمله چهره اصلی پله های مقام و وظیفه را مشخص می کند. کسانی که از آن بالا می روند و سپس پایین می آیند. راهی که از بالا تا پایین حتی به تانکر آب نیز تنزل می کند. که این یک کنایه منطقی است.

در اندیشه ادبی میرجلال برداشتهای ادبی بصورت
 بدیعی بیشتر از حس ساتیریک بوده است. این واقعیت
 ادبی در حکایه های ایشان نیز قابل رویت است. بعنوان
 مثال: «پروفسورها سر رامیز از الان با همدیگر جنگ دارند.
 یکی می گوید: باید به دانشکده من بیاید- دیگری می
 گوید نه من خودم به ایشان درس خواهم داد. دیده بودیم
 سر پسرها بعضی دختر ها بگو-مگو می کنند، ولی الان
 چشم پروفسورها دنبال پسرهاست. جان خودم چنان بند
 کردند حکایه «بعد از پلو.»

یا عبارتی در گذشته کسی که می خواست سواد
 خواندن و نوشتن یاد بگیرد اول نامه های عاشقانه و یا
 دفترچه های خاطرات می نوشت. ولی امروزه باید پایان
 نامه بنویسد، در گذشته نامه های عاشقانه به دخترهای
 زیبارو نوشته می شد آنهم در خلوت نگاشته می شد و در
 خلوت نیز خوانده می شد. اما امروزه پایان نامه را باید
 آشکارا بنویسی و آشکارا هم از شورای علمی بگذرانی. این
 نیز مقاله را کمی دچار مشکل می کند. حکایه « وکیل
 مدافعه.»

یا عبارت دیگر : ییلاق هم ییلاق قاراگوزما آنهم با
 جنگل ها و چشمه های چشم نوازش در کوههای شهر
 گنجه « بین ییلاق باید اینگونه باشد.

ببین ییلاق هم به این می گویند. یا عبارتی در کوچه
 های شهر یک سلوودسک داشتنی کراوات خودت را
 تنظیم می کردی و دماغت را هم بالا می کشیدی. روزی
 باید دوبار صورتت را اصلاح می کردی که شبیه هنرپیشه
 ها بشوی... این موضوع ییلاق؟؟؟؟؟.

در حکایه نویسی میرجلال نشانه های ملی بسیار

نویسندگان معلم- نویسنده دوران خود بود که بیشتر به
 آرایه های ادبی و اخلاقی متکی بود. تأثیر اندیشه های
 جلیل محمدقلی زاده بیشتر بر نظم ادبی ایشان بود که
 ساختار آن را شکل می داد گذشته بود که در این بخش
 نیز بیشتر طنز و خنده را از ایشان اخذ نموده بود.

گرچه در حکایه های میرجلال طنز جایگاه خاصی
 ندارد ولی وجود دارد و دارای آرایه های خاص خود است.
 مولف طنز را بیشتر بدون توضیحات خاص فقط در
 مکالمات افراد بصورت ملموس تر بیان می کند. بطور مثال
 : در حکایه «درختان بادام» ماهیت درونی میرزا محمد
 «مارشال پلانی» برای آقا رضا که یک روستایی است این
 چنین بیان می کند. « اوایل به ایران وبا می آمد، ملخ می
 آمد یا هجوم می کرد. اکنون نیز مارشالها می آیند.
 سربازان آمریکایی می آیند- اشیاء خراب و تخم لاک
 پشت می آید.»

درخت های این ده بزرگ را قلع و قمع می کنند،
 بهرسی از آنان این چه غوغایی است، می گویند :
 «مارشالیزه» می شوم. در کوچه های شهر از دست گدایان
 راه رفتن ممکن نیست. می گویی : جانم این چیست؟ می
 گویند : صدایت را در نیاور «مارشالیزه می شویم». تا حالا
 هیچ زلزله، سیل و باد و طوفان روستائیان را اینقدر بیچاره
 نکرده بود که امروزه مارشالیزه شدن آنها را به بدبختی
 دچار کرده است...»

آقارضا می گوید : «خوب برادر مگر واجبه، همیشه
 مارشالیزه نشویم، وقتی مارشالی شدن ما را به این روز می
 اندازد بیایید مارشالیزه نشویم.»

میرزامحمد- با صدای بلند می خندد و می گوید : حقیقاً
 تو خیلی عوام هستی.

نویسنده مارشالیزه شدن را (که اگر به این می شود گفت
 کلمه) تکرار می کند. تا خواننده عاری از معنا بودن این
 کلمه را درک کند. پوچی آنرا بفهمد. معلوم می شود که
 مارشالی شدن یا مارشالیزه در اصل سغیه بودن است. به
 گفته آقا رضا، مگر مارشالی شدن واجب است که همه
 اینگونه شویم.

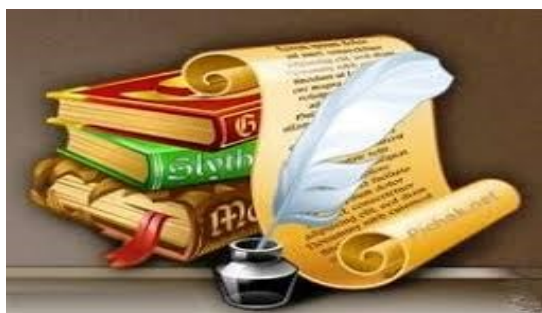
در متن این طنز می توان گفت جملات ساتیریک
 مشهود است. که نمونه های کلاسیک این گونه طنز را
 محمدقلی زاده در آثارش آورده است.

صورت گردش را در حلقه ای از زیبایی محصور کرده بود. گردنکشان می خرامید همچو کبوتران و به آرامی پا در زمین می گذاشت. «فلسفه انسانیت». حرکات موزون و رقص عباره ها در من داستان از شکل هیجانی به ریتم رنگ و نوارهای رنگارنگ تغییر مسیر می دهد و مجسمه زیبایی از زن بجای می گذارد.

این تصویر زیبایی از موجودی بنام زن هرگز از دیده و ذهن خواننده پاک نمی شود و یا بعبارتی: از طرفی، مسائل دانشگاه، موضوع دفاعیه پایان نامه و در کنار اینها تدارکات عید... هم پشیمانی، خجالت کشیدن و تمام ناراحتی... «وکیل مدافعه». اینجاست که برخی از ضدیت های اندیشه انسانی در تقابل با مسائل طبیعی رخ می نماید...

در کتاب نویسنده؛ حکایه «کوهها به زبان آمدند» نیز وجود دارد. که در این اثر نویسنده به ماجرای نوظهوری بنام معلم که به روستاها اعزام می شود دچار دردسر می شود و مسائل و مشکلات خاصی برایش بوجود می آید، به رشته تحریر درآمده است. این اثر راجع به موضوعات دخترخانم های تازه معلم شده می پردازد. از چگونگی برآمدن آنها از پس مشکلات می نویسد. در این حکایه نویسنده با توجه به مشکلات گذشته، مسائل و مشکلات امروزی را هم بازگو می کند. سعی می کند که از دستاوردهای خوب آن سخن به میان آورد.

البته امروزه نیز در اعزام آموزگاران جوان به روستاهای دورافتاده و کوهستانی صعب العبور مشکلاتی وجود دارد. با این نگرش داستان هنوز هم به روز بودن خود را حفظ کرده است. تمامی حکایه و روایت هایی که در کتاب «لیاقت» از طرف نویسنده آورده شده است بطور کل نشانگر ذوق هنری و نویسندگی ادیب را نشان می دهد و در مجموعه خود آن را تجمیع نموده است. (۱۹۸۴)

فراوان است. گرچه در مورد انتقاد ادبی هم این مورد صدق می کند ولی همیشه با یک هماهنگی خاصی از تلاقی داده های ملی با قهرمانان داستان صورت گرفته است.

میرجلال در بسیاری از موارد مطرح در داستانهایش که به ایفاء نقش می پردازند بیشتر از مضامین ادبیات عامیانه بهره می جوید و به آن اتکا می کند. «در بوته های خربزه چند خربزه سینه در خاک دراز کشیده بودند که مانند گاوهای نر آماده شخم زدن بودند انگاری داشتند نشخوار می کردند». «دزد بستان» عروسی مثل عکس است گوشت و استخوان است، دیگر اینکه مثل آب چاه که در انتها دیده می شود چشم هایی دارد این عروس. «فلسفه انسانیت». مشاهده می کند که در توهم پول و هم خدمات هست ولی از مقابل پنج تا مرد که می گذرد انگار گریه عطسه کرده است. یا مثل مرغ رد می شود و می رود. «بدون شرایط». «دوست ندارم کیفی رو دستهام بگیرم زیرا وقتی چیزی در دستم باشد فکر می کنم که سوار اسب شدم». «خواهر و برادر» و الی آخر....

داستانهای نویسنده بخاطر جاذبه های زبانی اش همیشه در حافظه خواننده می ماند. حوادث و اتفاقات داستان شاید از ذهن خواننده پاک شود ولی اصطلاح و عباره هایی که نویسنده بکار برده است هرگز از ذهن پاک نمی شود و این عباره ها تمامی محتوی داستان را می تواند در خود محفوظ دارد.

البته یکی دیگر از ماندگاری نوشته ها و روایت ها ساختار جمله های بکار گرفته شده در متن حکایه هاست. این مورد نیز در نوشته های میرجلال از مضمون و کیفیت بالایی برخوردار است. جملات بکار گرفته شده در داستان و حکایه های نویسنده خودبخود آفریننده پس زمینه بسیار دینامیک در متون داستان می باشد که از قدرت خارق العاده نویسنده در بکارگیری کلمات و عباره در جای مناسب خبر می دهند. آرایش کلمات و پیوستگی جمله ها در چگونگی شکل گیری داستان باعث می شود که سیر حرکت مسیر قهرمانان در داستان کند شده و مجال اندیشیدن خواننده را فراهم می کند. بدینگونه است که خواننده داستان را بدون درنظر گرفتن زمان از دست رفته در داستان به فراغ حال خود از موضوع لذت ببرد: دختری بود که از تماشا کردن آن هیچ وقت سیر نمی شدیم. او نگاه ؟؟؟؟؟؟ تیز و سربالایی داشت. چشمان زیبای او

قدرت ابوالحسنی (سهلان) دن اویکولر

٦- فهله

یای گونون لاپ ایستی چاغیندا، لبه دارلی فهله باشی قیراقدا دورارکن، دمیر یولو فهله لرینین ایشلمه سینه باخیردی. قیرخ یاشلی نظارتچی، اوست-اوسته فهله لرین ایشینی گنچمیش گونلرده گوروب، بخشعلیدن سووای او بیرلرین ایشینی بینمیشدی. سؤزون دوزو، بخشعلینینده ایشی چوخ پیس دئییلدی، آنجاق او فهله نین ایش باشیندا دانیشماسی نظارتچینی جینلندیریدی. بخشعلینین اونونلا-بونونلا ظرافت ائتمه سی و باشقا فهله لر گولدورمه سی هر شئیدن آرتیق آجیغینا گلیردی. فهله باشی، اؤتن گونلرده بخشعلیه هده-قورخو گله رک اوچ-دؤرد دفعه اوندان ناراضیلیغینی بیلدیرمیشدی. بیرده گنبد، اوتوز یاشا اوخشار بخشعلی سسله نن فهله نین کیملیک بلگه سینی آراشدیرمیشدی. اوندان بللی اولموشدور، بخشعلینین سیجیلیده کی آدی فتوللادیر و اؤزوننده اللی یاشی اولاراق یئکه-یئکه اوشاقلاری وار!! لبه دارلی آغا، یاسالارین پوزولدوغونو وورغولایاراق فهله نی قورخوتماق ایسته میشدی. امما قونونو بخشعلیه اورتایا قویاندا، بئله بیر یانیت ائشیتیمیشدی: "آقای رئیس، کند یئرینده هر کسین آدی سیجیلیده کی آدیلا فرقلی اولاردا!! هئچ کیمینده یاشی سیجیلیسیله توتماز!!"

او ایستی چاغدا، لبه دارلی آغا بخشعلیه گؤز قویارکن داوانیشینین ده ییشیلمه دیگینی گؤردو و داها صبری توندی. فهله باشی حیرصلی-حیرصلی میرتجیل فهله یه یاخینلاشدی. آردینداندان سسلرلی اوجالاراق ایکیسینین آراسیندا بئله دارتیشما چیخدی.

- آی بخشعلی، نئچه دفعه دئیشم بیر بئله میرت وورما!!
اولان قویمورسان آخی فهله لر دوز-عمللی ایشله سینلر!

- آقای رئیس بئله ایشلری گره ک گوله-گوله گؤره سن!
هله هردنده پاپیریز آلیشدیرا بیلسنیدیک، بونداندا یاخچی ایشلردیک!!

- بخشعلی آخیر دفعه دی سندن سوروشورام، یول فهله سی ایشلر، یوخسا سنین تکیین میرت وورار!!
- نه میرتی؟! ایشله بیریک دای!
- اؤزگه سیجیلیسیله ایشه یازیلان آدام باشین آشاغی سالار ایشلر! بخشعلی سنین تکیین اولماز!!
- قوی اولان هردندنده بیر نفسیمیزی آلاق آخی! قدیمدن یاخچی دئییلر، آغانین مالی گئندنه نؤکرین جانی گئندر!!

دمیر یولو فهله لری باشلارینی آشاغی سالیب ایشله مکترینه دوام ائتدیلر و جواب قایتاران فهله نین ایشینین یاش اولدوغو آنلادیلار. قیپ-قیپمیزی قیزارمیش فهله باشی ایسه، بخشعلینی اؤزویله آپاریب یوخاری رئیس

چوغوللادی. ائله او دقیقه ده، فهله نین سیجیلیسینی البنه وئریب ایشدن ائشیکه سالدیلار.

بخشعلی، کدرلی-کدرلی دمیر یولوندا ائولرینه طرف دؤندو. او، فتوللا عمو اوغلو سوگیلین قاپیسیندا نئچه لحظه دایاندی. سونرا عمو اوغلونو قاپیا چاغیریب، دمیر یولو جریانلارینی اونا تعریفله دی. آردینداندان فتوللادان تشککور ائدرک سیجیلیسینی اونا گئری قایتاردی! بخشعلینین ناراحتلیغینی گؤرن فتوللا، باشینی توولاییب اونو بئله دلیل-نصیحت ائله دی: "او یاخچیلیقدا ایشی نه تئز الدن وئردین عمو اوغلو!! نییه آرواد-اوشاغووا یازیقلیغین گلمه دی؟! استغفرالله! استغفرالله! ... گئنه هر یئرده سیجیلی لازیمین اولسا، گل منیمکینی آپار! اؤزوونکونو وئرسن، خیدمته گئتمه مگینه خاطیر سنی توتوب یاخالارلار!"
بخشعلی فتوللادان بیرده تشککور ائله ییب ساغ اوللاشدی و ائوینه ساری یئریدی.

خاطرلارداراق دئییردیلر: "نکجه بیر دانا قوردودو، دلی اولوب هر یانی سوله نیری!"

او چاغلاردا داوار ساхлаمایان جیققیش، قوربانلیق اوچون آلدیغی قوچونو گتیریپ پیه ده اینکلرینین یانینا باغلامیشدی و قوربانلیغی بئجرمکده ایدی. او، هر عاشورا گونو کیمی بو ایلده قوچو کسمک و اتینی احسان وئرمک ایسته بیردی. جیققیش قورد سؤزو کئنده یاییلاندان بری، هر گئجه یوخوسوندان ووروب ایکی-اوچ دفعه پیه سینه باش چکیردی. آنجاق، جیققیشین بو تهر کئشیک وئرمه سینی ائشیدن کندلیلر، اونون یاخینلارلا چئشیدلی شوخلوقلار ائدیردیلر! کندلیلر قوردو گؤرمه ین گونلرده جیققیشین قوهوملارینا ساناشاراق دئییردیلر: "ائله بیل گئچن گئجه جیققیش قوردو توتوب ها!!" بونونلا بئله، بیر کند قورخو بیلزم جیققیشین نه قدر گوجلر اولدوغونو بیلیردی. نییه کی، گولشمه لرده هانسی ایگید آچاق بوی جیققیشین ساغ اومبوزونا توش گلیمیشدی، یئره ده یمگی قلعی اولموشدو!

او گئجه لرین بیرینده، شامدان سونرا جیققیشلا آروادی چایلاشاراق دانیشیردیلر.

- آی کیشی سن آله، بوندان بو یانا گئجه یاریلاری پیه یه گئتمگی بوراخ! کئنده هامی بیزی لاغا قویوبلار! قوردو گؤرموننده دئییرلر، حتما جیققیش قوردو توتوب ها!!

- دئسینلردا آروادا! او سؤز بوندان یاخچیدی کی، جار سالسینلار قورد جیققیشین قوچون یرتیب!!

- آی کیشی، قونشولاریمیزین هامیسینین ایتی وار. قورد گلسه هوررلر، بیزده بیلره ریکا! بیرده، قوچ ایمام حسین مالیدی، آرخاین اول هئچ ذاد اولماز! نییه اؤزوو بئله اسیر ائله یرسن؟!!

- قونشونون ایتینه اومود اولماق اولماز!! بیرده، عاشورا گلسه بو ایشلرله او سؤزلر، ایکسیده قورتولوب گئدر!

- هله، قونشونون دیلی شیرین اوغلو منه آتماجا آتیپ سوروشوردو، نیققیش قوردو نوتدو، نن عمی؟!!

- ... پاییز باشیندان بیر بئله گولمه میشدیم آروادا! ده ده م منیم آدیم علی اکبر قویموش، بو کندلیلر جیققیش ائله دیلر! قورخورام بوندان بویانادا نیققیش اولام!!

یئنه ده، ار-آرواد اورادان-بورادان بیر آر صؤحبت ائتدیلر. سوندادا گئدیپ، ایکی ساعات قاباقجاندان یاتمیش ایکی

حیطینه ایکی قاپی قالان، بیر دیلیمه چیغیران بیر کۆرپه اوشاق سسینی ائشیتدی و حیسس ائتدی ده، اوشاق سسی ائله اونون اؤز ائویندن گلیر! ایشدن ائشیگه سالینمیش فله، بالا-بالا دمیر یولونداکی اولایلاری اونودوب، باشقا-باشقا هیجانلارلا دولاراق، گلیب قاپیسینا چاتدی. بخشلی تخته قاپی چاتلاغیندان ایچری باخاندا، قیزی فاطیمه نین حیطده اویناماغینی گؤردو. هر حالدا، اللریله قاپینی ایتله لیبب آچیب حیطه گیردی. او طرفدن، فاطیمه گؤزلنیلمز واختدا گلن آتاسینی گؤرونجه، سئوینه-سئوینه قاباغینا قاچدی. آتا قیزینی باغیرنا باسیب سوروشدو: "قیزیم، دئه گؤروم بوگون ائومیزده نه خبر وار؟!" فاطیمه دئدی: "ننه گینه ده قیز دوغوب ده ده!! ده ده، عمه دئییر اوغلان اولاندا موشتولوق ایستلر، قیز اولاندا یوخ! هن ده ده؟!!" آتا کؤیرله رک، "قیزیم، ائله قیزیندا موشتولوغو اولار!" دئدی و گئچیب دووار دیبینده اوتوردو. بخشلی، دالبادال اونو سورغولایان فاطیمه نی قیسسا-قیسسا جوابلادی. ایکی-اوچ دقیقه سونرا، الینی جیبینه آپاریب بیر دانا پاپیریز چیخارتدی و آلیشدراراق اوچ-دؤرد نفس چکدی. یاواش-یاواش حالی اؤزونه گلیب، اوندان آیریلمايان قیزینا سؤیله دی: "قیزیم، سنین موشتولوغون منیم بورجوم اولسون! آنجاق یادیندان چیخماسین، کۆرپه باجین بؤیوننده اونا دئگینن، سن آنادان اولان گون ده ده نی ایشدن ائشیگه اؤتوردولر!!"

۷- جیققیش و قورد

او ایللری پاییزدا، قوردلار کؤوشنی بوراخیب، کند ایچینه گلیردیلر. چوخ گونلری دام-دوواردا گؤرونن حیوانلار، آجالاندا کؤملره گیریدیلر. باشاراندا، قویوندان-قوزودان توتوب بوغوب، سؤکوب قارینلارینی دویوروردولار. بونلاردان باشقا، نئچه گون قاباق بیر بوزومتول قورد کوچه ده اوینایان اوشاقلارین اوستونه یوگورموشدو. یاخشی هله، کندلیلردن بیرى ایتلرینی کوشگوردوب هارایلارینا یئتیشه رک، اوشاقلاری قوردان قورتارمیشدی. بئله لیکله، کئنده نیگرانچیلیق گونو-گوندن آرتیق چوخالیردی. بو باره ده بعضیلری دئییردیلر: "بو ایل قوردالارین سایى چوخ آرتیبیدی! چؤلده یئمگه بیر شیئ تاپانمیلرلا، کنده گلیرلر!!" بعضیلریده قوردلاردان ذیکر اولان نیشانه لری

آشاغيداكى آدم كوره گىنى قيراغا آتيب، الى يالينجا يئنن قوردا گۆيده شيغادى! جىققىش قوردا ماجال وئرمه ييب، بوغازىنى ساغ قولونون آلتىنا گئچىرتدى و اولدوقجا مؤحكىم سىخدى! قورد ايسه بير آز ديرنيب چابالاسادا، جىققىشلا ديديشه بيلمه ييب يئىلمگه اوغرادى. جىققىش آزجا جىزىليب يارالاندى، آنجاق ديدىد قوردو يوروب، سارسىديب، نفسدن سالاراق بوغدا! آردىنچادا حئيوانى گتيرىب پيه نين بوش يثرىنده يئره ووردو و اونون اؤلمه سىندن آرخايىن اولدوقدا، گئچىب باياقلارى دوشموش بۇركونو يئردن گۇتوروب، سىلكه لىيب باشىنا قويدو.

جىققىش قوردولا ساواشماغا باشلاپاندا، ياتان حئيوانلار يىن هامىسى اوركوب آياغا قالخمىشديلار و مه لشه رك نوختالارىنى قيرماغا چاليشىردىلار. جىققىش يىن ساواشى ظفرله سونا چاتاركن، حئيوانلارى آرام ائتمگه چاليشىپ داها ساواش قورتولدو دئدى. سونرا، زاوللى قوردو سورويى-سورويى ائشىگه آپاردى. جىققىش يىن آروادى ايسه، پيه ده كى سىسلىرى ائشىديب يوخودان دوروب، تله سىك حىطه گلدى. آرواد، آى ايشيغىندا جىققىش يىن پيه دن چىخماسىنى و ايلله بير شئىن سوروتلمه سىنى آزاليدان گۇردو. قادىن ارينه ياخىنلاشىپ هويوخ-هويوخ قوردا باخاراق سوروشدو: "آى واى كىشى نه اولوبدو؟!!" جىققىش، قوردا ايشاره ائده رك جوابلادى: "هئچ زاد، قوردو اؤلدوردوم دا!! آفتافانى گتير، ال-اوزومو يويوم. بير آزدا كؤهنه دىسمال اولسا، يارالار يىمى باغلارام!" آرواد گۇردوكلرىنى اينانا بىلمىردى كى، ار پالتوونو چىخاردا-چىخاردا آرتىردى: "سحر ائرتله لى اوغلانلار يىن بيرينه تاپيشير، بو اؤلونو آپارىب چؤله آتسين!"

او گوندن بو يانا، قوردلارلا عىبرت اولدو، داھى كند ايجينه گيرمه دىلر. بلكه ده، ائله قورد بير دانا ايمىش! او اولدو-بو اولدو، قوردلار كندده تاپىلمادىلار. جىققىش يىن ايجىدلىگىده افسانه اولوب دىلرله دوشدو!

٨- اوزون قىچىن آتما آتماسى!

قدىمدن دب ايدى كى، توى گئجه سى بى گلىنى قارشىلايىپ، باشى اوستوندن بير قىرمىزى آتما آتسين. اونا گؤره گلىن گتيرنده، بى آتما گۇتوروب، ساغدوش-

يئنى يئتمه اوغلانلار يىن تاي، باشلارىنى ياسديغا قويوب ياتدىلار.

يارى گئجه دن خىلىك گئچمىشدى كى، جىققىش يوخودان آيىليب آياغا قالخدى. بۇركونو باشىنا قويوب، قالين پالتوونو چىگىنلرينه سالاراق ائودن ائشىگه چىخدى. باشماقلارىنى گئىيب، گئچىب دووار دىيىنده كى كوره گى ايلنه آلدى. نئچه ئانىيه، ايرى-ايرى و آلقاق-اوجا دام-دووارلارلا گۇز دولاندىردى. سونرا يوللانيب دىك-چوخور حىطين او باشىندا اولان كوچه قاپىسىنى باغلى اولدوغونو يوخلادى. جىققىش، قاپىدان قايىديب پيه يه سارى يئردى. پيه قاپىسىنى آچىپ، كوره ك ايلنده اولاراق ايجرى گىردى و دالىسىجا قاپىنى اؤرتدو. آلقاق بوى كىشى باجا دوواغى قىراغىندان گلن ايشىقدان فايدالاناراق، قوچون آخوروندا هله ده يئمين اولدوغونو گۇردو. كىشى، آيىن-شايىن گۇووشنه مكده اولان حئيوانلارلا باخاركن، قوردان نه قدر خبرسىز اولدوقلارىنى دوشوندو! سونرا كنارا چكىلىب كوره گينه دايناراق، نىگران-نىگران قوردا، قوچا، جماعته و عاشورايلا فىكىرلىشىدى. او حالدا شىرىن يوخو گۇزلىرىنه دولدوقدا، آروادى دندىكى سۇزلىرلاپ بئىننه باتدى! اؤز-اؤزونه دئدى: "آخى قورد بو پيه يه هاردان گلجك! ائله آرواد دوز دئير، گئديب ياتسام داها ياخچى اولار ها!!" آنجاق، بىردن-بىرده باجادان بير سىسلىر گلىب، خياللارىنى پوزاركن يوخوسونو قاچىرتدى! جىققىش بير آندا اوزونو گىزلىديب، پالتوونودا آرام-آرام اينينه گئيدى.

دامداكى حئيوان، بير قولاي باجا دوواغىنى تىپتى و آشاغيدا داوارىن اولدوغونو حىسس ائديب، دوواغى آياغىلا قيراغا چكدى. سونرا، دالىسىنى دؤندرىپ قويروغونو باجادان ايجرى ساللادى! بىردنده سورعتله ساللادىغىنى يوخارى چكدى! حئيوان تازادان قويروغونو آشاغى ساللادى، آما بو سفر ياواش-ياواش داما طرف چكدى. سانكى، دامداكى بئله جه يئنجك يئرين درىنلىگىنى سىنايىردى! اوچونچو دفعه قويروق گلنده، جىققىش سىسىزجه سىنه ايره لى چكىلدى و يوبانمادان ايلنده كى كوره گى آسلانان قويروغون آلتىنا توتدو!! او حىنده، كوره گى حىسس ائدن قويروق صاحابى، آشاغىنىن يئنه بىلجك حدده اولدوغونو دوشوندو و بير آندا باجادان پيه يه دوشمگه قرار وئردى. وحشى حئيوان يوخارىدان دوشركن،

ایسه، یاواشجا بی اوغلونا دئدی: "اوزون قیچ سن گنچ طاقچانی بیرده آختار، منده دالینجا گلیرم اورا!" بی قارانلیق اوتاغا قاییدی، آلمان دیققتله طاقچادا بیرده آختاردی، آما یئنه ده اونو گۆرنمه دی! اوغلانین دالیسیجا، دنیا گۆرموش آنا میطباخان چایق قارانلیق اوتاغا گلدی. قادیندا بویلا نیب قیرمیزی آلمان اوجا طاقچادا آختاردی و اودا قویدوغو شیئی تاپانمادی!! آنجاق، بیردن-بیره، ترلان دون جیندن آما یئکه لیکده بیر سوغان چایقاریب، اوزون قیچا توتاراق دئدی: "اوغول آلمان ائله بیل بیر گۆتوروب یییب! قادان آلیم گالا آپار بونو ات!!" بئله ایشه حئییران قالان اوزون قیچ دئدی: "ننه او کی آما دئیل!!" آنا جوابلادی: "اوغول ائومیزده آیری آما اولسئیدی گتیردیم! گالا ایندی ایش ایشدن سوووشوبدا! قاپ قارانلیقدی، سوغان اولدوغونو هئچ کیم بیلمز!!" ترلان گولومسه ییب اوزون قیچا توختاقلیق وئریب آرتیردی: "هله اوزون قیچ، من گلین گلنده سنین ده ده اوو آما یئرینه منه کسک آتمیشدی!!" آنا، سوغانی یاراشیقلی اوغلونون خوت جیینه سوخدو و اونون حنالی لریندن یاپیشاراق سؤیله دی: "اوغول سوغانی بیرینه گۆرستمه! ائله ده آت کی، دوشدیو یئری بیریده بیلمه سین!! بیر آزدا اوجادان تولازلا! اوزون قیچ بالامسان، اوزون قیچ گیلسمن، تئز چایق ایندیجه دی گلین یئتیرر!!" بئله لیکله، چاره سیز اوزون قیچ باشینی توولاییب ننه سیندن آیریلدی. یئین-یئین گنیدب ساغدوش-سولدوشونا قوشولاراق گلین قباغینا یوللانندی.

اوغلان ائویندن گلن بی ایله ساغدوش-سولدوشو و قیز ائویندن چایخان گلین ایله گلنلر، یاری یولدا قارشیلادیلار. او چاغدا، اوزون قیچ کیرماخامدان ترلان تاپیشیردیغی سایاغی سوغانی گلین باشی اوستوندن آتدی! آردینجا ائولرینه قاییدی، گنیدب داما چایخدی. او طرفده کی گلین گتیرنلر، سوغانین آما اولدوغونو ساندیلار و اوزون قیچی برک-برک آلیشلا ییب چپک-قاوال سسینی اوجالتدیلار!

۹- گلیب، هله چوخدا گلیب!!

تاسوعا آخشامی گونو، مشدعلی ایله یولداشلاری کند اورتاسیندا شاخسئی گئدنلره باخاراق دانیشیردیلار. هره

سولدوشویلا بیرگه، یاری یولجان گلین قباغینا گنیدریدی. یاری یولدا دایاناردی و گلین یاخینلاشاندا، آلمان ائون باشی اوستوندن آتاردی. سونرادا سورعتله گئری قاییدی، گنیدب گلین اوتاغین دامینا چایق گلین گۆزله یردی. گلین اورالارا یئتیشنده ایسه، دامدان باشینا شیرینی-شبابش سپردی.

او ایله، پاییز گیرندن بری کنده تویلار باشلانمیشدیلار. او گنجه ده اوزون قیچین تویو ایدی. اونون حنا گنجه سی دون اولموشدور. بوگون آخشام باشیدا گلین جهازی گلیب گلین اوتاغینا دوشنمیشدی. ایندیده گلین اؤزو گلمه لی ایدی! گلین گتیرمک اوچون، شامدان سونرا بی آداملاری اوغلان ائوینه ییغیشیب، آردیندان قاوال-چپک چالا-چالا قیز ائوینه یوللانمیشدیلار. عین زاماندا، بی ایله باشقا ائوده قالانلار گلینی قارشیلاماغا حاضرلانمیشدیلار.

قیز ائوینده، گوللو-گوللو آغ چادیرایا بورونن بزه نمیش گلین، دووار دیبینده ساکیت-ساکیت دورموشدو و دؤوره سینی آلان اوغلان آداملاری شنلیک ائیدیردیلر. اوینایان اوینایردی و قیراخداکیلر چپک چالیردیلر. بیر قادین قاوال چالا-چالا اوخوبوردو: "گلین دور گنداخ، دور گنداخ! بورا سنین ائوین دئیل، هممشه لیک یئرین دئیل! تویلار موبارک، موبارک بادک!" بیر باشقاسیدا اوجادان دئیردی: "اوغلان آدامی، سیندیر بادامی! قیزین آدامی، ساللا داماغی!!" ائله جه، اوغلان آدامینی گولدوره رک قیز آدامینا یاندی-قیندی وئیردیلر! هر حالدا، بیر آزدان گلین بئلی باغلانمالی و ده ده سی ائویندن چایخمالی ایدی.

اوغلان ائوینده، اوزون قیچین ساغدوش-سولدوشو حیط قاپیسیندا اونو گۆزله یرکن، بی اؤزو میطباخا گنیدب آناسی ترلاندان آتاجاق آلمانین هارادا اولدوغونو سوروشدو. ترلان دئدی: "اوغول، ده ده اوو آلان آلاملاری اوشاقلارا پایلادیم. آنجاق بیر یاخچیسینی سئچیب قویموشام قارانلیق اوتاقتا اوجا طاقچایا!! گئت اوردان گۆتور. فانوسدا آپار." اوزون قیچ گنچب میطباخاکی فانوسو گۆتوروب قارانلیق اوتاغا دوغرو گئتدی. تلم-تله سیک اوتاغا گیریب، اینده کی فانوسو توتاراق اونون ایشیغیندا اوجا طاقچادا قیرمیزی آلمان آختاردی. آما ندنسه آرادییغینی تاپانمادی!؟ اوزون قیچ نیگران-نیگران گئری دؤنوب، آلمانین طاقچادا اولمادیغینی آناسینا سؤیله دی. ترلان

باشماقلارینی حیطده چیخاردیب دهلیزه گیردیکده، ساغ الده کی اوزون اوتاغا یادا سولداکی بالا اوتاغا گئچیردیلر. یاشیلارلا شهر قوناقلاری، فرشرله دوشنمیش، موختته- یاسدیق دوزولموش اوزون اوتاقتا ایله شیردیلر. باشقالاریدا، جئجیم-کیلیم سالینمیش بالا اوتاقتا اوتوروردولار. اوزون اوتاغین قاپی قاباغیندا، حاج عبدالحسینله قیبلعلی گلنلره تعارف اندیب یئر گؤستیریدیلر. بالا اوتاقتا ایشی حاج عبدالحسینین اوغلانلاری گؤروردولر. نئچه نفر آیاق آدامیدا دهلیزه اولاراق سماورلردن چای بوشالیدی اوتاقلارلا آپاریدیلر. مشدعلی ایسه، گئجیکمه دن عبدالحسینین حیطینه یئتیشدی. او گلیب تازا قوندارالارینی قاپیدا چیخارداراق، کؤهنه آیاق قابیلاردان بیر آز آرالی قویدو! اورتا یاش کیشی دهلیزه گریب سلام وئردی، آردینجادا اوزون اوتاغا گئچیب بیرده اوجادان، "سلام علیکم!" سؤیله دی. مشدعلی، اوتورماغی اوچون دولمامیش اوتاغین یوخاری باشا یاخین بیر یئرینی سئچیب ایلشیدی و حاج عبدالحسینله باشقا، "یا آلله!" دئیلرین جوابیندا، "آلله کؤمگیز اولسون!" دئدی. آردیندان، دهلیزدن گتیریلن چایی تشککور اندرک گؤتوردو و چایی سویومادان ایچدی. اورتا یاش کیشی، بیر-ایکی دقیقه او یانا-بو یانا باخدی، سونرا تسبیحینی جیییندن چیخاردیب چئویرمگه باشلادی. او، قولونو آرخاسینداکی یاسدیق اوستوندن آشیریب یانینداکیلارلا سؤز آچماغا چالیشاراق یاواش-یاواش آچیلیشیدی!

چوخ گئچمه دن، چوخو جاوالدی طایفاسیندان اولوشان آداملارلا اوتاقلارین ایکیسیده دولدولار. دئمک، شام واختی یئتیشدی! اوندا، حاج عبدالحسین قوناقلاری یوخلاماغا خاطر قوهومو قیبلعلیه اوز توتاراق سوروشدو: "آی مشه قیبلعلی، باخین گؤرون چاغیرانلار هامیسی گلیبدی یا هله بیر آزدا گؤزله مه لیبیک؟!" حاج عبدالحسینین سورغوسونون جوابینی وئرمک اوچون، گئجه نین اوولیندن گلنلره بیر-بیر دیققت یئتیرن قیبلعلی، اوزون اوتاقتا ایلشنلره آرام-آرام گؤز دولاندیردی. سونرادا اوجادان دئدی: "گلیب، هله چوخدا گلیب!!" قیبلعلینین وئردیگی جوابا قوناقلارین هامیسی گولومسه ندیلر و سؤزون شوخلوقجا دئییلدیگینی ساندیلار. آنجاق قیبلعلی سؤزو یئرله آتارکن، سؤز بییه سی مشدعلی اونو گؤتوردو! بونولار بئله، هئچ توکونوده پوزمادی! او جماعتته تای داواراناراق ایز

سی، بو گئجه ایله صاباحلاری ناھارا-شاما هانسی احسان یئرلرینه گنده بیله جکلرینی وورغولاییدیلار. هابئله، محررم آیینین یاخشی-پیس دبلریندن دئییردیلر. او حینده، قیبلعلی دانیشانلارلا یاخینلاشیب سلام وئره رک صؤحتلرینی کسدی و مشدعلینین یولداشلارینی گؤستره رک، "دۆردوزده صاباح شاما گلین حاج عبدالحسینگیله!" دئییب، سوووشوب گئتدی. طبیعی اولاراق، قیبلعلینین بو تهر احسان یئرینه آدام چاغیرماسی مشدعلینین آچیغینا گلدی. اؤزونو تحقیر اولونموش حیسس ائدن اورتا یاش کیشی، بیر-ایکی دقیقه اؤز-اؤزونه فیکیرلشیدی و آردیندان توتدوغو قرارینی دوستلارینا آچیقلائیپ، "صاباحلاری من حاج عبدالحسینگیله گله رم، سنده گؤررسن قیبلعلی!!" دئدی. آنجاق، مشدعلینین سؤزلرینه اینانا بیلمه یین یولداشلاری فقط گولومسه ندیلر. اولارین گؤروشونده، هم ساوادسیز قیبلعلینین چاغیرماسی، همده ساوالدی مشدعلینین قراری، ایکیسیده ترسه ایشه اوخشیایردی. نییه کی، احسانا چاغیران بئش نفری بیر یئره گؤرنده، بیرینی قویوب دۆردونو چاغیرماز! هئچ کیمده چاغیریلمايان احسان یئرینه گئتمز! تکجه، کندين ایمام حسین دسته سینه قوشولوب دسته گندن ائولره چاغیریلمايان گئتمک اولار!

تاسوعا گونو، احسان یئرلری قاقاق گونلردن داھادا چوخ ایدی. او گون، سحردهن آخشامادک مشدعلینین فیکیری مشغول ایدی. مشدعلی اندریردی دؤندیردی گؤرسون کی، گئجه نه تهر حاج عبدالحسینگیله گئتسه داھا یاخشیراق اولار بیلر؟! او دؤنه-دؤنه اؤزونه دئییردی: "گؤره سن قیبلعلی منی نییه چاغیرمادی؟! گؤره سن من اولنارلا نه پیسلیک ائله میشم؟! بلکه ده ماللالی طایفاسیندان اولدوغوما گؤره چاغیرمادی! اونو-بونو بیلیم، آنجاق من کندين بئله طایفابازلایقلاری سئومیرم!! هر نه اولور اولسون، بو گئجه گرک حاج عبدالحسینگیله گئدم!!" هر حالدا، تاسوعا گونوده گلیب اؤتدو و مشدعلی گئجه شاخسئی دسته سی داغیلان کیمی، چاغیریلان احسان یئرلرینی بوراخیب چاغیریلمايان حاج عبدالحسینگیله دوغرو یولا دوشدو!

حاج عبدالحسینگیلین حیطینه گلن کیشیلر، ایکی اوتاقلی-بیر دهلیزلی ائوه ساری یؤنلندیریلدیلر. آروادلارادا قونشو حیطی گؤستریلدی. کیشیلر

من اۆزوم گلدیم، الله قبول ائله سین!" حاج عبدالحسینده
سایغیلا جواب وئردی: "لاپ یاخچی ایش گۆروبسن،
ایاقلارین آغریماسین!" آردیندان، قییلعلیه یاخینلاشیپ
اهمالجا سؤیله دی: "الیندن گلنى ینددی قاپا چک،
قییلعلی!!" اودا بونو جوابلادی: "مشدعلی، سنین
رحمتلیک ده ده اوو بو ایشلردن گۆرمزدی آخی!؟!"
بئله لیکله، مشدعلی حۇرمەت قازانمیش قهرمان کیمی
قاپیدان چیخدی! جوتلنمیش قوندارالارینی گئییب ووقارلا
یولا دوشدو. اوزون اوتاقدا، حاج عبدالحسینله قییلعلی،
شهردن گلنلرله چایلاشیپ دانیشارکن، بالا اوتاقدا یئئیدن
دسترخان آچیلیپ، گئج گلنلرله آباق آدامینا شام
وئریلدى.

۱۰- اۆلو باغیر!

یای گونونون ایکیندی چاغی، حیطینده دولانان روستم
اوغلو باغیر، بیردن-بیره دایانیپ، ییخیلیپ تیر اوزاندی!
حیطین او باشیندا ال داشیلا یارما دارتان آروادی
خیرانسا، ارینین وضعیتینی گۆرونجه، پوزغون اولاراق
ایشینی بوراخیب قاچا-قاچا کیشینین باشی اوستونه
گلدی. آرواد نئچه دؤنه اوجادان سوروشدو: "آی کیشی نه
اولدو سنه آخی!؟" و جواب ائشیتمه دیکده، باشینا دؤیه-
دؤیه آغلاماغا باشلادی. کیچیک یاشلی بالاخانیم ننه
سینین سسینی ائشیدرکن ائودن ائشیکه گلیب، آتا-
آناسینین دورومونو گۆردوکده اوره کلنپب آغلادی. اودا
دؤنه-دؤنه، "آی ده ده نه اولدو!؟" و "آی ده ده قالخ
آیاغا!!!" دئدی. آرواد ایله قیز، اوزلرینی دیدیب هۆکۆرتمه
له ییب هارایلادیلار: "ای وای اۆلدو!! ای وای اۆلدو!!"
اونلارین آغلاشماسینی ائشیدن قونشولار، حیطه و دام-
دووارا تۆکۆلدولر. تئزلیکله ده چۆلده کی اوغلانلارینا،
قوهوملارینا و آغ ساققاللارا خبر یئتیریلیمگه چالیشیلدی.
بو گۆزلیلمز خبری ائشیدن کندلیلر، یوبانمادان روستم
اوغلونون سوراغینا گلدیلر. هر بیر باش بیلن آدام باغیرین
باشی اوستونه یئتیشدی، کۆیره لرك آغلار قوهوملارینا،
"اۆلۆدو!" دئدی، آردینجادا بیر قیراغا چکیلدی. بئله جه
کندده جار دوشدو، روستم اوغلو باغیر اۆلۆدور! باغیرین
ایکی جوان اوغلو ایسه، چوخ چکمه دن اۆزلرینی چۆلدن
یئتیردیلر. اوغلانلار، آدام قیمیلدايان حیطلرینه گیریب،

ایتیردی! بیرده، بالا اوتاقدا اوتوران مشدعلینین دونکی
یولداشلاری، قییلعلینین دئدیگینی چوخ آغیر بیر سۆز
بیلیپ نیگران اولدولار، آما اونلاردا اوزلرینه گتیرمه دیلر.
بیر ساعاتدان آز موددتده، حاج عبدالحسینین
بویوردوقلاریلا بو ایشلر دالبادل اولدولار: میطباخا خبر
وئریلدى. دسترخانلار اوتاقلاردا سالیندی. هره نین قباغینا
بیر دانا چۆره ک قویولدو. چۆره کلرین اوستونه قاشیقلار
دوزولدو. هر اوچ-دۆرد نفردن بیر، دوزدان قویولدو.
میطباخدا یوغورتلو آش کاسالاری مجمعیلرینه ییغیلیپ
گتیریلدى. آشلار یوخاری باشدان توتولوب قاشیغین
گۆتورن کیمسه یوبانمادان آشینى ایچمگه باشلادی.
یوغورتلو آشلار ایچیلیپ قاشیقلار قیراغا بوراخیلدى.
بوشالمیش کاسالار بیر-بیرینین ایچینه قالانیب آرادان
ییغیشیلدى. بو سفر ات مجمعیلرلى گتیریلدى. ایکی
نفره، بیر کاسادا ات سویو و بیر بوشقابدادا ات تیکه لرله
لپه پایلاندى. دوغرانیپ سوغانلار داغیدیلدى. چۆره کلر
دوغرانیپ، ات سویوندا تیلته اولوندو. تیلته لر سییریلدى.
ات تیکه لری بولوشولدو. گویوملرده سو گتیریلدى و هره
نین قباغینا بیر باردق قویولدو. آرتیق چۆره ک ایسته
ینلره، یوبانمادان چۆره ک وئریلدى. اتلر دیدیلیپ
یئیلدى. بالا-بالا، قاشیقلارین شاققا-شاققی قورتولاراق
اۆسکۆرمه لر باشلاندی!

شامدان سونرا، یوخاری باشداکی آغ ساققاللارین بیرى،
ایمام حسینله باشقا کربلا شهیدلرینی یاد ائله ییب فاتیه
اوخورتدو. سونرا، احسان وئره نین آتا-آناسینی، احسانا
گلنلرین اۆلۆلرینی، هابئله بی واریث و بد واریث اۆلۆلرله
کنددن قدیمن و جدیدن اۆلۆب گئندلرین هامیسینی یاد
ائدیپ، دوعالار اوخویوب، فاتیه لر وئردیدى. دوعالار
زامانی، مشدعلی اللرینی گۆیه قووزاییپ، آمینلری لاپ
اوجادان دئییردی! مشدعلی، ائله بیل گۆز آلتیندان اونا
باخان قییلعلیه آجیق وئیردی! نهايت، قاب-قاشیقلارلا
دسترخانلار اوتاقلاردان ییغیشیلدیلار و بیر دفعه ده
دهلیزه بوشالدىلان چایلار اوتاقلارلا یوللاندى. بئله جه ده
گلنلرین چوخو چای ایچن کیمی گئتمگه حاضیرلاندىلار.
یوخاری باشداکیلاردان باشلاپاراق، احسانا گلنلر سیرایلا
چیخماغا چالیشدیلار و "احسانیز قبول اولسون!" دئین
کیمسه، اوتاقلاردان ائشیکه چیخدی. سیرا مشدعلیه
چاتاندا، اوولجه حاج عبدالحسینه یاواشجا دئدی: "حاجی

دورومو آنلايان كند ماللاسى، اوجادان صلواتلار چئوردى،
 آغلامسیناراق، "الله بۇيوكدو! الله بۇيوكدو!" دئدى. بىر
 باش بىلن كىشىده، قورخومش آدمالار اوز توتاراق دئدى:
 "الله بىل كىشىنن اوره گى ياتمىشىدى، اۆلمه مىشىدى!!"
 او آرتىردى: "ياتان اۆلمز، يىتن اۆلر!" البتده ده، مخلوغون
 قورخوسونو بئله-بئله سۆزلر چوخ-چوخ آزالتىلار. باغىرىن
 اوشاقلاردا اوووندىلار. اونلار تله سىك بىر كندى معطل
 ائدن آتالارينا ياخينلاشىپ، اوز-گۆزوندن اۆيۈپ، اولو
 تانرىيا شوکورلر ائتىلر. ده ده لرینن اوستو-باشینی
 سىلكه لىپ، قولتوقلاریندان ياپىشاراق، اوتاغينا سارى
 آپاردىلار. يىغىشان آدمالار ايسه، يياش-ياش داغىلىپ
 گىتىلر. بو سفر كندده جار دوشدو: "اۆلو باغىر
 دىرلىيدى!!" و الله او آخشامدانا جماعت روستم اوغلو
 باغىرى، "اۆلو باغىر!" سسلدىلر.

گون باتا باتدا، اوغلانلار آتالارينا بىر قوربانلىق كسدیلر و
 حئیوانین ات-جیگریندن پىشىرىپ، عزیز قوناغا قوللوق
 ائدن ساياغى باغىرا يىتىشىلر. قالان اتیده كندده
 پايلادىلار. اونلار سئوینرک مسئله نى بوس-بوتون
 قورتولموش ساندیلار. آنجاق بىر ایلین اىچینده، باغىرىن
 حىطينه گىندلردن نچه نفرى اۆلدولر! باغىرىن آروادى
 خىرانسا و قىزى بالاخانىمدا سولوخوب، دونيالارینی ده
 يىشىلر. او چاغدا كندده بئله بىر سۆز ياراتدىلار: "اۆلو
 باغىر آدمالارى قورخوتدو، اوره كلرینه قان دامدى!" و بئله
 جه اۆلوملرى باغىرىن بوینونا سالدیلار! بعضىلریده دئدىلر:
 "اۆلو باغىر، كاش اوندا الله اۆلئیدی!!"

هر نه ايسه، روستم اوغلو باغىر ساغ-سلامت ایللرجه
 ياشادى. او كىشى آیری بىر آرواد آلیپ، اونداندا ايکی اوغلو
 اولدو. ساغلىغیندا اوغلانلارین دۇرودونوده ائولندىردى.
 سونرالار كرېلايدا گىتدى و اورادان اۆزونه كفن گتيردى. او
 ایلدن برى ياخينلارى اونو، "كله باغىر!" سسلدىلر، آما
 ائل ياراشدىران لقبى ده يىشىدىرمك تاريخ بويو چتىن
 اولموشدور!!

۱ دىرلىدى

آتالارینی سىزلاماقدا و قوهوملارینی آغلاشماقدا گۆردولر.
 آتالارینی اوزاناق گۆرن كىمى، آغلاماغا و باغىرماغا
 باشلادىلار. جوانلار ده ده نین باشى اوسته گىچىپ،
 چىلقىنجاسينا اونو دىندىرمگه چالىشىدىلار. آدمالار، "هامى
 اۆلجك!" و "الله رحمت الله سين!" دئيه رك، اوغلانلارى
 اوووندىرماغا چالىشىپ، اونلارى قىراغا چكدیلر. الله بىل،
 اوشاقلاردا بالا-بالا آتالارینین اۆلدوگونو ايناندیلار. نهايت،
 گتيريب باغىرىن اوستونه بىر اۆرتوك چكدیلر.

اۆلو قويلاماق اوچون، نچه نفر بئل-كولونگ گۆتوروب قىبر
 قازماغا گىتدىلر. اۆلو يوماق اوچون، دۇرد نفر تابوت
 دالىسىچا يوللاندىلار. بىر نفر كند ماللاسىنا خبر وئرمگه
 گىتدى. نچه نفرده اىستى سو حاضيرلاماغا باشلادىلار.
 اونلار، يىكه داشلارلا حىطده اوجاق قوردولار و بىر بۇيوك
 قارا قازانى اوجاق اوسته قويوب، اىچینه قويو سويو
 تۆكدولر. آردىندانا ياپىلارنى قالايب آلولىندىرديلار.
 ايكي نفر ايسه، اۆزلىرىنى اۆلو يوماغا حاضيرلايدىلار. باغىرىن
 قارداشى كلبه زىنال، آغلايا-آغلايا اۆزونه كرېلادان آلدیغى
 كفننى گتيرمك اوچون ائوپنه سارى يولا دوشدو. بو يامان
 گونده، ايكي نفرده قونشولارى مشدعبدالعليگىلین بۇيوك
 سماورىنى گتيرمگه گىتدىلر و قادىنلار قىبر اوستوندن
 قايداجاق آدمالارلا خاطير اوتاقلارى سهمانلاماغا
 گىرىشىدىلر.

كفن حاضير، تابوت گلميش و سو قىزىشميش ایدی. اۆلو
 يويونلار ايسه چىرملانمىشىدىلار. فقط كند ماللاسى بىر آز
 يوبانمىشىدى، اودا نهايت كوچه ده گۆرسندى! ماللا قاپيدان
 گىچىپ حىطه آددیم باساركن، اۆلموش ساييلان روستم
 اوغلو باغىر، بىردن-بىره اوزونده كى اۆرتوگو قىراغا آتدى و
 هامىنى بتردن قورخوداراق خورتلادى!! باغىر، دىك
 دوروب يىرىنده اوتوردو! بىر نفرينده بئله جىنقىرى
 چىخمىردى كى، روستم اوغلو سىسىزجه سینه حىطده
 كىلره گۆز دولاندىرماغا باشلادى و اونون باخىشى دىپده
 گلىپ قورولان اوجاغا زىللندى! كىشى بىر-ايكى دقيقه
 اورادا بوغلانان قازانا ملول-ملول باخدى! سونرا، ساغ الینی
 تپه سىننن دالىسنا سورتوب، هوسله قازانى گۆستردى و
 ايكي دفعه اوجادان، "منه قره ات!!" دئدى. دئيه سن،
 روستم اوغلو باغىر بۇيوك قازاندا قووورما اتين پىشمكده
 اولدوغونو ظن ائدىپ، اونا اولدوقجا ماراقلانمىشىدىر!!

شعیریمیز – شاعیریمیز
ŞEİRİMİZ - ŞAİRİMİZ

سازاق گئدی، داغ – دره دن،
باهار گلیر بالا – بالا؟

کۆنلوم ده بیر فیر تینا وار،
دالغانیر گئجه – گوندور.
وطن، وطن دئییه – دئییه،
آلوولانیر یانا – یانا.

آیریلیغین یئلی گلیر،
اوره ییمین تئلی اسیر.
سۆزلریمه ساختا دییر!
لال قالیرام باخا – باخا.

«گل»

محمود بنی آدم دیزج

گل بو داغدان آشق گئدک،
بولاق اولوب داشق گئدک
یول لار باغلی، حصار اولسا!
یئل کیمی دیرماشق گئدک.

گل اوچاق او اوجا داغا،
باخاق باغدان یانیق باغا!
باغلی قالما سولا – ساغا!
آچ قانادین اوچاق گئدک.

گل دانیشق بیر سئویش دن،
بیر باریش دان، بیر دؤویش دن.
«خان چوبان» نان سون گؤروش دن!
«سارا» اولوب آخاق گئدک.

موغان دئمه، قان چاناغی!
تئلین ده وار یار دارغی.
خان ائوینده ظولم اوجاغی!
گل اوجاغی یارق گئدک.

«یاشیل داغلار»
محمود بنی آدم دیزج

ناغیل لاری یازا – یازا
اؤزوم، اؤزوم دن کوسورم.
ایکی گؤزوم، یول چکیرلر،
نارین – نارین یاغا – یاغا.

گونش یولون چکیر، گئدیر،
داغین دالیندا گیزله نیر.
حسرت قالیر اوره ییمده،
سن سیز، یامان یانا – یانا.

بیزیم باغی ساختا چالیب،
کۆنلومو درد، غم آلیب.
ایلان کیمی بو آیریلیق،
جانیمی آلیر، چالا – چالا.

دوروم چیخیم داغ باشینا!
باخیم ماناس لی یاشینا.

زمرد قوشو پوئماسی (۱)

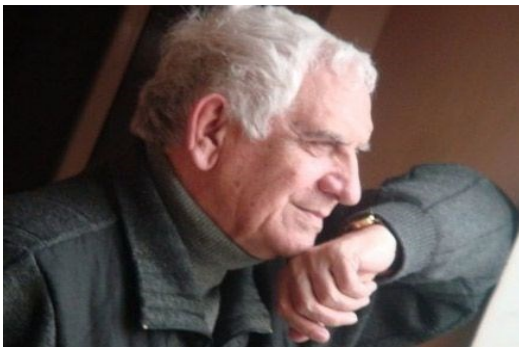
ZÜMRÜD QUŞU

POEMASI

XALQ ŞAİRİ NƏRİMAN HƏSƏNZADƏ

مولف : نریمان حسن زاده

برگردان : حسین شرقی دره جک (سوی تورک)

اون سوز

زمرد قوشونون قانادلاری

من، تانیمنیش شاعریمیز نریمان حسنزاده نین «زمرد قوشو» پوئماسینی دوستلوق حقینده گۆزل بیر نغمه آدلاندیراردیم .

«زمرد قوشو» گئنیش حجملی اثردیر. نریمان اونو یئتمیشینجی ایللردن یازماغا باشلامیشدیر. یادیمدادیر... او، یارادیجی لیق ایشینین اوللرینده سووئت شعرینین آغساققالی، سۆزون اصل معناسیندا بین اللمیللچیلیک، دوستلوق، قارداشلیغین یورولماز جارچیسی نیکولای سئمیونوویچ تیخونووا دوستلوق مکتوبو گۆندردی، اوندان مصلحتلر ایسته دی. قوجامان صنعتکار جوان قلم دوستونون بو خیرخواه نیتی آلقیشلادی، یاخشی بیر مؤوضویا گیریشدینی سؤیله دی. نریمانا بیر سیرا دیرلی مصلحتلر وئردی و آغساققال اوستادین فکرلری نریمانا خیلی کمک ائتدی .

او واختدان شاعر «زمرد قوشو» نو یازیر، فصل-فصل، پارچا-پارچا قزئت و ژورناللاردا چاپ ائتدیریر. اثر مطبوعاتدا چیخدیقجا، من اونو گۆزدن کنچیرمیشدیم. پوئما اورییمه یاتمیش، منده خوش تصورات

«سۆز اۆلومو»

محمود بنی آدم دیزج

باش ساغلیغی وئرمه دیلر!

بیلمه دیلر،

گۆرمه دیلر،

منیم ایچیمده سۆزلریم

بیر-بیر اۆلدو، داریخمادان.

داها یوخدور چارام ایندی!

گرک اۆزوم، اۆزومه آغلی یام.

سۆزلریمین یارالارین،

اۆز آل لریمله باغلی یام.

یالقیز آغاج داغ دوشونده،

باخیر اوزاقدا یول لارا.

یولدان گلن آتلی وارمی؟

یولدا یورغون، یولچو وارمی؟

گۆزلریم ایسلانیر، یاواش.

آه چکیرم،

ایچیم یانیر،

آغلاییرام، سس سیز آما!

سس اوجالسا، قانا باتار،

سۆزلریمین یانیق شعر!

شعر، شاعرین اوره ییدی،

گۆزلری نین بیگی دی.

باش سالغلیغی وئرمه دیلر!

بیلمه دیلر،

گۆرمه دیلر،

شعرلریمین دوغولاری

گیزلین - گیزلین،

قان ایچینده،

جان وئیرلر، سس سیز آما.

کیمسه بیله، بیلمه یه ده

سس سیز، سمیرسیز

اۆلورلر.

سنودیم آذربایجان اوغوللارینی،
هم هنرلی دیلر، هم ایستیقانلی .
او ائٹلیکورکلر، او قارابیغلار،
باشقا بیر دونیاییدی، باشقا بیر عالم .
«شعر — ۱»، «شعر — ۲»
یازدیم او واختلار،

سیزین سؤزونوزدو، من ایشلتمیشم .
لاکین «زمرد قوشو» تکجه یوخاریدا دئدییمیز موتیولرله
محدودلاشیب قالمیر. بورادا بیر سیرا دیگر مهم مطلبلر،
ایپیزودلار، مقاملار دا قلمه آلینمیشدیر. حرمتلی
شاعریمیزین «زمرد قوشو» پوئماسی اصلینده خالقیمییزین
طالعیی حاقیندا، آذربایجان تورپاغی حاقیندا داستان دیر.
شوبهه سیز کی، نریمان او دؤورو یاخشی اؤیرنمیشدیر.
اثرده تاریخی لیک گوجلو اولسا دا، سؤزون اصل
معناسیندا پوئما معاصر دیر، بو گون دن دانیشیر .
مؤلف کئچمیشده سیاحت ائدیر، ۱۸۲۸-۱۸۲۹-جو ایللرده
روسیه ده، قفقازدا، آذربایجاندا باش وئرن بیر سیرا مهم
مسئله لری الهام سوزگیندن کئچیریر. همین حادثه لرین
گور دالغاسیندا پوشکینی، اونون بوتون مسئله لره،
حادثه لره شاعر، وطنداش، متفکر مناسبتینی گؤروروک .

قفقاز !

یئرمولووون سونگوسو ایله،
فریادی، ناله سی یازیلدی اونون .
پوشکین الهامینین گور سسی ایله سونرادان،
نغمه سی یازیلدی اونون .
شاعر نه قدر ده حقلی دیر. دؤغرودان دا پوشکین قفقازدا
درین، تکرار اولونماز بیر یارادیجیلیق تلاطومو کئچیریر.
حس اولونور کی، او، قفقازدان ابدی بیر موضوع، داخلی بیر
زنگین لیک آپاریر. حس اولونور کی، شاعر تکجه قفقاز
زیروه لرینده دئییل، هم ده یارادیجیلیغینین ان یوکسک
زیروه لرینده دیر: او، مطلق اؤزونون تاریخی «قفقاز
آلتیمدادیر، ان مدحش اولان زیروه ده من» آدلی پوئتیک
مانیفستینی یازاجاق دیر. اونون وارلیغیندا آرتیق بو
دوینغولار دریا کیمی چاغلانماق دادیر .

یوخاریدا قید ائتدییم کیمی، «زمرد قوشو» بؤیوک
حجم لی اثر دیر. عمومیتله، نریمان بؤیوک جملی اثرلر
یازماغی باجاریر. بیز اونون بو استعدادینی مشهور
«نریمان» پوئماسیندا دا گؤرموشوک. یئنی پوئمادا

اویاتمیشدی. لاکین کلی حالیندا اثری بیر ده اوخودوم و
منی توتدو. بیر ده، ایکی ده اوخودوم، گؤردوم کی، هر
دفعه مطالعه ائتمه یه دیر، هر دفعه «زمرد قوشو» ندا یئنی-
یئنی نقطه لر، چالارلار تاپماق اولور .

بو کیچیک قیدلریمده هئچ ده اثرین گئنیش تحلیلینی
وئرمک فیکرینده دئییلیم. بو باره ده تنقیدچیلر،
ادبیاتشوناسلار، بیر سؤزله، شعر ایشینین متخصصلری
یازارلار. مقصدیم یالنیز و یالنیز قلم دوستومون دونیایا تزه
گتیردی اثری باره ده تصوراتی ورقلره کؤچورمک دیر .

«زمرد قوشو» ندن دانیشیر؟ بؤیوک روس شاعری
آلکساندر سئرگئیوویچ پوشکینین ۱۸۲۹-جو ایل قفقاز
سفریندن ...

یئنه دیلیندی شیرین کلامی،

یئنه اوریینده اود قالانیردی

اؤزو بهر اوسته،

فقط الهامی

بئشیک دره لرده بیرغالانیردی .

آلکساندر سئرگئیوویچ پوشکین - داهی صنعتکار قفقازا
گلیر. شاعر قفقازا واله اولور، تکرار اولونماز قفقاز طبیعتی،
طبیعتدن ده صاف، تمیز قفقازلار بؤیوک صنعتکاری
حیران قویور، شاعرین داخیلینده نهنگ، معنوی
چئوریلش باش وئیریر. بونو مؤلفین اؤزو پوشکین
حیاتینین قفقاز مرحله سی، قفقاز زلزله سی آدلاندیریر.
اوندا بو یئرده یاشایان خاقلار، انسانلار بؤیوک بیر سئوگی
یارانیر. هرچند کی، پوشکین قفقازا گلرکن بعضی
لیاقت سیزلر اونا افقازی پیس نشان وئیرلر. لاکین او، اؤز
گؤزلریله بونون عکسینی گؤرور .

اونا دئمیش دیلر وحشی دی قفقاز،

گولله دن، خنچردن گؤزله اؤزونو .

یوخ، قلبه گؤزل لیک بخش ائدیر قفقاز،

سئومه مک اولارمی اونون حسنونو؟ !

پوشکین قفقازدان گئدرکن، آذربایجان تورپاغینا قدم
باسیر، بو دیار اونو تپه دن-دیرناغا قدر سارسیدیر، قدیم
عادتلریمیز، عنعنه لریمیز، قوناقپورولییمیز، مردلییمیز
اوریینده درین ایزلر بوراخیر .

سنودیم او تورپاغین ناغیللارینی،

یوللار قورخولویبدو، داغلار دومانلی .

پرولق (اولوک)

آچیلسین گۆبیلرین قاشی-قاباغی،
قوی منیم سینمده چالخانسین دنیز .
ای آنا دندییم وطن تورباغی،
ای آنا دیاری، آنا قوجاغی،
قیزدیرسین روحومو اود نفسینیز .
خاقانی،

نظامی، فضولی بابام !

سیز توتون الیمدن -

هارایلا بیرام .

ایندی، سیزدن سونرا قلم گۆتورمک،
شاعرلیک سؤزونو دیله گتیرمک
بیلیرم چتیندی،

اصیل هنردی .

چتیندی صنعتین شهرتی، شرطی .

لاکین دیله گلیب الیمده قلم،

من سیزی سونسوز دا قویا بیلیرم .

بیر نغمه، بیر داستان باشلامیشام من،

صحبتي اوزاقدان باشلامیشام من،

ايله بيل نه واختدی سفر اوستهیم،

آتیم یهرلنیب، یهر اوستهیم .

گئدیرم ...

یوللاردا قار-توفان منیم،

جان یئرین، جانداکی هیجان منیم .

قاباقدا یوخوسوز گئجه لیریم وار،

هاردا گئجلدیم، اوردا یئریم وار .

فکرلی گؤرونسم اینجیمه سینلر،

منیم کیملیگیمنه منه دئسینلر .

ايله مطلبلر وار - دئمه لییم من،

دئمه سم نچییم،

کیمم، نیم من؟ !

بیر آز وخت آییروب قولاق آسانیز،

کلامیم شیریندی، داریخماز سینیز .

خالق شاعری محمد آراز

«کاروان»، «زمرد قوشو»، «محبت»، «ولیعهد»، «گولله»،
«هارای»، «شاعرین طالعی»، «تورپاغین یاشیدی»،
«کنیز قیزی» آدلی فصللر واردیر. هر فصل اؤز-اؤزولویونده
اولی-آخری اولان کیچیک حجملی پوئمادیر و یا بؤیوک
حجملی شعردیر. بورادا پوشکینله یاناشی، آلکساندر
قربویندوو، اونون باشینا گلن دهشتلی فاجعه، دول
قالمیش اعتبارلی حیات یولداسی، متین گورجو قیزی نینا
چاوچاوادزی تصویر اولونور، آذربایجانین شاعر و
یازچیلاریندان عباسقولو آغا باکیخانووون، فاضل خان
شیدانین پوشکینله گؤروشلری، صحبتلری قلمه آلینیر .

«زمرد قوشو» فصلینده مؤلف ساده طبیعتلی، کیشی
خاصیتلی آذربایجانلی قادینین حیات یولونو، طالعیینی
نقل ائدیر. زمرد قوشو سؤزون اصل معناسیندا آدسیز ائل
صنعتکاریدیر. او، احترام و حرمت ائدی انسانلارین
شکیلینی قیزیل ایلمه لر واسطه سیله رنگلی خالیلاردا
عکس ائتدیریر و ابدیلشدیریر. پوشکینین صورتینی خالیا
کؤچورور. عمومیتله، زمرد قوشو دئمک اولار کی، بوتون اثر
بویو تصویر و ترنوم ائدیلیلر، اوخوجونون یادیندا
همیشه لیک قالیر .

زمرد قوشونون پوشکین ایله، عباسقولو آغا باکیخانوو ایله،
نینا چاوچاوادزی ایله صحبتلری، ان نهایتی، ارضرومدا
عسگری خدمتده هلاک اولان ارینین جنازه سینی
آذربایجانا آپارماسی اوستالیقلا، صنعتکارلیقلا رسم
ائدیلمیشدیر .

یئری گلمیشکن دئییم کی نریمان حسنزاده حرمت
ائدییمیز و الهامینا ایناندیغیمیز شاعرلردندیر. اونون
استعدادی قاینار بولاقدیر. حاضردا او یئتکینلیک دؤورونو
کئچیریر. هئچ کسه اوخشامایان بیر نفسی وار .

من نریمانلا دفعه لرله پوئزییا مجلسلرینده اولموشام.
گؤرموشم کی، او، کوتله ایله، خالق ایله حرارتلی صحبتی،
پوئتیک انسیتی باجاریر. منجه، بو، شاعرلیین ازلی و ابدی
شرطی قانوندور .

نریمان حسنزاده محض یوخاریدا قید اولونان
کئیفیتلرینه گؤره اوخوجولار طرفیندن سؤیلیر .

آذربایجان پوئزییاسینی بوتون خالق اوخویور. من اینانیرام
کی، شاعرین تزه اثری اوخوجولارین اورینه یول تاپاجاق،
معاصر شعریمیزده لیاقتلی یئر توتاجاق دیر .

جابر نوروز

کاروان

«...محافظة ضابطی... دندی کی، ایرانی ساری
شاعری مشایعت اندیر و منیم خواهشیمه گۆره منی
فاضل خانا تقدیم ائتدی
آ. پوشکین

من کی، گۆرمیشدیم بو یولو- ایزی،
قافقاز داغلاریندا، بیر خوش ساعتدا
طالع گۆروشدوردو هر ایکیمیزی^۱.
آ. پوشکین

جوشقون آزادلیغی قانونلار ازیب، بؤیله سیخار،
وحشی بیر قوومو حکوم بؤیله یاکار، بؤیله ییکار .
دردلی قافقاز دا بو گون بؤیله جوشور حدتله،
اونو یاد قوه لر ازدیکجه آغیر دهشتله^۲.
آ. پوشکین

تزه جه قالمیشدی دلی بیر کولک،
بولودو گۆیلردن تمیزلییردی .
پوشکین، اورینده باشقا بیر ایستک،
آتینی فکرلی مهمیزلییردی .

بو یوللار، بو یئرلر بیر ذوق- صفا،
قارلییدی داغلارین بیر اوزو هله .
مای آبی اولسا دا، سرت ایدی هاوا،
سازاق دالاییردی اوز- گۆزو هله .

شاهین شیغیییردی، قارتال اوچوردو،
جیغیرلار ایچینده تزه گول- چیچک .
اوزاقدا بیر جیران هور کوب قاچیردی،
گۆی اوتا قونموشدو بیر آغ کپنک .

یئنه دیلیندی شیرین کلامی،
یئنه اورینده اود قالانیردی .
اؤزو یهر اوسته، فقط الهامی
بئشیک دره لرده بیرغالانیردی .

چای نئجه آغاریر ...

خالص گوموشدو،

یا قالای چکیلیب اوسته سولارین؟ !
هاردانسا آدلاری یادینا دوشدو
سئنات میدانیندا قتل اولانلارین .

جزاسی نه ایدی، بیلیردی شاعر،
کیم دئییر بو عادی اومو- کوسویدو .

قافقاز اوردوسونا گلیردی شاعر،
پوشکین، - پاسکئوچین «کونوللوسویدو» .

قوی اسسین داغلارین سرین کولی،
تورپاغین خوش عطری اونون بسیدی .
وطن، وطن دئین شاعر اوریی
وطنین - ان بؤیوک اراضیسیدی .

اونا دئمیشدیلر وحشیدی قافقاز،
گوللهدن، خنجردن گۆزله اؤزونو .
یوخ، قلبه گۆزلیک بخش اندیر قافقاز،
سئوممک اولارمی اونون حسنونو؟ !

اوردا نه معرفت، نه بیر قانا جاق، -
اونا دئمیشدیلر بیر یاخشی دوشون .
بیر کندن کئچنده گوردو او، آنجاق
یوز قاپی آچیلیر
بیر قوناق اوچون .

داغلی سینه سینده ایستی بیر اورک،
قلب آچیر سسینده دولاشان آواز .
یانانا سو وئرر، آجانا چؤرک،
یئمه سن،

ایچمه سن کوسندی قافقاز .
ربادان، مکردن، بهتاندان اوزاق،
طبیعت روحونو ازیلییردی .
آرابیر دریندن نفس آلاراق
آتینی فکرلی مهمیزلییردی .

* * *

سارای شاعرینین باشیندا پاپاق،
لاکین،
بارماغیندا نه داش-قاش، نه زر .
سرتدی باخیشلاری بیر قدر، آنجاق
گۆزونون نورونا اورک ایسینر .

گاه آتلییا باخیر، گاه دا ضابطه،
«بو یول آدامینین دیلی ندر؟»
هله بیگانه دیر او، بو صحبت،
سوالی-جاوابی اوریننده دیر .

-او، شاعر پوشکیندی،
عزیز، محترم ...
-شاعر؟
جناب ضابط، رجا اندیرم،
دئیین، زحمت چکیب بیر یئره دوشسون،
بیزیم بو گۆروشه سیز اولون شاهید .

بئله بیر تصادف،
یا بئله بیر گون
نئجه ده آز اولور عمرده... ضابط .
ضابط گولومسییر :
-سؤزون دوغروسو،
شاعر پوشکینین ده بودور آرزوسو .
خواهش ائلدی کی، سیز دوشسینیز،
الله راست سالیبدی،
گۆروشمسینیز .
قافقاز داغلاریندا
بئله... ناگاهان،
بو خوش تصادف دو، جناب، دوغرودان .

* * *

قافقاز !
یئرمولوون سونگوسو ایله
فریادی، ناله سی یازیلدی اونون .
پوشکین الهامینین گور سسی ایله

داغ یولو داربیدی، کاروان گلیردی،
او هارا گئیدیدی، هاردان گلیردی؟!
ضابطی سسلیر :
-بری باخ، بری،
او کیمدی، نچیدی، هارایا گئیدیر؟
-فاضل خان شیدادیر،
سارای شاعری،
جناب شاهزاده نی مشایعت اندیر .
گئیدیر قلبینده صلحه،
دیلینده الله،

سارایدا شهرتی، آدی بللیدی .
ایران شاهزاده سی تفلیشه صباح
قراف پاسکئویچله گۆروشمه لیدی .
پوشکینین خبردن یوخدو خبری،
کیم اؤلوب، کیم قالیب بیلیمیر او، هله،
سونرا سوروشاجاق بیر-بیر او هله،
سونرا ائشیده جک او، بو سفری .

نه قراف، نه گۆروش، نه شاهزاده دی؟!
سیخدی سؤز ییغینی بیر آن شاعری .
بیر شئیده جمعلشدی فکری، دقتی،
ضابط شاعر دئدی، ایران شاعری .

بیر تبسم گزدی اوزده، دوداقد،
دویدو سینه سینده بو اودو، کۆزو .
خوش بیر تصادف دو، -دئدی، -بو داغدا
ایران شاعریله گۆروشمک اؤزو .
اوریم نییسه دویوب، حس اندیب،
سعدینین سسی وار بلکه سسینده؟
ان بویوک قیسمتدی بعضا تصادف
بیزیم عمروموزون سالنامه سینده .

ضابط،
زحمت چکیب دوشسون قوی یئره،
دئ کی، روس شاعری پوشکین ...
-دئیرم .

سونرادان نغمه‌سی یازیلدی اونون .

او، والی اولدو،

بو، واله اولدو، -

مغلوب بیر اۆلکه نین اسیری اولدو .

بو - بیر روسیانیڭ ایکی سسیدی،

قافقازین - یئرمولوو گونلریدی بو،

قافقازین - بو، پوشکین مرحله سیدی .

یئرمولوو - روسیانیڭ اوجقار یئرینده

گلیب قرار توتدو باشی هاوالی .

پوشکینین «سئچیلیمیش اثرلری» نده

یازیلیب اونون دا ترجمه - حالی .

«یاری تاجر، یاری حضرت،

یاری مدیریک، یاری نادان،

یاری آلقاق، اما اینان،

تام اولاجاق او، نهایت.»^۲

شاعرلر گۆروشدو ...

سووشدو داغ - دره،

هر کس اؤز قلبینده دانیشدی، دیندی .

ضابط بیر ده باخدی ایکی شاعره

سوکو تو ترجمه ائده بیلمه‌دی .

دوشوندو بیر آر دا یاخین گلرک،

سیر ائتدی بیر الفت مقصدی ایله .

پوشکین ائله بیلدی شیدا دئییل تک،

گۆروشدو هم حافظ،

هم سعدی ایله .

پوشکین

ایران شاعرینه حرمت، احترام،

فارس دیلی دنیادا باشقا بیر اووسون .

من اؤز طالعییمه چوخ میننتدارام،

بیلمز دیم،

بئله بیر تصادف اولسون .

استاد فردوسی‌نین وطنی ایران،

اوردا چیچک‌لن شعر، صنعتدی .

حافظلر، سعدیلر... نئچه یارادان،

زیارته لاییق بیر مملکتدی .

فاضل خان

سۆزونوز، شعرینیز گلیب ایرانا،

گلین اؤزونوز ده... بو، دعوتیمدی .

بوردا گۆرمییسمه سیزی، اینانین،

منیم گۆروشم یوخ، زیارتیمدی .

* * *

دانیشدی بیر قلبین حرارتیله،

گۆزوندن بیر دورنا دسته‌سی کئچدی .

فاضل قوجاقلادی شرق عادتیله،

اوریین اوریه ایستییسی کئچدی .

داغلار آلقیشلادی بو ایلیک صحبتی،

آه، داغلار نه مغرور، نه ووقارلیدی .

بوردا -

بو الفتین صلاحیتی،

تورکمنچای صلحوندن اعتبارلیدی .

فکری اوزاق گئتدی،

بو دم چوخ اوزاق،

ضابطین بئینینده رایلر مختلف .

میدان اوخوموشدو هامییا بیر واخت،

میداندان کناردا قالان

بو حریف !

ضابط سورونموشدو هر اوزو اوسته،

بیزیم خدافرین کۆرپوسو اوسته .

گۆزونده ایندی ده اوخونور قورور،

ائه، جهنم اولسون، او، هر کیم اولوب !

پوشکین - روسیانیڭ قورورو بودور،

بیر آد بیر تورپاغا ائمبلئم اولوب .

اؤپور ساچلارینی داغلار کولی،

الهام سینه‌سینده بیر بولاق کیمی .

بیر شاعر بئینین فکر شیمشی،

یوز قلبه نور ساچیر چیل چیراق کیمی .

بیر دە .

عزیز پوشکین، تبریزدئم من،
 قدیم آذربایجان مملکتیندن .
 نقاشلار، رساملار وطنی تبریز،
 او دا صنعت کیمی پاکدی، تمیزدی .
 تبریز بازاریمیز،
 گوئی مسجیدیمیز
 ان قدیم معمارلیق عابدیمیزدی .
 شانلی تاریخیمیز، اؤز آدییمیز وار،
 شاعر حضوروندا من دئیم گرک .
 بیزیم ده اوچماغا قانادیمیز وار،
 سامیز یوخدو کی، جوولان ایلیک .
 اسیر بختیمیزه پاییز کولی،
 دؤورانی باشقادی چرخ-فلیین .
 سؤزون سلطانلیغی،
 باکره لیلی
 شیخ نظامیله قورتاردی یقین .

پوشکینین فکرینده آچیلدی سحر،
 دانیشدی سسینده، سؤزونده مارق .

پوشکین

قطران تبریزیدن منه دئییلر،
 فرانسیز دیلینده
 بیر خیلی قاباق .
 میصر اعلار اوبرازلار سیلسیله سیدی،
 وضنده، آهنگ ده گؤزلدی سؤزلر .
 تبریزین او واختکی زلزله سیدی،
 قالیددی شعرینده بو واختا قدر .
 سیزین دیلینیزده دئییرلر هله،
 فرانسیز دیلینین ظریف لیگی وار .
 بیر ده انشیتیمیشم،

سیزین دیل ایله
 بوتون یاخین شرقی دولاشماق اولار .
 تبریزین

بلی، انشیتیمیشدی فاضل بیر زامان،
 بو الهام صاحبی کیمدی، بیلیردی .
 پوشکین -

روسیانین قلبیندن قوپان
 ائله سسیدی کی، انشیدیلیردی .
 بوزلاری اریدیر سؤزون نفسی،
 سؤزله یاندیریلیر اورکده اوجاق .
 سنات میدانیندا عصیانین سسی
 تبریزه، تهرانا چاتیمیشدی بیر واخت .

او واخت آلیشمیشدی حسی، دویغوسو،
 حقیقت دیلینین ایلک صحبتیدی .
 بلکه روسیایا گلیمک آرزوسو
 شاعرین چوخدانکی بیر حسرتیدی؟
 او گؤروش،
 او صحبت،

او یول، او کاروان
 سونرا صحبتلرده یئتیشدی بیزه .
 ابدیت اولدو تصادف اولان،
 یازدیق ادبیات تاریخیمیزه .

لاکین آیری سالدی شاعری ایللر،
 طالعین غریبه قسمتی اولدو .
 فاضل خان حاقیندا ان بؤیوک اثر
 پوشکینین یولوستو صحبتی اولدو .

دویدوم بؤیوک قلبین اولویتینی،
 سانکی ال ائلدی منه یایلیقلا .
 اوخودوم «ارزوم سیاحتی» نی
 فاضل خان آدیندا مینتدارلیقلا .

فاضل خان

حیف، گؤروشوموز اؤتری اولدو،
 نه یئرین،

نه گؤیون خبری اولدو .

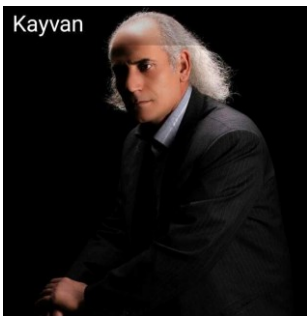
او قالدی اؤز شاعر دنیاسی ایله .
الوداع! - سؤیله‌دی داغلار ائله بیل،
قایالارین عکسی-صداسی ایله .

باخدی آرخاسینجا گئدن کاروانین،
باخدی آرخاسینجا دوزون-دنیا نین .
یانیردی هارداسا ضعیف بیر اوجاق،
داغلار نئجه یئردن یولو اییردی .
گون باتیر، تفلسه نه واخت چاتاجاق؟
آتینی قارانیق یئدکلییردی .

پ ب "کئیوان" حسینی اوغلوندا

شعیرلر

نوکریدی

نه آله دی نده میللت
آلچاغلارین نوکریدی
گونده مین بیر دونا دوشن
سارساغلارین نوکریدی

قدرداری اولو تورکون
محببتدن دولو تورکون
دوبورماییر یالی تورکون
یالتاغلارین نوکریدی

نادان یوکسک سانار اوزون
دال قاباغین بیلمز سوزون
آغزین آچیب یومار گوزون
قودوقلارین نوکریدی

چکنی وار یئردن گویه
لاپ جان آتیر بیزی دویه
"کئیوان" بیلیمیر آخی نییه
آخماقلارین نوکریدی

دئییرلر سویو، هاواسی،
اوفوقو گؤرونور یاز سماسیندا .
وئرگیلی وصف آندیب داشقین آرازی
مشهور «آئتئیدا» پوئماسیندا .

فاضل خان
ضابط، سیز دئیین کی،
فاضل خان دئییر،
وار اولسون دوهاسی بو قیمت اوچون .
بیر گون قطرانلاری یئتیرن دیار
اونو یاد آندجک بو دقت اوچون .

شیرین کلاملاری گزه‌جک دیل-دیل،
سوسان اورکلری سالاجاق سسه .
دنیا‌دا بیر هنر یاشایان دئییل،
شاعر قلمیله وصف آندیلمه‌سه .

ضابط، هئی ووروشوب قیش ایله باهار،
دنیا‌یا گاه چیس، گاه شاختا دوشوب .
نه واخت دوغولوبسا، اصیل صنعتکار،
هر خالقین شهرتی او واختا دوشوب .

فاضل خان بیر عنوان آلیر آخیردا،
اوریی تزه‌دن دؤیونور بو دم .
یازیر ساغدان سولا،

او، خیردا-خیردا،
عرب الیفباسی اویونور بو دم .
اوریی دولویدو ...

سوسدو نه ایسه،
آنلار نئجه کئچدی، ایشه باخین بیر .
«مطلق گله‌جه‌یم گؤروشونوزه،
اورمو سووقاتییلا... الوداع، شاعر.»

پوشکین جاواب وئردی :
«الوداع، فاضل !»

دوشوب

ياراماز ايچينه اجله دوشوب

آيدين يول كوسترين قاباجيل اولون
قارا بولودلارين كوكونو يولون
(كئيوان) ماحالى تك عبدى قالين
اليميزه ياخچى بير جله دوشوب

سوزلريم جوابسيز قاليب شمسولله
آچيلمير قاپيلار ايشگيله دوشوب
قانى داش آپارير يارانيشلارين
ساده جه ايشلري مشگوله دوشوب

عاريفين عاليمين تانينمير يئرى
پاپاغين قيمتدن دوشوب دئيه رى
نادان دئدييندن قاييتمير گئرى
حاقينى دويانلار هئچله دوشوب

ظولمتده بوغولوب دان اولدوزوموز
كسريندن دوشوب چورك دوزوموز
اريمه بير يايين گونو بوزوموز
گئجه عالمينه ول وله دوشوب

زامان پيچاغينين دالى قاباغى
دوغراييب جوجرمير پاليت بوداغى
جان وئريز دوستاقدا ائلين قوچاغى
قارتالين يئرینه قچله دوشوب

آل اله حورولك چالينسين ظفر
دوغودان باتيا ياييلسين خبر
سسيميز چيخمايير اولوبوك مكر
يورد يوواميز اوزگه بير اله دوشوب

حاقيميزى يئييب اوزوندن چيخيب
دوز اولسا الله هين ايزيندن چيخيب
دونيا باشچى سينين سوزوندن چيخيب
ائله بيل اورمانا بير دله دوشوب

اولومدن يوخارى حياتدا نه وار
وطنين يولوندا اولوم ايفتيخار
بير اولون بيز اولاق كوسترك چيخار

الله

مليون مليون ياراميشين؟
باشا قارا ساليير الله
دوز حاقينى ايسته يئنين
زامان جانين آليير الله

حقيقتين جارچيلارى
عالم آرا قوروب دارى
دووران سئوير آلچاقلارى
كال زورناسين چالير الله

قابوى دونوب سيزلايير تار
محده دؤنوب تام آرزولار
گوز ياشيميز اولوبدور جار
گول رنگيميز سولور الله

ظولموكارلار حكموراندى
كوچه لرده آخان قاندى
اؤزون يئئن لال (كئيوان)دى
درده قمه دالير الله

مىللتيم

غيرتینه قوربان اولوم اويانيبدير مىللتيم
ظولموكارين قارشيسيندا يادانيبدير مىللتيم
قورخوسو بوخ سينه گريب گئجه گوندوز دويوشور
حاققى اوسته آل قانينا بويانيبدى مىللتيم

سسین گلمه دی

ظولمت گئجه لرده دیله ندیم سنی
باتمیش قولاغیما سسین گلمه دی
بیلدیم کی اوزونه باغلانیب سرحد
سونموش اوجاغیما سسین گلمه دی

ظولمت گئجه لرده دیله ندیم سنی
چیخام پشوازینا ائللر ایچینده
جالانام سو کیمی ظولمت آياقلارینا
شکلین چکم شکلین گوللر ایچینده

ظولمت گئجه لرده دیله ندیم سنی
اوخشاسین روحومو پارلاق جمالین
اوریین یارماغا باغری داشلارین
چئوریلسین سیلاها آل آلوان شالین

ظولمت گئجه لرده دیله ندیم سنی
تنن به تنن دویوشده آرخا دوراسان
قانلی اللرینین قیساسین آلیب
عدالت عشقیله دیوان قوراسان

ظولمت گئجه لرده دیله ندیم سنی
یامان گونه قالب دوغما دیارین
دیئم پاپاقلاری یاندیریب زمان
اسیر دوشوب اسیر نازلی نیگارین

ظولمت گئجه لرده دیله ندیم سنی
دره خلوت تولکو بییدی چات دادا
نبیلر دوستاقدایولون گوزله بیر
حجرلر کوچه ده گلیب فریادا

ظولمت گئجه لرده دیله ندیم سنی
اوزکورلوک اوسته یئن قانا بوغولور
بوغاز بولدولارین سئوینج یوکسلیر
میللتینی اودان اژداها دوغور

حوققا بازین فیتنه کارین اوزه چکیر عملین
زامانین ساندیغینی آچیب توکور عملین
گوز یومماییب ایلمه ایلمه ائله سوکور عملین
دستامازی کودکلری دای آنیبدی میللتیم

وطن دئییر جان یاندیرمیر یوردوموز تالاییر
زه لی کیمی قوچاقلارین قیزیل قانین یالاییر
تالاندیقجا سئوینج اندیب گور بايقوش تک اولاییر
باشا دوشوب اوصیان اندیر ها یانیبدی میللتیم

آدام واردی اوز قارنینا چورک تاپمیر یئمه یه
آدام واردی اوزو گلیمیر چکدیکلرین دئمه یه
آدام واردی (کئیوان) کیمی بئز آختاریر گئیمه یه
ناچار قالب درد الیندن اوتانیبدی میللتیم

هارداسان

لکه لنیر دنیا ایچره عیصمتیمیز هارداسان
آل قانینا خرمن اولوب میللتیمیز هارداسان
صاحب دوران یوخدور بیزه قالدیق لیلان دوزونده
هی قالانیر بیر بیر اوسته محنتیمیز هارداسان

باشی کسیک اولان بیزیک اوخونماییر عرضمیز
باشچیمیزین دوداغینا قیفیل ووروب موردار میز
پاشالاری تاختان سالان مورگولمه آی تبریز
تالان گئدیر اوزه چیخمیر غیر تیمیز هارداسان

باشلی باشین ساخلا سیندی یارامازلار الیندن
باش قورتاران اولماییبدی دینسیزلرین فتلیندن
حاق دیئننی ایللر بویو دارا چکیب دیلیندن
ایتیب باتیب جاوان قوجا جورعتیمیز هارداسان

یالنیز ائششک داغلانیرمیش اتدن خبر یوخوموش
سانکی نئچه ایللریمیش شیطان تورون توخوموش
اؤزون یویوب یارپیز اوسته قویان قارنی توخوموش
(کئیوان) لاری تاپدالاییب حکمتیمیز هارداسان

آیاغیندا زنجیر بوینوندا کونده
فیکر مالیکلرین سالیبلار بنده
باشچی اوزون سانمیر الله ها بنده
یانیر چکمیر آدین زیندان ائوینین

میندن هر طرفه چپر چکیلیب
سانکی لئش اوستونه قوزغون توکولوب
گوناهسیزلار جاوان یاشدا بوکولوب
کیم چکمه سین دادین زیندان ائوینین

آنالار آغلایب اوولاد وای دئییر
باجیلار ساچ یولوب قم کدر یئییر
ال قولتوق دایانیب (کئیوان) باش اییر
دوستاقلاری قادین زیندان ائوینین

جانیم تله سیر

گورپه دیله یینه سونسوز آرزونا
داماردا دولانان قانیم تله سیر
دوغما تورباغیما قوتسال یوردوما
قوربان اولماق اوچون جانیم تله سیر

دویوش مئیدانینا نر تک گئتمه یه
ظولمتین باغیرینی یون تک دیدمه یه
بولبول اولوب میللت دردین اوتمه یه
اوز نوروں ساچماغا دانیم تله سیر

قاینیدا قورخما ییب اووجونا آلان
سیتم کار سارایین ائيله یئن تالان
اولومو عبدی دیلرده قالان
شوهرتیم تله سیر شانیم تله سیر

قارا بولدلارین کسن نفسین
گویلرین قاتینا یوکسلدن سسین
دوز قوربان یئرینه (کئیوان)ی کسین
بو ایشی گورمه یه زامان تله سیر

ظولمت گئجه لرده دیله ندیم سنی
گوزلریم لاختالی قانیله دولو
(کئیوان)ین قفسده ایتیریپ اوزون
تائیرین حکمويله گل کوستر یولو

منی

سنه داریخمیشام چاتما ییر الیم
دوندوروب حسرتده سازاقلار منی
کئفندی ساریلیپ بوی بوغونوما
ساخلار ویسالینا یارپاقلار منی

گل پاییز دویمه میش عومور باغیمی
زامان اریتمه میش اورک یاغیمی
خزان تاپداسادا گوللو باغیمی
سوراقلار نغمه لی بولاقلار منی

قارتال گورکملیم لچین نفسلی
داغلاری یاشارام وولقان هوسلی
ائله اوخشیارام گلجک نصلی
توکمنز عشقیله واراقلار منی

سنه داریخمیشام تله سیر منی
چتریم اولماق اوچون آرزولار سنی
دئمیرم کونلونه تاپشیر دونه نی
یوخلاییر آی (کئیوان) اوزاقلار منی

زیندان ائوینین

آتش یوکسلسیبیدیر گویون قاتینا
سوندورن یوخ اودون زیندان ائوینین
پارتلا ییش باش وئیر هر آددیم باشی
بوغدولار فریادین زیندان ائوینین

دیهه سینیز آیاق یالین
اولن اولور واختین ساویر

کوچه لرده جانیز چیخا
ساراییزی (کئیوان) ییخا
سیزه نادان دئییب باخا
اولن اولور واختین ساویر

چیراغین بیر گون

هئچ چیراق صبحه تک یانماییب یانماز
سونجک سنینده چیراغین بیر گون
گل دویمه دوشونه یاراغین ساری
دوشجک الیندن یاراغین بیر گون

تاجیندا تاختیندا الیندن گندر
دوئر زامان اوزو اوریین دیدر
چوخ چکمز سنینده اولومون یئتر
اینان توتان اولماز سوراغین بیر گون

قان اوددورما بیزه اینصافین اولسون
وئردیین ایشگنجه یادیندا قالسین
قیساس قیامتده اولماییب قالسین
بودردجک زامان آیاغین بیر گون

شیطان سان بیلیرم ملک دونوندا
آزجا کس قولاغین اونون بونوندا
(کئیوان) گورون لاپ عومرونون سونوندا
لعت اوخویاجاق اوشاغین بیر گون

گورمور

اوزگه نین گوزونده چوپو آختاران
اوزونون گوزونده دیره یی گورمور
آلچاقلار اونونده دیزه چوکمه یئن
قوچاقلاردا اولان اوریی گورمور

قیشقیرانلاری

آللہ سینیز قیرین قیشقیرانلاری
بئله یاشاماقدان اولوم گوزلدی
پارچا کیمی جیرین قیشقیرانلاری
بئله یاشاماقدان اولوم گوزلدی

یئرسیز یئره میللت قانینی توکون
آرواد اوشاغیزی اولکه دن اکین
آمریگادا گوزل بیر سارای تیکین
بئله یاشاماقدان اولوم گوزلدی

دین آدیله عوام باشینی قاتین
ده ده نیز مالی تک تورپاغی ساتین
اوسته لیک اوستوندن بیر نوخود آتین
بئله یاشاماقدان اولوم گوزلدی

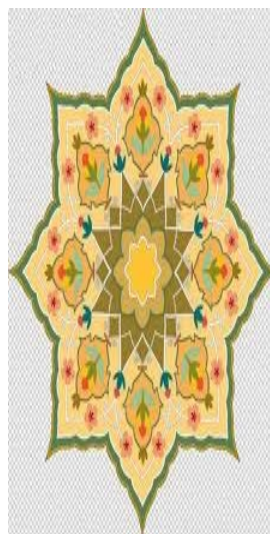
گیزلی گیزلی کورول پول گوندین پول
مملکت سیزیندی سیز سینیز معصول
یازیر اورک سوزو (کئیوان) کیمی قول
بئله یاشاماقدان اولوم گوزلدی

واختین ساویر

وجینیزه هئچ آلمایین
اولن اولو واختین ساویر
بیر فیکرده دای قالمایین
اولن اولور واختین ساویر

اینسانلیقدان خبریز یوخ
یئر اوزونده کدریز یوخ
چوخ بیارسیز هنریز یوخ
اولن اولور واختین ساویر

باشینیزا پالاز سالین
زامان دونسون چیلپاق قالین

(کئیوان) ین ویجیدون بورویوب حئیرات
سانکی گلین چیخیر ماشین بوغ وورور

آتماغا گلین

آلمیشام الیمه بئی آلماسینی
تئله سیر اورییم آتماغا گلین
بولودلار اوتانا گون جامالین
چاتیلا کروانی باتماغا گلین

اویون باز اوتانا اوز عملیندن
یازاماز آسیلا آجی دیلیندن
آزادلیق عشقیله توتام الیندن
آی اولدوز قوینوندا یاتماغا گلین

سئودییمیز کیمی بیر چارداق قوراق
ظولمون سارایینا بیز آتش ووراق
درده قالانمیشین احوالین سوراق
ایتگین آرزولارا چاتماغا گلین

وطن ساتقینلارین یوخلایاق بیر بیر
سینه گلک سینه ائيله یک اسیر
گورک هاردان گلیب بو قوندارما پیر
قویما (کئیوان) حالین قاتماغا گلین

قانا دوندرمه

آله دان قورخورسان بنده دن اوتان
آنالار گوز یاشین قانا دوندرمه
حاغسیزلیق قارشیندا ائدیله اوصیان
آنالار گوز یاشین قانا دوندرمه

اکر دوغرو اولسا واردی قیامت
سووال جواب گونو قوپاجاق دهشت
آنالار اوولادا چکیبدی زحمت
آنالار گوز یاشین قانا دوندرمه

موقددس تورپاغین آل وئرین ائدن
آرا قاتان شیطان یولونو گئدن
گوناهسیز اینسانلار باغیرینی دیدن
عومورلوک قوردوغو کله یی گورمور

گوزتچی ساخلاییر

لاییر باشیندا سایسیز
یئر اوزونده بیلیر اوزونو تاییسیز
دردینی یازانا یازیرکی کایسیز
دوسلوق عالمینده چورویی گورمور

اوغورلار آیریلر اوز دورسینده
بئجردیر سونمه یئن کوز دورسیندا
دابان داشی کیمی اوز دورسینده
دئییر بس اول (کئیوان) بئزیی گورمور

ماشین بوغ وورور

چیخیب سئیرانگاها بیر مارال کیمی
داراییب تئلترین سحر نسیمی
ایلاهی بئزه ییب یوخ کسری کمی
سانکی گلین چیخیر ماشین بوغ وورور

گوزلیک سورمه سی چکیلیب قاشا
گورنلر مات قالب ائدیر تاماشا
گور نئجه آغ آپاق شال سالیب باشا
سانکی گلین چیخیر ماشین بوغ وورور

جوموب خیاللارا چورک صفیمده
باخیر چاش حاللارا چورک صفینده
گولور چاققاللار چورک صفینده
سانکی گلین چیخیر ماشین بوغ وورور

زمان ترسه لشیب اولوبدور غیرت
ایناملار یوخ اولوب پوزولوب عیصمت

او خودو غون قوران قنیمین اولسون
یئرسیز آر خا دوران قنیمین اولسون
زلی تک قان سوران قنیمین اولسون
آنالار گوز یاشین قانا دوندرمه

یوخوسوز قالاراق هی لایلا چالیب
اوشاق بوی آتدیقجا مین درده دالیب
طولموندن (کئیوان) گوزلری دولوب
آنالار گوز یاشین قانا دوندرمه

ترسینه

دووران زورناسینی چالیر ترسینه
خالقیمین جانینا ول وله دوسوب
قالاییر تونقالین یانیر ترسینه
خالقیمین جانینا ول وله دوشوب

بولودلار آتینی دود نالا چاپیر
سالیر میللتینی مین حالا چاپیر
کئنده یوخ آقارداش ماحالا چاپیر
خالقین جانینا ول وله دوشوب

اینسان وار قارینا چورک تاپماییر
ایسته یین دئمه یه اورک تاپماییر
گونو آغلار گئچیر سئوینج تاپماییر
خالقیمین جانینا ول وله دوشوب

یال دویوشو دوشوب ائل آراسیندا
اوتوب باسدیریرلار دیل آراسیندا
جان وئیریر (کئیوان) لار میل آراسیندا
خالقیمین جانینا ول وله دوشوب

گوز یاشیمیز

باجی قارداش قان ایچینده
قورومایر گوز یاشیمیز
قویمور توتاق اوچونده
قورومایر گوز یاشیمیز

سو یئرینه قان چیله نیر
اود دییاری گوز دیله نیر
قم اوستوندن قم اله نیر
قورومایر گوز یاشیمیز

قالانیبدی میللت اودا
باخان یوخدور فریاد دادا
الله اوزون یئتیش دادا
قورومایر گوز یاشیمیز

ظولموکارلار وئریر فرمان
گولله لنیر قوجا جاوان
اوز ایچینده یانیر (کئیوان)
قورومایر گوز یاشیمیز

دایاگی اول

قالخ آیاغا آذربایجان
جاوانلاری دایاگی اول
اوز کورلویو سئونلرین
چکیشی اول اوراگی اول

کوچه لرده آباق یالین
قوربان وئریر جانین مالین
یئرده قویما قانلی شالین
اوولادینین یاراگی اول

سرگیسینی سرب ظولمت
بویانیبدی قانا میللت
تاریخ سنله تاپیب شوهرت
یئنه اولمز مایاگی اول

کسیلیبدی هر علاجی
آغلار قالیب آنا باجی
آی (کئیوان) ین باشدا تاجی
دونیمیزین بایراگی اول

انسان اعضا لاری فارسجا و تور کجه

سر: باش، تپه، قافا

مو: توک، قیل

موی_زبر: قزیل

موی_مجعد: قیور یق توک

موی_پر پشت: قالین توک

موی_کم پشت: سئیرک

توک

اسکلت: تاققاناق، سبته،

النگه

ستون فقرات: قاپیرغا

استخوان سینه: قاپیرغا

جمجمه: قافا، تاس

مغز: بئین

گوش: قولاق

پیشانی: آلین

ابرو: قاش

مژگان: کیپر یک، کیپر یک

چشم: گؤز

مردمک: بیک

بینی: بیرین، بورون

گونه: یاناق

دور چشم: کؤبه

چانه: انگ، چنه

دهان: آغیز

زبان: دیل

زبانک: دیلچک

غغب: بوخاق

حلقوم: خیر تدک

گردن: بوغاز، بویون

شاهرگ: شاه دامار، آتار دامار

یارا باخ

زامان منی ایلشیدیریب آچیلمايان تورباخ

درد الیندن سیزلاییرام گوزلریمده قورا باخ

آداقلایب قوربت ائله زلی کیمی قان سورور

قایساقلانماز سینم اوسته گوز گوز اولوب یارا باخ

وطن دییه قوزو کیمی مله ییرم بیلن یوخ

دار قفسده جان وئریم هاراییم گلن یوخ

دوستام دیینن ایتیب باتیب گوز یاشیمی سیلن یوخ

کهلک کیمی باشلارینی باسدیریدی قارا باخ

توربا ده گز نلرین یاتیمیش باختی اویانیب

حقیقتدن سوز آچانلار دار دببینه دایانیب

گوناهسیر منیم کیمی آل قانینا بویانیب

دییه بیلیم اورک سوزون اوز سئودییی یارا باخ

دیوان سنین منیم دئیل شیکایت اوزاق اول

گوردیونه گوزونو یوم سیریقلاتمیش دوداق اول

ایسته سنی ساغ قالاسان گل "کئوانا" قوناق اول

حاق سوز اوسته دوستقلاردا چکیلیرلره دارا باخ

کیوان حسین اوغلونون شعرلرینین سونو

رائوف الیاس اوغلو

فاتحه سوره سی

گووئن لی مرحمت لی و رحمت لی الله ین آدی ایله

فاتحه سوره سینی اوخویارکن

قرآنین ایلک سوره سی بیل، فاتحه آدلانیر،

هر آیه نین حکمتین گؤرن نادانلار قانیر؟

مرحمت لی رحمت لی الله ین آدی ایله،

بسم الله الرحمن الرحیم کلمه سی ایله

حمد اولسون اللهیما، عالمترین رببینه،

حاق حساب چکن گونون یتگانه صاحبینه،

سنه عبادت ائدیب سن دن یاردیم دیلرک.

یؤنلت بیزی دوز یولا، نعمتینی گؤررک.

آدانلارین یولون دان الله بیزی اوزاق ائت،

قضا با دوچار اولان آرزینلاردان ایراق ائت.

انگشت_چهارم: اوزوک بایرماق	رگ: دامار
انگشت_کوچک: جولو بارماق	مویرگ: توک دامار
شش: آغ باغیر، آغ جیار	قلب: اورک
کیسه_صفرا: اؤد	دل: کؤنول
طحال: دالاق	معدة: قورساق
کبد: باغیر	روده: باغیرساق
آپاندیس: کور باغیرساق	جگر: باغیر
ماهیچه: قاس، ماچا	شکم: قارین
قوزک پا: توپوق	مثانه: سودوکلوک
اعضای شکم: ایچالات	کلیه: بؤیرک
ناف: کؤبک	کفل: یان
دندان: دیش	لگن: یانچاق
دندان شیری: سوت دیشی	زانوی_پا: دیز
دندان عقل: عاویل دیشی	زانوی دست: دیرسک
دندان آسیاب: انگ دیشی	مچ دست: بیلنگ
دندان نیش: قاباق دیش	ران: بود
آرواره: انگ	ساق: بالدير
کتف: چیبین	پاشنه: دابان
پشت: آرخا، بئل، کورک، دال	پا: قیچ، آياق
سینه: کؤکس، دؤش	دست: ال
پستان: امزیک، دؤش	ناخن: دیرناق
لاله گوش: سیرغالیق	نخاع: ایپلیک، حارام ایلیک
غضروف: گمیرچک	استخوان: سوموک
زیر_کتف: قولتوق	مغز استخوان...ایلیک
خون: قان	انتهای ستون فقرات: موچوک
پوست: دری، قاییق	مشت: یوموروق
لب: دوداق	کف دست: آووج
گیسو: تئل، بیرچک، پیرچک	انگشت: بارماق
موی بلند بافته شده: هؤروک	انگشت شست: باش بارماق
ریش: ساققال	انگشت اشاره: بال بارماق
سبیل: بوغ، بیغ	انگشت وسط: اورتا بارماق
ناخن: دیرناق	

این ضرب‌المثل ریشه در زبان ترکی دارد که توسط مرحوم دهخدا به غلط ترجمه گشته است.

ایلان یارپیزدان قاچار، هارا قاچسا اوننان اوز-اوزه چیخار»

یارپوز یک کلمه‌ی اومونیم (چند معنایی/متشابه) است و در زبان ترکی دارای دو معنی متفاوت می‌باشد:

۱. گیاه پونه، حب، نعناع.

۲. موش خرما، راسو، ابن‌عرس، دله که پستانداری است از راسته‌ی گوشتخواران جزو تیره‌ی سموریان به قامت گربه.

چنانکه معلوم گردید در زبان ترکی علاوه بر گیاه پونه، راسو یا موش خرما را هم که قاتل مار است «یارپوز/یارپیز» گویند. کلمه‌ی اومونیم «یارپوز/یارپیز» باعث گردیده‌است که مثل مشهور - «ایلان یارپیزدان قاچار هارا قاچسا اوننان اوز-اوزه چیخار» (مار از راسو بدش می‌آید، اما هرچا برود با او روبرو می‌شود) در میان مردم آذربایجان به مفهوم نادرست آن به کار رود و این برداشت غلط و استفاده‌ی نادرست متعاقباً سبب گردیده‌است که مرحوم دهخدا نیز موقع ترجمه‌ی این مثل ترکی و آوردن آن در خزینه‌ی امثال و حکم فارسی دچار اشتباه شوند. دهخدا کلمه‌ی متشابه «یارپوز/یارپیز» را که در این مثل به معنای «موش خرما» (راسو) - و قاتل مار است؛ گیاه پونه دانسته و دچار خطای فاحش تاریخی گردیده‌اند (حیوان را با گیاه یکی دانسته) و مثل ترکی فوق را به شکل غلط «مار از پونه (گیاه) بدش میاد دم لونه‌ش سبز میشه» ترجمه کرده‌اند. مثل گرت‌برداری (ترجمه لفظ به لفظ) شده توسط علامه دهخدا هنوز هم در زبان فارسی به همان شکل و معنی غلط به کار می‌رود. لازم به ذکر است که مار حس بویایی و بینایی ندارد و تنها با اعصاب حساس و ترمومتریک موجود در نوک زبانش صید و مسیر حرکت خود را تشخیص می‌دهد. منبع: ص ۲۹۱، لغت ترکی چغتای و عثمانی، شیخ سلیمان‌افندی‌اوزبکی‌البخاری، ترجمه و تعلیقات: حسن عبد‌الهی جهانی (اوموداوغلو)

انسان‌های بزرگ...

انسان‌های بزرگ درباره عقاید حرف می‌زنند،

انسان‌های متوسط درباره وقایع حرف می‌زنند،

انسان‌های کوچک پشت سر دیگران حرف می‌زنند!

✱

انسان‌های بزرگ درد دیگران را دارند،

انسان‌های متوسط درد خودشان را دارند،

انسان‌های کوچک بی دردند!

✱

انسان‌های بزرگ عظمت دیگران را می‌بینند،

انسان‌های متوسط به دنبال عظمت خود هستند،

انسان‌های کوچک عظمت خود را در تحقیر دیگران می‌بینند!

✱

انسان‌های بزرگ به دنبال کسب حکمت هستند،

انسان‌های متوسط به دنبال کسب دانش هستند،

انسان‌های کوچک فقط به دنبال کسب پول هستند!

✱

انسان‌های بزرگ به دنبال طرح پرسش‌های بی‌پاسخ هستند،

انسان‌های متوسط پرسش‌هایی می‌پرسند که پاسخ دارند،

انسان‌های کوچک می‌پندارند پاسخ همه پرسش‌ها را می‌دانند!

✱

انسان‌های بزرگ به دنبال خلق مسئله هستند،

انسان‌های متوسط به دنبال حل مسئله هستند،

انسان‌های کوچک مسئله ندارند!

بررسی یک ضرب‌المثل مشهور:

«مار از پونه بدش میاد، در (دم) لونه‌ش

سبز میشه»

تا حالا به این فکر کردید که چرا مار از پونه بدش میاد؟ و خاستگاه و ریشه‌ی این ضرب‌المثل چیست؟

Xudafərin

Türkə - Farsca

Temuz-Ağustos 2024 - İL 21 - SAY 227 (ELMİ-ƏDƏBİ-KÜLTÜRƏL

DƏRGİ) [http://www. Khudafarin.ir](http://www.Khudafarin.ir)

<https://t.me/xudaferindargisi>

CAN AZƏRBAYCAN

